

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Právnická fakulta

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Praha 2010 Mgr. et Mgr. Josef Tóukálek

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Rigorózní práce

Soudní exekuce na nemovitý majetek v českých zemích
1918 - 1938

Court execution of immovable assets in the Czech in the age of
1918-1938

Konzultant: doc. JUDr. Ladislav Soukup, CSc.

Autor: Mgr. et Mgr. Josef Ťoukálek

Srpen 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

V Praze dne 21.8.2010

Poděkování:

Nejen touto cestou bych rád poděkoval panu doc. JUDr. Ladislavu Soukupovi, CSc., za trpělivost, vstřícnost a užitečné rady při zpracovávání této práce.

Obsah

Úvod	6
I. K vývoji exekučního práva	10
1. Vývoj institutu exekucí	10
2. Recepce rakouského práva po vzniku Československa	23
II. Exekuční řízení	27
1. Civilní soudní řízení	27
2. Pojem exekuce	29
4. Podmínky pro vedení exekuce	32
5. Subjekty exekučního řízení	36
6. Návrh na povolení exekuce	45
7. Nařízení exekuce	48
8. Lhůty	51
10. Námitky proti povolení exekuce	53
11. Odporovatelnost třetích osob	53
12. Provedení exekuce	54
13. Uspokojení věřitele	55
14. Zrušení exekuce	56
15. Omezení a odklad exekuce	57
16. Odvolání (rekurs)	61
17. Náhrada nákladů exekuce	64
18. Smrt dlužníka nebo věřitele	65
III. Exekuční prostředky	66
1. Nucené zřízení práva zástavního	66
2. Vnucená správa	69
3. Nucená dražba	74
4. Rozvrhové řízení	90
5. Exekuční prodej nemovitosti z volné ruky	97
6. Zrušení a skončení dražebního řízení	98
7. Přeměna nucené dražby na vnucenou správu	100
9. Zatímní opatření	103
Závěr	107
Resumé	110
Prameny – Právní normy	112
Seznam použité literatury	115
Seznam příloh	117

Úvod

Institut exekucí v posledních dvou desetiletích u nás nabyl opět na důležitosti, zejména s rozvojem soukromého podnikání v devadesátých letech minulého století. Rozmach zažívá i nyní, a to kvůli množícím se případům neschopnosti splácet „výhodné“ půjčky občany našeho státu.

V předkládané rigorózní práci jsem se rozhodl věnovat tématu exekucí na nemovitosti podle předpisů z doby tzv. první československé republiky, kdy tento úsek právní teorie i praxe dosáhl jistého vrcholu svého vývoje, který byl valnou měrou přerušen nastoupením dvou diktatur. Zvolené období je vůbec zajímavé, nejen z pohledu vývoje této právní úpravy, která vznikala a z velké části platila i před utvořením samostatného československého státu, ale také z pohledu vývoje politického. Je ohraničen historickými událostmi počátku samostatného státu a jeho faktickým zánikem po podepsání Mnichovské dohody, který podstatným způsobem modifikoval mj. i praktické uplatňování práva soudními a správními orgány.

Recepce rakouského práva znamenala i převzetí rakouského civilního procesu pro území Čech a Moravy. Podle zákonů a prováděcích předpisů z doby monarchie, pokračovaly soudní a správní orgány republiky ve vymáhání uznaných nároků soukromoprávních v případech, kdy povinný subjekt dobrovolně nesplnil svůj vykonatelný závazek.

Určení sporného nároku bylo výsledkem civilního soudního procesu v užším slova smyslu, zatímco splnění již určeného nároku se realizovalo soudní exekucí. Obojí tuto činnost vykonávaly soudy, jejichž úkolem bylo v civilním procesu v širším slova smyslu chránit soukromoprávní vztahy. Soudní exekuce byla chápána jako činnost soudů směřující k tomu, aby jím nepochybně uznané nároky povinnou osobou dobrovolně nesplněné, byly uspokojeny státní donucovací mocí.

Soudní exekuce vyžadovala, aby nárok, který měl být uspokojen, byl k tomu způsobilý bez jakýchkoliv pochyb, tedy že byl postaven najisto. Oprávněnost a výše nároku musela být soudu prokázána listinou (exekučním titulem), způsobilým k výkonu exekuce. Exekuční titul musel splňovat formální i materiální náležitosti. Z formálněprávního hlediska rozhodnutí, které bylo základem exekuce, mělo být definitivní, tedy proti němu nebyl přípustný další opravný prostředek nebo případně možný opravný prostředek neměl odkladný účinek. Náležitost materiální spočívala v tom, že exekuční titul použitelný jako základ nuceného výkonu rozhodnutí, takovýto výkon dle exekučního zákona¹ připouštěl.

Při soudní exekuci byla a je donucovací moc státu vázána druhem, resp. povahou nároku, který jí má být uspokojen a na jaký předmět se vede. Nároky se dělily do dvou skupin, tj. na nároky vzniklé z pohledávek peněžitých nebo nároky vyžadující určité jednání nebo opomenutí.

Kromě toho se exekuční prostředky lišily také tím, na jaký předmět se vedla exekuce. Většinou se jednalo o majetek dlužníka a zcela výjimečně o jeho osobu (např. vynucení nebo zdržení se určitého jednání).

Exekuce na majetek dlužníka byla podle použitých exekučních prostředků možná různými způsoby, a to jako:

- exekuce na hmotné movité věci, jak ji upravila ustanovení §§ 249-289 exekučního řádu. Exekučním prostředkem bylo exekuční zabavení a prodej.
- exekuce na peněžité pohledávky podle ustanovení §§ 290-324 exekučního řádu. Exekučním prostředkem bylo exekuční zabavení, příkaz k vybrání, místo k placení a výjimečně i prodej nebo vnucená správa.

¹ Zákon č.79/1896 ř.z. ze dne 27.května 1896 (dále jen exekuční zákon).

- exekuce na nároky na vydání a dodání hmotných věcí upravená ustanoveními §§ 325-329 exekučního řádu. Zde bylo exekučním prostředkem exekuční zabavení nebo přikázání k vydání.
- exekuce na jiná majetková práva stanovená ustanoveními §§ 330-345 exekučního řádu). Exekučním prostředkem bylo exekuční zabavení, vnucená správa, vnucené propachtování nebo prodej.
- exekuce na nemovitosti uvedená v rozsáhlé pasáži exekučního řádu v ustanoveních §§ 87-248. Exekučním prostředkem bylo vnucené zřízení práva zástavního (ustanovení §§ 87 a násl. exekučního řádu), vnucená správa (ustanovení § 97 a násl. exekučního řádu) a nucená dražba (ustanovení § 133 a násl. exekučního řádu).

S ohledem na to, že právní úprava exekucí byla za první republiky poměrně složitá a rozsáhlá, rozhodl jsem se zaměřit jen na část této problematiky, na exekuce na nemovitý majetek, která je hmotněprávně i procesně složitější.

Práci jsem rozčlenil do tří hlavních částí. V první jsem velmi stručně popsal předcházející vývoj právní úpravy exekucí. Část druhá pak obsahuje obecný výklad právní úpravy společný všem druhům exekucí. Třetí část práce tvoří přehled jednotlivých způsobů vedení exekuce na nemovitosti.

Původní, do právního řádu Československé republiky převzatá právní úprava civilního soudního řízení obsahuje výrazy, které v současném, platném znění norem jsou již nahrazeny novými, odpovídajícími aktuální podobě českého jazyka. Při studiu, analýze i výkladu minulé právní úpravy, odborné právní nauky i justiční a administrativní praxe nahlížením na starší terminologii v historických, dobových souvislostech, ale i z pozic současnosti s přihlédnutím k názvosloví dnes platných předpisů.

Některé názvy institutů v předpisech z doby monarchie jsou dnes již jen svědectvím minulosti, i když se jejich obsah více méně shoduje

s novými úpravami. Připomenu např. rok, rekurs, rozepře, přednosta. Jiné zůstávají jen připomínkou dějin a institutem zaniklým (předražek). Mohou však být inspirací při dalších úpravách dnes platných předpisů, které zdaleka ještě nejsou dokonalé.

I. K vývoji exekučního práva

1. Vývoj institutu exekucí

Soudní exekuce je starobylý fenomén existující v různých podobách v právních řádech státních útvarů kontinentálního právního systému. Nucený výkon rozhodnutí autoritativního státního orgánu znalo už ve starověku např. právo římské a i na ně navazující středověké a novověké právní řády národních států Evropy. Nalézáme je ve středověké úpravě řízení u šlechtických a městských soudů i v kodexech pozdější doby.

Z nauky klasického římského práva pocházejí některé pojmy a postupy dodnes studované a uplatňované, případně v přizpůsobené podobě současné soudní nebo správní praxi státních orgánů. Připomeňme si dělení římského práva na veřejné a soukromé, kdy do soukromého práva bylo zařazeno mimo jiné také právo procesní a jeho součást – exekuce, tedy nucený výkon rozhodnutí. Pro exekuci bylo a je důležité dělení věcí podle římskoprávního učení.

V římském právu císařského období bylo významné mimo jiné dělení věcí na věci movité a nemovité².

Věci movité nelze přenášet z místa na jiné místo bez porušení jejich podstaty. Jsou to především pozemky a dále vše, co je s nimi spojeno. Pro pevné a trvalé spojení věci movité s půdou platila v římském právu zásada „superficies solo cedit“ (povrch ustupuje půdě), což znamená, že movitá věc se stala součástí nemovitosti a podle práva přestávala existovat. Věci se podle římského práva dělily ještě podle jiných hledisek, jejich znalost je potřebná při řešení otázek

² Heyrovský, L., Dějiny a systém soukromého práva římského, 6. vydání, Bratislava 1927, s. 208.

věcných práv v souvislosti s exekucí, např. na věci dělitelné a nedělitelné, genericky a individuálně určené.

Rozlišovalo se také příslušenství k věci a plody věci. Příslušenstvím jsou věci, které nemají samostatnou funkci a jsou určeny k používání věci jiné a sdílí právní osud věci hlavní, není-li určeno, že se s ní může disponovat samostatně. Plody byly považovány za výtěžek nějaké věci, stejně jako i úroky z peněžní jistiny.

Základní postavení mezi majetkovými právy mají věcná práva. Jsou to absolutní práva, zajišťující oprávněnému právní ochranu vůči každému, kdo by je narušoval. Na nejpřednějším místě mezi nimi stojí právo vlastnické. „Právo vlastnické neboli vlastnictví jest všeobecné právní panství nad věcí“³. Vlastnické právo k pozemku se netýkalo pouze jeho povrchu, ale vztahovalo se neomezeně do výšky nad ním a do hloubky pod ním.

Ochranu vlastnického práva poskytovala soustava vlastnických žalob, které známe i v současné době. Žalobou vindikační se mohl domáhat vlastník věci jejího vrácení proti tomu, kdo ji protiprávně držel. Žalobou negatorní se mohl bránit vlastník proti druhé osobě, která si na jeho věc činila nárok. S majetkovými právy v mnoha směrech korespondovalo práva závazkové.

Obligační práva (práva ze závazků) byla chráněna pouze relativně. Znamenala povinnost jednoho subjektu - dlužníka - poskytnout plnění druhému subjektu - věřiteli, a to buď ze smlouvy nebo z důvodu protiprávního jednání.

Pokud dlužník nesplnil svou povinnost vyplývající ze závazku, byl věřitel oprávněn podat proti němu žalobu.

Předpokladem efektivity práva bylo jeho dodržování. Vycházelo ze zásady, že soudnictví není možné bez přiměřené

³ Heyrovský, L., Dějiny a systém soukromého práva římského, 6. vydání, Bratislava 1927, s. 213.

donucovací moci. Bylo-li žalobě vyhověno, měl žalovaný povinnost splnit rozhodnutí soudu. Pokud tak neučinil v určené době, byl žalobce oprávněn obrátit se na soud exekucí návrhem, na základě kterého soud rozhodl po přezkoumání exekučního titulu, o exekučním prostředku.

Pojem exekuce je odvozen od latinského výrazu *exsequi* (vykonat, provést). *Exsequi iudicatum* znamená vykonat soudní rozsudek – od toho je odvozeno podstatné jméno *exsecutio* ve zdomácnělé, vžitě podobě exekuce.

V exekuci byl dlužníkovi zabaven a zpeněžen jeho majetek a z výtěžku byl žalobce uspokojen. Do 4. století n. l. podle římského práva dokonce ručil žalovaný dlužník za plnění, ke kterému byl odsouzen, nejen majetkem, ale i svou osobou. V případě, že majetek dlužníka nepostačoval k uhrazení pohledávky věřitele, pak věřitel s ním mohl volně naložit, např. prodat do otroctví nebo dokonce zabít.

Pádem západořímského impéria byla kontinuita vývoje římského práva na dlouhou dobu přerušena. „Římské právo sice nikdy z užívání nevyšlo, nebylo však odborně pěstováno, královské výnosy a oficiální kodifikace na ně navazovaly jen zřídka a také v praxi denního života jeho význam poklesl“.⁴

Středověký rozvoj řemesel, námořní plavby a obchodu v Evropě si vyžádal praktickou recepci římského práva, když „ustupuje význam národních práv do pozadí a vzniká více či méně konsolidovaná právní praxe obecného (římského) práva, která byla označována názvem *Usus modernus pandectarum* – současné užívání římského práva“.⁵

⁴ Kincel, J., a kol., Všeobecné dějiny státu a práva. Panorama Praha 1983, s.76.

⁵ Kincel, J., a kol., Všeobecné dějiny státu a práva. Panorama Praha 1983, s. 123.

Právní úpravu exekučního řízení v českém státě je možné doložit ve středověkém zemském právu, které poměrně složitým, promyšleným způsobem upravovalo vymáhání soudních rozhodnutí.

Starobylé české právo zemské upravovalo exekuce vysoce racionálním způsobem vycházejícím ze struktury a činnosti státních orgánů doby. Vynikající zpracování staročeského soudního řízení včetně postupu nuceného výkonu exekuce najdeme u Viktorína Kornelia ze Všehrd⁶, ale exekucí se zabýval např. už daleko starší znalec českého zemského práva Ondřej z Dubé⁷.

Prvým krokem při tzv. „vedení práva“, tedy v exekučním řízení na nemovitý majetek v českém království, byla výzva (staročesky „úmluva“) oprávněného povinnému, aby dobrovolně splnil svou povinnost stanovenou rozhodnutím zemského soudu. Vítěz sporu musel nejdříve alespoň dva týdny po vydání nálezů čekat, zda odsouzená strana nebude plnit svojí povinnost sama dobrovolně. Nárok na výkon rozhodnutí ve prospěch vítěze se promlčel po uplynutí tří roků a 18 týdnů od jeho vydání. Tzv. úmluvu podával oprávněný v určeném časovém intervalu u tehdejšího státního orgánu, u úřadu desk zemských „starostovi komorníků“, který ji zapsal do desek – knih – a povinnému prostřednictvím úředního zřízence – komorníka – nechal doručit písemnou upomínku – výzvu ke splnění, která musela obsahovat důvod, tedy exekuční titul. Všehrd uvádí jako příklad výsledek sporu podle práva stanného a exekuci pro nesprávu. „Daj umluvu Benešovi z Kunwaldu od Šemiana z Supova po právu stanném, ať to opatří do dvou nedělí“. Daj umluvu od Petra z Kystry Janovi z Šontalu pro nezprávu dědin na Prčici vsi celé, dvorův

⁶ Viktorína Kornelia ze Všehrd, *Knihy dewatery o právech a súdiech i o dskách země české*, ed. H. Jireček, Praha, 1841, dále jen Všehrd.

⁷ Nejvyššího sudího království Českého Ondřeje z Dubé *Práva zemská česká*, ed. F. Čáda, Praha 1930.

kmetcích s platem a pro příkazy, kteréž sú přišly od Seboraz Vilémov, kterýž jest ty dědiny obdržel nálezem panským, ať to opatří do dvů nedělí.“⁸ Komorník – doručovatel mohl dlužníkovi upomínku předat nejen v jeho domě, ale i jinde, kde se s ním setkal, po případě „ceduli“ mohl ponechat osobám, které v domě zastihl. Po návratu komorníka bylo do desek zaneseno datum doručení podle jeho sdělení, které nemohl nikdo zpochybňovat.

Po marném uplynutí dvoutýdenní lhůty stanovené v úmluvě, když se dlužník dále choval pasivně, se oprávněný mohl domáhat svého nároku dalším krokem ve vedení práva (tzv. zvod), kdy některý ze zástupců nejvyšších úředníků zemského království českého, totiž místokomorník (podkomoří nebo místosudí či místopísař) osobně přivedl oprávněného, tedy vítěze sporu nebo jeho zmocněnce na nemovitost, které se řízení týkalo, a ten byl takto formálně označen za jejího vlastníka vložním. Zápisem o zvodu do zemských desek byla posílena jeho pozice jako nastávajícího vlastníka „dědičného zboží“, ale pouhým provedením zvodu nevznikala oprávněnému ani držba předmětných nemovitostí. Akt zvodu vložený do zemských desek, přepsaný na samostatný list, úředník provádějící úkon na místě četl a tak jej zveřejnil „zvod každý má učiněn býti na dvoře, v hradě, nebo v tvrzi, nebo v domě toho, na kohož se vede; pakli není hradu, tvrzi ani dvoru poplužního, než ves toliko, tedy na vsi; a kdež se koli dělá zvod, má se pod nebem vně podlé práva, ne pod střechú dělati, buď děšť, nečas jakýžkoli nebo zima nebo sněh, nebo mráz“⁹. Dosavadní vlastník, tedy dlužník, mohl po provedení zvodu nemovitost předat oprávněnému, on i jiné osoby mohly ve lhůtě dvou týdnů proti zvodu podat opravný prostředek – odpor, jehož oprávněnost museli úředníci

⁸ Všehrd, s. 181.

⁹ Viktorina Kornelia ze Všehrd, *Knihy dewatery o právech a súdiech i o diskách země české*, ed. H. Jireček, Praha, 1841, dále jen Všehrd, str. 184.

zemských desek a samotný soud zkoumat a řešit tak různé komplikace exekučního řízení. Úřednictvu prověřování odporů podle Všehrda nepříslušelo. Obtížné bylo např. projednání odporu, kterým byl napaden zvod navazující na soudní nález vynesený podle stanného práva „kteréžto jest všeho práva zemského modla a míra“¹⁰ „když kto zvodu po nálezu nebo právu stanném otpírá, neb ten takový každý již ne tak zvodu, kterémuž také bez hodné příčiny otpíráno býti nemá, jako právu stannému“¹¹.

Dalším krokem oprávněného při „vedení práva“ na nemovitost po uplynutí lhůty pro platnost zvodu, když povinný dobrovolně neplnil, byla žádost o vydání obranného listu. Ten vydal menší úředník pro nejvyššího purkrabího jako představitele donucovací moci. Úřední zřízenec nejvyššího purkrabího království českého se s oprávněným dostavil „... na ty dědiny, které původu prisouzeny byly ...“¹² a vyzval povinného jménem nejvyššího purkrabího, aby nemovitosti vydal oprávněnému. Nesplnění této výzvy bylo těžkým deliktem – tzv. zločinem odboje (rozuměj odporování právu). Kladení odporu královskému úředníkovi při výkonu jeho pravomoci bylo zločinem hrdelním, pachatel byl stíhán jako škůdce země ozbrojenou mocí a trestán smrtí. Další fází u exekuce na peněžitou částku bylo tzv. panování, což znamenalo, že věřitel třikrát navštívil statek dlužníka spolu s komorníky zemských desek, shromáždil poddané dlužníka a rychtáře a sdělil jim, že bude brát tolik obilí a dobytka, kolik je potřeba na vyrovnání úroků z dluhu. Následujícím stupněm exekuce bylo tzv. odhádání, což byl úředně provedený odhad nemovitosti dlužníka. Poslední fází exekuce pak tvořilo tzv. panování

¹⁰ Mistra V. K. ze Všehrd, O právíh země české knihy devatery, ed. H. Jireček, Praha, 1874, str. 192.

¹¹ Tamtéž.

¹² Brandl, V., Staročeské řízení soudní, Právník, roč. VIII. 1869, str. 785.

skutečné (event. vdědění), které spočívalo opět ve shromáždění všech poddaných dlužníka, od kterých za účasti výše uvedených komorníků věřitel přijal slib poddanosti a své vlastnické právo ke statku doložil spálením slaměného došku ze střechy¹³.

Stručné nastínění užší části soudního řízení v právu zemském týkající se výkonu rozhodnutí směřujícího k nemovitému majetku hlavně v době stavovské, ukazuje vysokou úroveň vlastníková domáhacího práva i jeho samostatného vývoje, zvláště v hlavní oblasti tehdejšího právního řádu v kategorii práva zemského.

Také městské právo v Čechách upravovalo exekuce. Právní kniha Brikcího z Licka obsahuje mj. také postup při vymáhání dluhu uvězněním dlužníka. Odsouzený dlužník mohl být předán městským rychtářem věřiteli do soukromého uvěznění, „kteréžto ani v studeném místě, ani v horce přílišném nemá chovati, ani v železe, a krmiti jej bude chlebem za peniez kaupeným a číší vody, a tak, aby hladem neumřel aneb jej dá podrychtář, kterýžto z toho, že moci soudné užievá, v kládě v pútech bude chovati a věziti¹⁴. Po uplynutí 14 dnů měl dlužník přísahat, že ze svého výdělku až do splacení celého dluhu bude odevzdávat jednu třetinu věřiteli.

Zákoník městského práva z roku 1579 nařizoval soudcům, aby odsouzeného dlužníka věznili tak dlouho, dokud dluh neuhradí. Uvěznění předcházela trojí výzva. První po dvou týdnech od vynesení rozsudku, druhá za tři dny po první a třetí do západu slunce daného dne. Věřitel po šesti týdnech uvěznění dlužníka, který dosud dluh neuhradil, mohl žádat soud, aby mu byla odevzdána do držby nemovitost dlužníka, kterou pak užíval až do uhrazení všech nároků

¹³ Více viz Malý, K, a kol.: Dějiny českého a československého práva do roku 1945. Linde Praha. 1997, str. 100.

¹⁴ M. Brikcího z Licka. Práva městská, ed. J a H. Jireček, Praha, 1880, Kapitola XVI., článek XIX., str. 111.

včetně náhrady případné škody. Podobný postup k vymození soudem nařízeného plnění mohl být uplatněn proti odsouzenému dlužníkovi, vlastníku nemovitosti, který uprchl¹⁵.

Mnohé instituty českého práva starší doby přecházely v pozdějších letech do vyvíjejících se právních odvětví.

Změny a nové prvky do právního řádu včetně civilního soudního řízení přinesl zákoník zemského práva roku 1627 – Obnovené zřízení zemské. Jednalo se především o písemnou formu soudního řízení u šlechtických, městských i dalších soudů a odbornou právníkou kvalifikaci soudců, zpočátku u soudů vyšších instancí, od osmdesátých let 18. století i u soudů nižších instancí.

Exekuci na nemovitosti upravil zákoník z roku 1627 v duchu tradičního postupu dle českého zemského práva. Rozeznával tradiční instituty exekučního řízení, úmluvu i zvod, obranný list, odhádání¹⁶.

V 18. století nastal významný posun ve vývoji celého právního řádu. Změnila se zejména forma práva, kdy staré obyčejové právo ustoupilo právu psanému a zároveň vymizel vliv stavů na vytváření práva a převážil vliv panovníka.

Dochází k významným pokusům o kodifikaci v oblasti soukromého práva hmotného. Ve Francii byla vydána v letech 1731 až 1747 nařízení, která lze považovat za počátky kodifikace občanského práva (Grandes Ordonnances). Návrh kodifikace občanského práva v moderním pojetí uspěla ve Francii revoluce. Už v roce 1790 se ústavodárné shromáždění usneslo na vypracování návrhu občanského zákoníku. Komise pracovaly zejména pod vlivem nauky římského práva, až byl přijat v zákonodárných francouzských orgánech a

¹⁵ Práva městská království českého a markrabství moravského od M. Pavla Krystiana z Koldína, ed. J. Jireček, Praha 1876.

¹⁶ Obnovené Právo a zřízení Zemské dědičného království Českého, ed. H. Jireček, Praha 1888, čl. G XI a n. str. 270 a násl.

posléze 21. března 1804 byl uveřejněn pod názvem Code civil des Francois. Tento název byl posléze změněn na Code Napoleon. Od roku 1870 se pak používá pod názvem Code civil.

Code civil znamenal chronologicky první úspěšnou kodifikaci soukromého práva. Jeho význam přesahoval hranice Francie, např. byl zaveden v Bádensku a na levém břehu Rýna, a stal se vzorem pro kodifikace soukromého práva dalších zemí Evropy.

Kodifikační práce soukromého práva v Rakousku zahájeny již v polovině 18. století, kdy se projevila nutnost sjednocení práva zemí a národů začleněných do habsburské monarchie. Dochází k modernizaci zastaralé úpravy. Již v roce 1753 byla ustavena tzv. brněnská komise, jejímž úkolem bylo vypracování společného zákoníku pro země české a rakouské. Práce této komise byla ukončena v roce 1766 a jejím výsledkem byl tzv. Codex Theresianus. Bylo to dílo velmi rozsáhlé, přiznávalo římskému právu podpůrnou platnost, neodpovídalo potřebám doby. Komise pak v práci nepokračovala.

Kodifikační práce soukromého práva částečně pokračovaly pak za vlády Josefa II. Dílčím výsledkem byl manželský patent z roku 1783 a patent o dědické posloupnosti z roku 1786.

Po smrti Josefa II. byla Leopoldem II. vytvořena další Dvorská komise pověřená prošetřením dosud vydaných zákonů a pokračováním v kodifikování soukromého práva s tím, že pro všechny dědičné české a německé země má platit jednotné právo.

Osnovu občanského zákoníku vypracovanou Dvorskou komisí pro věci zákonodárné posuzovaly komise v různých částech soustátí. Na zkoušku byla uvedena v účinnost v západní Haliči v roce 1797 – tzv. Západohaličský zákoník.

Dvorská komise pak pokračovala v práci na kodifikaci, která byla ukončena v roce 1808, a návrh obecného občanského zákoníku byl předložen absolutistickému zákonodárci - císaři ke schválení.

Všeobecný občanský zákoník rakouský (Allgemeine bürgerliches Gesetzbuch – ve zkratce ABGB) byl publikován dne 1. června 1811. Současně s ním byl téhož dne vydán tzv. Vyhlášovací císařský patent publikovaný pod č. 946 Sbírky zákonů soudních pro země, které v roce 1811 tvořily Rakouské císařství, mimo Uhry a jejich vedlejší země.

V I. ustanovení patentu rakouský císař konstatoval: „Uvážili jsme, že občanské zákony mohou občany dokonale uklidnit co do bezpečného užívání jejich soukromých práv, budou-li dány v souladu nejen s obecnými zásadami spravedlnosti, ale i se zvláštními poměry obyvatelů, budou-li vyhlášeny v jazyku jim srozumitelném a budou-li zachovány pro stálou paměť v řádné sbírce, a proto jsme od počátku svého panování neustále dbali, aby sestavení úplného a domácího občanského zákoníka, na němž se usnesli a s nímž započali naši předkové, bylo dokončeno.“

Obecný občanský zákoník rakouský pak nabyl účinnosti ke dni 1. ledna 1812. “ Nyní, když mínění znalců a zkušeností získaných z praktického užití osnovy bylo využito k opravě tohoto tak důležitého zákonodárného odvětví; rozhodli jsme se tento obecný zákoník občanský vyhlásiti pro veškeré naše německé dědičné země a naříditi, aby se ho počalo užívati dnem 1. ledna 1812.”¹⁷

Všeobecný občanský zákoník je považován za nejvýznamnější legislativní dílo 19. století tehdejšího Rakouska.

Zásadní moderní úpravu soudního řízení civilního i trestního nalezneme spolu s dalšími reformami až v 80. letech 18. století v době

¹⁷ Zákon č. 946/1811 Sbírky zákonů justičních, čl. III.

vlády Josefa II. Civilní soudní řád vydaný roku 1781 zakotvil mj. rovnost stran v soudním jednání a zásadu dispoziční. Od 1. července 1784 byly jako soudy I. instance věcně příslušné pro záležitosti týkající se nemovitostí magistráty a justiční úřady pozemkových vrchností.

Právní úprava exekucí byla zakotvena ve Všeobecném soudním řádu josefínském¹⁸ a následně v tzv. Západohaličském soudním řádu¹⁹, který platil později v tehdejší Rakousku až do roku 1895.

Změny předpisů o exekucích pak nalezneme v rakouském zákonodárství až téměř po sto letech v sedmdesátých a osmdesátých letech 19. století. V roce 1873 bylo stanoveno nezabavitelné existenční minimum z části mzdy a jiných služebních příjmů dlužníka částkou do 600 zlatých za rok²⁰, o patnáct let později zvýšenou na 800 zlatých ročně²¹. Dílčí změny, v podstatě velmi malého rozsahu, neřešily dobovou potřebu rozvíjejícího se podnikání, zvláště v oblasti obchodu, modernizovat, zjednodušit a zrychlit celé civilní soudní řízení, promítnout do něho důsledně zásady ústnosti, veřejnosti a volného hodnocení důkazů.

Až nový civilní soudní řád a jeho uvozovací zákon roku 1895 a nový exekuční řád s uvozovacím zákonem (oba přijaté v roce 1896) odstranily přežitky přetrvávající z doby feudalismu. Ve sporném řízení byla zavedena zásada ústního jednání, avšak konstruována

¹⁸ Zákon č. 13/1781 Sbírky zákonů soudních, ze dne 1. května 1781.

¹⁹ Zákon č. 29/1796 Sb. zákonů soudních, ze dne 19. prosince 1796.

²⁰ Zákonem č. 68/1873 ř.z., zákon o exekuci na požitky z poměru pracovního a služebního, ze dne 29. dubna 1873.

²¹ Zákonem č. 75/1888 ř.z., zákon o exekuci na platy v soukromé službě trvale ustanovených a osob po nich pozůstalých, dále na výslužné, provise, výživné a výchovné, jež ústavy, spolky nebo společnosti poskytují svým členům a osobám po nich pozůstalým, ze dne 26. května 1888; Roku 1912 byly zákonem č. 104/1912 ř.z., zákon o zvýšení obnosu služebních a mzdových platů, odpočinkových a jiných důchodů, který jest prost exekuce, ze dne: 17. května 1912, peněžní částky vyňaté z exekuce dále zvýšeny na 2000 korun, u výživného na 600 korun ročně.

striktně formalisticky. Např. při jednání u soudu první instance soud bral v úvahu písemná podání účastníků, pouze pokud je také ústně přednesli. U krajských soudů jednajících v určitých sporech jako soudy prvoinstanční, bylo vyžadováno povinné zastoupení stran sporu advokáty a pro ústní jednání měly být připraveny písemné podklady. Tento postup vedl k částečné duplicitě v obsahu jednání a soudy zatěžoval. V praxi pak ústní reprodukce obsahu písemných podání založených v soudním spise byla z časových důvodů nahrazována jen krátkým ústním projevem potvrzujícím znění písemných dokumentů. Tak písemná forma soudního jednání fakticky přetrvávala.

Obecně zakotvená zásada veřejnosti jednání mohla být v řadě případů potlačena. Soud podle této zásady mohl postupovat méně formálně, při zjišťování okolností projednávané věci hodnotit konkrétní zvláštnosti. Omezením postupu při zjišťování skutečného stavu věci však byla možnost stran sporu shodným projevem vůle zamezit soudu zahrnout do dokazování označené svědky a nebo listiny. Soud také nemohl prověřovat pravdivost doznání předneseného jednou stranou, které druhá strana sporu potvrdila. Za pravdivé musel také soud také považovat stanoviska, která protivník výslovně nepopřel. Zaveden byl rovněž tzv. kontumační rozsudek, kdy neúčast u jednání při splnění řádného předvolání měla za následek odsouzení.

Postupem doby vyvolávala nespokojenost obchodních a podnikatelských kruhů se zdlouhavostí soudního a exekučního řízení snahy o modernizaci, a to i přes odpor konzervativních politiků a velkostatkářské šlechty. Tyto snahy se projeví v prosinci 1862, když byla vypracována osnova exekučního řádu pro „království a země v říšské radě zastoupené“. Úsilí zmodernizovat civilní soudní řízení podporované liberální částí politické scény v rakouském

císařství pokračovalo. V prosinci 1867 ministerstvo spravedlnosti předložilo v parlamentu návrh civilního řádu soudního pro země rakouského mocnářství nepatřící ke koruně uherské. Návrh upravoval i exekuční řízení. Poslanecká sněmovna o něm rokovala a podle jednacího řádu jej roku 1870 schválila ve třetím čtení. V panské sněmovně však již projednáván nebyl, říšská rada byla rozpuštěna. V poněkud upravené podobě byl jako návrh vlády předložen znovu poslanecké sněmovně na podzim téhož roku, nezískal však podporu a nebyl ani zařazen na pořad jednání.

Další pokus o změny civilního řízení, tentokrát zúžený jen na exekuce, je datován rokem 1874 jako návrh zákona o exekuci pro peněžní pohledávky nuceným prodejem. Ani tento návrh nebyl úspěšný. Roku 1881 byla marně předložena osnova zákona o civilním řízení soudním s rozsáhlou podrobnou úpravou exekučního řízení. Nuceného výkonu rozhodnutí se však týkala užší norma, která úspěšně prošla zákonodárným procesem roku 1883, zákon o trestech za maření exekuce²², který zrušil část ustanovení tehdy platného a účinného trestního zákoníku²³.

Částečné změny v exekučním řízení zakotvil ještě zákon z roku 1887²⁴, ale celá úprava procesu u civilních soudů i exekučního řízení byla stále kritizována pro svou zastaralost a pomalost.

Až roku 1893 byly dokončeny a v březnu téhož roku předloženy poslanecké sněmovně návrhy civilního řádu soudního a zákona o zajišťovacím a exekučním řízení. V orgánech obou sněmoven včetně zvláštních, k tomu účelu ustavených výborů, byly návrhy projednávány až do května 1896.

²² Zákon č. 78/1883 ř.z.

²³ Jednalo se o ustanovení § 183 odst. 2 zákona č. 117/1852 ř.z.

²⁴ Zákon č. 74/1887 ř.z.

2. Recepce rakouského práva po vzniku Československa

Československo vzniklé v roce 1918 jako samostatný stát převzalo rakouské i uherské zákony recepčním zákonem (zákon č. 11/1918 Sbírky zákonů a nařízení státu československého, o zřízení samostatného státu československého), což byl chronologicky vůbec první zákon Československé republiky²⁵. Tento zákon nabyl účinnosti dnem vyhlášení, tj. dnem 28. října 1918.

Recepční zákon znamenal mj. převzetí rakouských právních předpisů, které se přímo váží k tématu této práce.

Soudní exekuce tak byla upravena zákonem o řízení exekučním a zajišťovacím²⁶, který nabyl účinnosti současně s civilním řádem soudním dnem 1. ledna 1898. Účinnosti pozbyl až v roce 1951, kdy nabyl účinnosti zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních. Exekuce se tak stala součástí jiného, širšího zákona, který upravoval civilní soudní řízení.

Exekuční zákon uvozoval a byl současně s ním přijat i publikován zákon č. 78/1896 ř.z., „o zavedení zákona o řízení exekučním a zajišťovacím“²⁷. Smyslem této normy bylo upravit návaznost nové právní úpravy a ostatních právních předpisů²⁸.

²⁵ Ačkoliv se jedná o první zákon, číselně je až jedenáctý (11/1918 Sb. z. a n.), neboť je před něj zařazeno deset zákonů a nařízení ze dne 2. listopadu 1918, kdy byly přijaty předpisy upravující vyhlášení zákonů a nařízení.

²⁶ Zákon č. 79/1896 ř.z., zákon o řízení exekučním a zajišťovacím (vyhlášený dne 27. května 1896, částka XXX ř.z.), který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1898 (Gesetz vom 27. mai 1896, RGBI, Nr. 79, über das Exekutions und Sicherungsverfahren – Die Exekutionsordnung).

²⁷ Vydáný dne 6. června 1896, částka XXIX.

²⁸ Tento zákon nabyl účinnosti 6. června 1896 a byl zrušen ke dni 31. prosinci 1950 zákonem č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních. Z dnešního pohledu nezvykle obsahoval přechodná a závěrečná ustanovení zákon o řízení exekučním a zajišťovacím.

Na Slovensku a Podkarpatské Rusi, jako součástech Československa, podle recepčního zákona, byl do československého procesního práva převzat uherský zákonný článek LX/1881 o exekučním řízení²⁹. Byl podobný zákonu rakouskému, což znamená, že upravoval dva postupy, tj. získání práva na uspokojení věřitele a realizační stádium. Upravoval i zatímní opatření a zajišťovací exekuci. Stejně, podobné a odlišné postupy rakouských a uherských předpisů uvádí V. Hora³⁰.

Exekuční řád byl za trvání monarchie novelizován roku 1914 tzv. „novelou k úlevě soudů“³¹. Roku 1916 třetí novela Všeobecného občanského zákoníku³² se částečně týkala exekuční problematiky, a sice umořování starých hypotekárních pohledávek a případů nároků při rozdělování podstaty, byla-li zřízena nucená správa nemovitosti.

Už jako součást československého právního řádu bylo exekuční řízení dále upravováno a tedy opětovně novelizováno. Uvádím jen nejvýznamnější změny. Stalo se tak nejprve Nařízením vlády o exekuci podle spisů a listin zřízených v německo-rakouském státě z roku 1919³³. Toto nařízení reagovalo na potřeby praxe nastalé ve vyřizování exekučních záležitostí po vytvoření samostatných státních útvarů na území bývalé habsburské říše. jednalo se o exekuční tituly, které vznikly na území československého státu před jeho vznikem včetně 28. října 1918 a „... budou v Německo – Rakousku jako tamější exekuční tituly vykonávány“³⁴. Vláda tímto předpisem zajišťovala po jednání s rakouskou stranou reciproční princip. Rakouské, v nařízení důsledně uváděné jako německo-rakouské –

²⁹ Po roce 1881 zaznamenal několik novel.

³⁰ Hora. V., Československé civilní právo procesní I., Praha 1922.

³¹ Zákon č. 118/1914 ř.z.

³² Zákon č. 69/1916 ř.z.

³³ Vládní nařízení č. 145/1919 Sb., z. a n.

³⁴ Poslední věta prvního odstavce vládního nařízení č. 145/1919 Sb. z. a n.

soudy, mohly u příslušných soudů v Československé republice navrhnout povolení exekuce a provádět další kroky v exekučních řízeních.

Dobovou situaci hospodářskou i politickou ilustruje zákon o exekucích na platy a výslužné z roku 1920³⁵. Připomeňme jej podrobněji. Třebaže se týká exekucí všeobecně, nikoliv speciálně nemovitostí, pro jeho koncepci, souvislosti sociální politiky tehdy chudého státu a v neposlední řadě proto, že členové zákonodárního sboru ochranu, kterou poskytoval, na sebe nevztáhli. Tento zákon upravil maximální výši exekvované (zabavené nebo zajištěné částky ze služebního příjmu nebo mzdy soukromých i veřejných zaměstnanců. Dlužníkovi mohla být odebrána nejvýše pouze jedna třetina příjmu, avšak jen tak, aby zbylé příjmy v kalendářním roce činily 6.000,-- Kč. Výjimku z této zásady tvořily pohledávky výživného, u něhož byla nezabavitelná částka ročního příjmu stanovena jen na 3.000,-- Kč a exekuce se mohla vést až do výše dvou třetin příjmu. V tehdejší těžké hospodářské situaci velké části obyvatelstva nového státu, částečně podporovaného státem formou drahotných přídavků zaměstnancům k jejich platům, byly tyto přídavky v plné poskytované výši vyňaty ze souhrnu příjmů dlužníka pro vyměřené částky podléhající výkonu rozhodnutí. Zákon předpokládal, že tyto přídavky budou využity pro potřeby vyživovaných osob. Jejich případné vymáhání ve prospěch členů rodiny nebylo omezeno. Stejně jako pohledávek výživného byla přísněji pro dlužníka upravena exekuce na úhradu dlužných daní a jiných dávek z jeho služebních příjmů. Zákon o exekuci na platy se nevztahoval na členy zákonodárního sboru – poslanců a senátorů.

³⁵ Zákon č. 314/1920 Sb. z. a n. ze dne 15. dubna 1920 o exekuci na platy a výslužné zaměstnanců a jejich pozůstalých.

Jejich plat podle zákona z března 1921³⁶ činil 5.000,-- Kč a nebyl daněn.

Dále je třeba zmínit zákon č. 116/1921 Sb. z. a n., který změnil některé zákony týkající se soudní příslušnosti a zákon č. 123/1923 Sb. z. a n., kterým byly provedeny malé změny. Další novelou byl zákon č. 123/1923 Sb. z. a n., který rovněž měnil některé zákony týkající se soudní příslušnosti. Změny byly přijaty také zákonem č. 23/1928 Sb. z. a n., který např. změnil ustanovení §§ 17 a 31 a zavedl nové ustanovení § 1 č. 19 exekučního řádu. Další novelou byl zákon č. 1/1933 Sb. z. a n. o změně a doplnění některých předpisů o řízením exekucím a o trestním stíhání pletich při dražbách.

V následujících letech dílčí úpravy exekucí reagovaly na krizové jevy v hospodaření, např. v exekučním a konkurzním řízení proti dlužníkům – zemědělcům z roku 1934. V roce 1938 na podzim pak pomnichovská vláda vydala nařízení o odkladu exekucí a konkurzů proti dlužníkům, jejichž majetek se nacházel na části území Československého státu obsazené cizí mocí.

³⁶ Zákon č. 115/1921 Sb. z. a n. o náhradě předsedům, místopředsedům a členům obou sněmoven Národního shromáždění republiky Československé.

II. Exekuční řízení

1. Civilní soudní řízení

Civilní řízení, resp. řízení nalézací je druhem civilního procesu, jehož výsledkem je vydání rozhodnutí, kterým soud buď zjišťuje, co je právem, anebo co právo vytváří. Souhrnně tuto činnost lze označit za nalézání práva. V nalézacím řízení vydá soud autoritativní rozhodnutí, které lze vykonat prostřednictvím vykonávacího (exekučního) řízení. Je třeba poznamenat, že vlastní výkon práva není předmětem nalézacího řízení. Musí být od sebe procesně odděleno, co je právem, od jeho přímého výkonu či donucení k němu.

Exekuční řízení pak sleduje realizaci toho, co bylo v řízení nalézacím zjištěno, resp. přikázáno v případě, že nedošlo k dobrovolnému plnění ze strany povinného či odsouzeného. Prostřednictvím vykonávacího řízení tak dochází k donucení i proti vůli toho, kdo měl právní povinnost k plnění. Mezi nalézacím a exekučním řízením neexistuje bezprostřední návaznost, vykonávací řízení je samostatný druh civilního procesu, od nalézacího se exekuční řízení liší nejen cílem, ale i rozdílným uplatněním některých procesních zásad a existencí specifických institutů charakteristických jen pro exekuční řízení.

Od nalézacího řízení se exekuční řízení v době první republiky lišilo, např. v tom, že nebylo nutné zastoupení strany sporu, nebylo nutné návrh podávat dvojmo, resp. podle počtu dalších stran sporu, nešlo až na výjimky prodlužovat lhůty a navracet v předešlý stav (vyjma sporů, které vznikly za exekučního řízení) a spory z něj vzniklé a ústní jednání byla povětšinou neveřejná. Nebylo ani možné, aby se strany dohodly, že zvolí jinou místní příslušnost soudu, jak tomu bylo možné u většiny ostatních sporů. Výjimku tvořily situace, kdy se nemovitost nalézala v obvodech

více soudů a nebo pokud bylo nutné úkony, které vedly k exekuci zahájit v obvodech více soudů. Pak bylo možné si soud vybrat (ale z dotčených soudů, nikoliv libovolný).

Exekuční řízení bylo v době první republiky považováno za zcela konečnou fázi procesu, kterou končila nejen činnost soudů (a to jak ve sporném i nesporném řízení), ale i aktivita ostatních státních a veřejných orgánů, jako byly např. živnostenské, policejní nebo obecní orgány či trestní soud. Patrně i z tohoto důvodu nebyla právní úprava exekucí součástí civilního řádu soudního³⁷, ale byla přijata právní úprava samostatná. Nicméně i přes to platil i pro exekuční řízení v určitých věcech zákon o soudním řízení³⁸, zákon o organizaci soudů³⁹ a civilní řád soudní⁴⁰, v otázkách postavení stran, o řízení či o pravidel ústního jednání nebo předkládání a provádění důkazů, jak vyplývá z ustanovení § 78 exekučního řádu.

Tehdejší právní úprava ještě znala tzv. generální exekuci, tedy konkurz, jenž byl rovněž prostředkem donucovací moci státu, protože měl povahu státního donucení dlužníka k úhradě jeho závazků cestou zpeněžení majetku dlužníka, resp. v případě konkurzu již úpadce tak, aby byli jeho věřitelé maximálně uspokojeni. Nicméně generální exekuce byla zcela odlišným právním nástrojem od exekuce, ať už šlo o existenci exekučního titulu, podmínek řízení či postavení účastníků. Tak např. zatímco předpokladem pro výkon exekuce byla existence exekučního titulu, pro konkurzní řízení byla předpokladem neschopnost dlužníka splácet svoje závazky. Zatímco exekuční řízení mohlo být zahájeno jen na návrh vymáhajícího věřitele, návrh na prohlášení konkurzu mohl podat i dlužník sám na sebe.

³⁷ zákon č. 113/1895 ř.z.

³⁸ zákon č. 112/1895 ř.z.

³⁹ zákon č. 111/1895 ř.z.

⁴⁰ zákon č. 113/1895 ř.z.

Činnost soudů v exekučním řízení měla být co nejrychlejší, aby se vůbec dosáhlo účelu exekuce, ale zároveň, aby byly náklady na exekuci co nejmenší, aby nebyl dlužník zbytečně vystaven dalším ztrátám na svém majetku.

2. Pojem exekuce

Exekuci je možné charakterizovat jako nucené vykonání soukromoprávních nároků orgány veřejné moci, vždy na návrh věřitele, tedy oprávněné osoby. Věřitelem mohla být osoba fyzická, třeba živnostník nebo i jiný občan - soukromník, ale i osoba právnická, třeba orgány vybírající daně.

Bylo úkolem tehdejších státních orgánů, aby toto vykonání nároků garantovaly a realizovaly. Jeden z nejpovolanějších znalců občanského soudního řízení v Československu, zkušený praktik a řádný profesor pražské univerzity Václav Hora⁴¹ ve svých učebnicích o soudní exekuci říká: „Stát, vyloučiv svépomoc vzal na sebe povinnost, jednak určit v případech vznikuvšího sporu o nároky soukromoprávné mezi jednotlivými obyvateli státu, na čí straně právo je, jednak však také působiti k tomu, aby právo jím uznané bylo uskutečněno v případech, kdy subjekt povinný dobrovolně svůj závazek nesplní. Ono určení nároku sporného děje se cestou procesu v užším vlastním smyslu slova, kdežto uskutečnění nároku již určeného děje se pomocí soudní exekuce.“⁴².

⁴¹ Antologie české právní vědy, usp. P. Skřejpková a L. Soukup, UK Praha 1993, str. 132 a n.

⁴² Hora, V., Exekuce na nemovitosti, Všehrd, Praha, 1924, str. 3. Téměř totožný text viz: Exekuční právo, Linhart, Praha 1938, str. 13.

3. Druhy exekucí

Soudem prováděná exekuce ovšem nebyla jediným druhem exekucí, které byly na území Československa v minulosti i v období tzv. první republiky prováděny. Existovaly ještě exekuce prováděné jinými orgány státu. Exekuce správní vykonávaly správní orgány. Časté byly exekuce v daňových věcech, tedy berní (finanční), dále tzv. politické a exekuce trestní. Hlavní rozdíly mezi soudními a správními exekucemi spočívaly v nárocích, které měly být vymoženy prostřednictvím exekuce a v druzích exekučních orgánů. Rozdílné byly i okruhy používaných exekučních prostředků. V případě souběhu obou druhů exekucí pro různá plnění u totožné věci dána přednost exekuce soudní.

3.1. Soudní exekuce

Právní úprava soudních exekucí platná v období první republiky rozlišovala soudní exekuce zajišťovací a exekuce uhrazovací. Pomocí zajišťovací exekuce se mohl věřitel domáhat zajištění své peněžité pohledávky pro případ, že by bylo ohroženo nebo ztíženo její vydobytí nebo se dokonce mohla stát absolutně nevymožitelnou. Zajištění mohlo být povoleno pouze na základě soudních rozhodnutí, které ještě nebyly v právní moci. Věci movité bylo možné zajistit jejich zabavením. U nemovitostí mohl být proveden knihovní záznam zástavního práva nebo zřízena vnucená správa (o tomto druhu exekuce detailněji pojednávám dále).

Exekuce uhrazovací sloužila přímo k uspokojení pohledávky věřitele. Věřitel měl podle konkrétních okolností možnost volby způsobu provedení exekuce. Buď mohl zvolit postih dlužníka postižením nemovitosti nuceným zřízením zástavního práva, vnucenou správu a nebo nucenou dražbu (viz dále) a nebo prodejem dlužníkových movitých věcí.

3.2. Správní exekuce

Správní exekuce, jak vyplývá z jejich označení, byly vykonávány správními úřady. Rozlišovaly se exekuce berní nebo exekuce politické.

Berní exekuce, tedy výkon rozhodnutí ve věcech daňových a poplatků, byly upraveny v ustanoveních §§ 343 až 404 zákona o přímých daních⁴³. Tento zákon umožňoval vedení exekuce jen pro vymáhání dlužných daní s jejich přírážkami a s příslušenstvím. Berní exekuce se mohla uskutečnit třemi způsoby, a sice buď zabavením a prodejem hmotných movitých věcí (svršků), nebo zabavením a vybráním peněžitých pohledávek (nikoliv však pohledávek knihovních) a nebo zabavením a realizací převzetím nároků na vydání nebo dodání hmotných movitých věcí, na které měla povinná osoba nárok proti jinému.

Politické exekuce⁴⁴ byly původně v bývalém Rakousku upraveny roku 1854 tzv. výpraskovým patentem a řadou dalších právních předpisů⁴⁵. Původně rakouské právní předpisy byly všechny s účinností od 1. července 1928 nahrazeny novým vládním nařízením o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení)⁴⁶. Touto formou exekuce si stát vynucoval splnění povinností uložených správními orgány, např. zemskými úřady, policejními úřady nebo okresními úřady. Pokud byl jejich výkon ve veřejném zájmu, mohly se

⁴³ Zákon č. 76/1927 Sb. z. a n. nabyt účinnosti dne 1. ledna 1927 a byl zrušen zákonem o dani z příjmů obyvatelstva, z.č. 78/1952 Sb.

⁴⁴ Politická správa – ve starší odborné terminologii značí „státní“ správu nebo též „zeměpanskou“ správu. V tomto smyslu pod termínem politická exekuce chápeme „exekuci správní“ prováděnou administrativními orgány státu – monarchie nebo republiky.

⁴⁵ V ministerském nařízení č. 52/1855 ř.z. ze dne 17. března 1855, dále v ministerském nařízení č. 196/1859 ř.z. ze dne 27. října 1859, dále v ministerském nařízení č. 124/1868 ř.z. ze dne 30. srpna 1868 a v zákoně č. 101/1896 ř.z. ze dne 12. května 1896.

⁴⁶ Účinností nabylo dne 1. července 1928, pozbylo jí dnem 1. července 1955 zákonem č. 20/1955 Sb., o řízeních ve věcech správních. Exekuce byla obsažena v druhé části, v ustanovení 90 a násl.

správních exekuce vykonávat i bez návrhu. Jinak musel být podán oprávněným subjektem návrh. Správních (politických) exekuce mohly být vedeny pro peněžité, i pro nepeněžité plnění. V případě nároku na peněžité plnění došlo k zabavení a nucenému prodeji hmotných movitých věcí dlužníka. V případě vymáhání nepeněžitého plnění mohl být dlužník postižen trojím způsobem, exekucí náhradním úkonem, exekucí nepřímým donucením ve formě pořádkové pokuty a při její nedobytnosti odnětím svobody až na pět dnů) a exekucí přímým donucením. Pořádkové pokuty nesměly přesáhnout 2.000,-- Kč a nebylo dovoleno je uložit právníkům osobám veřejného práva.

4. Podmínky pro vedení exekuce

Soudní exekuce byl nucený výkon soukromoprávních nároků, prováděný orgány výkonné moci⁴⁷ na návrh oprávněné osoby. Při exekuci na nemovitosti pro peněžité pohledávky se věřitel uspokojil tím, že státní autorita omezila nebo zrušila práva dlužníka k nemovitosti, tedy, že došlo např. k prodeji jeho nemovitosti a z výtěžku byl pak věřitel uspokojen. Předpokladem soudní exekuce byla vždy existence platného exekučního titulu. Dobová právní nauka uvádí že „je exekuční řízení právní obor, v němž se zakončuje nejen činnost soudu v nejrůznějších řízeních, jak ve sporném, tak i nesporném, nýbrž se zakončuje i rozhodující a nařizující činnost nejrůznějších státních úřadů“⁴⁸. To měla vyjádřit i samostatná, resp. oddělená právní úprava této problematiky (která nebyla včleněna do obecných procesních předpisů soudních).

Exekuční titul je pravomocné a tudíž vykonatelné rozhodnutí soudu v civilních i trestních věcech, také pravomocná rozhodnutí

⁴⁷ Dnes je možné provést výkon rozhodnutí též prostřednictvím soukromých exekutorů na základě zákona č. 120/2001 Sb.

⁴⁸ Hartmann, A.: Exekuční řád a exekuční zákon, Československý kompas. Praha 1934, str. 149.

správních a dalších orgánů, vyhotovené písemně a v požadované formě a opatřené formálními znaky. K zahájení exekuce byl tedy nezbytný jako podklad dokument osvědčující nárok oprávněné osoby – věřitele. Poněkud archaicky se dnes jeví v této souvislosti formulace „veškeré spisy a listiny“ pocházející z právnického jazyka doby monarchie, neboť výraz „spisy“ dnes chápeme širěji.

Exekucním titulem (ustanovení § 1 exekučního řádu) mohly být podle tehdejší terminologie veškeré spisy a listiny, mohly tedy mít podobu:

- pravomocného soudního rozhodnutí československých soudů (ať už jako klasické rozhodnutí soudu ve sporném i nesporném řízení a nebo soudem schváleného smíru), zejména mohlo jít o rozsudky pro zřeknutí, pro uznání a pro zmeškání. Ostatní typy rozsudků, jako byly rozsudky určovací a mezitímní, nebyly exekvovatelné (vyjma exekuce na přiznané náklady řízení) nebo majících podobu usnesení (zejména šlo o konečná usnesení v řízení týkajících se držby nebo usnesení, jímž se přiznávala náhrada nákladů řízení) či mohlo jít o výměry civilních soudů.
- pravomocného platebního rozkazu, který byl vydán v rozkazním nebo směnečném řízení nebo majícího podobu podmíněného platebního rozkazu, který mohl být vydán v upomínacím řízení.
- pravomocné soudní výpovědi nájemní nebo pachtovní smlouvy, jejímž předmětem byly pozemky, budovy nebo jiné nemovité věci, lodní mlýny, a jiné stavby, které byly postaveny na lodích. V těchto případech mohla být exekuce povolena, jakmile vypršela lhůta, ve které měl být pronajatý nebo pachtovaný majetek předán zpět pronajímateli.
- pravomocných soudních rozhodnutí o smírech, a to jak smíry uzavřené před civilními, tak i před trestními soudy, a to včetně případných nákladů řízení, pokud o nich bylo také rozhodnuto.

Náležitosti exekučního titulu, kterým mohl být soudní smír, upřesnil např. nález nejvyššího soudu v roce 1921. Soudce nemusel být osobně „činným“ při sepisování protokolu o smíru. Nemusel jej tedy sám formulovat, stačilo, že zjistil vůli stran a zajistil jejich podpisy.⁴⁹ Soudní smír musel řešit soukromoprávní majetkové nároky. Taková např. je dohoda o majetkovém vyrovnání při rozvodu manželství, není již exekučním titulem závazek manželky, že zajistí návštěvy dítěte u jeho otce.⁵⁰

- pravomocných nařízení v civilních nesporných věcech.
- narovnání, které bylo dohodnuto v rámci konkurzních řízení a bylo-li následně stvrzeno soudním rozhodnutím, jakož i ostatní soudní rozhodnutí vydaná v rámci konkurzního řízení.
- pravomocných rozhodnutí v trestních věcech, pokud bylo rozhodnutím přiznáno právo na náhradu nákladů řízení nebo pokud bylo v rámci trestního řízení rozhodnuto o soukromoprávním nároku (obvykle o náhradě škody) nebo pokud byla složená jistina prohlášena za propadlou⁵¹.
- pravomocných rozhodnutí soudů (civilních i trestních), kterými byly uloženy peněžité tresty nebo peněžité pokuty.
- vykonatelná rozhodnutí správních nebo jiných státních orgánů (vyjma soudů), kterými bylo rozhodnuto o soukromoprávních nárocích⁵².

⁴⁹ Nález Nejvyššího soudu RV II. 302/1920, č. JZ 60/21.

⁵⁰ Nález Nejvyššího soudu R 54/1923 ze dne 6. února 1923, č. 330/24.

⁵¹ Šlo např. o situace, kdy byla složena kauce v trestní věci, kdy bylo uloženo (pod hrozbou propadnutí této kauce) zdržovat se na určitém místě (obvykle v bydlíšti) nebo pokud se obviněný nedostavil k soudu.

⁵² Zákon o organizaci politické správy, z.č. 125/1927 Sb., z. a n. ze dne 14. července 1927, resp. jeho článek 12, určil za ostatní orgány provádějící správní (tehdejší termínem politickou) exekuci okresní úřady. Ty měly vedle toho povinnost „přispívat“, tedy spolupracovat a pomáhat soudům i jiným úřadům a orgánům státu při jimi prováděných exekucích. Spolupůsobit při exekucích měly za úkol samozřejmě i státní policejní úřady. Podrobnosti upravovalo vládní nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n. o správním řízení, ze dne 13. ledna 1928.

- pravomocných rozhodnutí živnostenských soudů nebo říšského soudu⁵³.
- pravomocných platebních příkazů ve věcech daňových a ve věci ostatních poplatků.
- smírů, které byly uzavřeny před policejními orgány, obecním úřadem smírčím nebo i před jinými orgány státní správy, které byly oprávněné smíry uzavírat.
- pravomocných rozhodnutí rozhodců nebo rozhodčího soudu.
- vykonatelných notářských zápisů, které obsahují doložku s přímou vykonatelností⁵⁴.
- pravomocných platebních výměrů pojistného u plátců sociálního pojištění.
- mimosoudních výpovědí o nemovitostech a předmětech jim v tom směru na roveň postaveným, pokud byla výpověď prokázána notářským zápisem nebo příslušným úředním protokolem.

Připomeňme znovu, že každý exekuční titul musel splňovat jak veškeré formální, tak i věcné náležitosti, aby bylo možné exekuci vůbec provést. Co se formálních náležitostí týkalo, tak kromě samozřejmých náležitostí, jako je označení stran sporu (tedy kdo je oprávněným a kdo je dlužníkem) či státního orgánu, který rozhodnutí vydal, musel být exekuční titul pravomocný (nesmělo být tedy možné proti němu podávat opravný prostředek, odpor či námitky), případně takový, kdy jeho nepravomocnost nezpůsobovala jeho odkladný účinek⁵⁵.

Požadavek věcných náležitostí exekučního titulu znamenal, že jeho věcný obsah výkon exekuce vůbec připouštěl. Předmětem exekučního titulu tak muselo být určité plnění, strpění nebo opomenutí.

⁵³ Říšský soud ale v době první republiky samozřejmě neexistoval.

⁵⁴ Dle ustanovení § 3 zákona č. 75/1871 ř.z., kterým se zaváděl notářský řád.

⁵⁵ V tomto případě nešlo ale o „klasickou“ exekuci, ale pouze o tzv. exekuci zjišťovací a kterou navíc nebylo možné vést u všech exekučních titulů.

Z toho vyplývá, že bylo možné za exekuční titul považovat rozhodnutí, jejichž předmětem bylo určení toho, že nějaké právo je či není⁵⁶.

Samozřejmě je třeba doplnit, že nebylo (a ani dnes tomu není jinak) možné vést exekuci, pokud ještě nenastala doba splatnosti určená v rozhodnutí s výjimkou již zmíněné exekuce zjišťovací.

Vytvoření československého státu s recipovanými odlišnými právními řády dříve rakouskými a uherskými si v otázce platnosti exekučních titulů mezi soudy v Čechách a na Moravě a ve Slezsku na jedné straně a na Slovensku a Podkarpatské Rusi na druhé straně vyžádalo úpravu zajišťující hladký průběh soudního řízení exekučního na základě titulů pocházejících od dříve zahraničních orgánů. Už v květnu 1919 vydala vláda nařízení „O vzájemném výkonu exekučních titulů povstalých v Čechách, na Moravě a ve Slezsku s jedné a na Slovensku s druhé strany“⁵⁷ Podle něho byly stejně vykonatelné veškeré exekuční tituly vydané na základě platných předpisů soudy, úřady a jinými orgány, které vykonávaly svou pravomoc z nařízení nebo pověření vlády a jménem Československé republiky po 28. říjnu 1918. Nařízení obsahovalo některá detailní ustanovení mající za cíl zjednodušit řízení, např. že v případě dožádání není třeba potvrzovat právní moc titulu. Možné komplikace v konkrétních případech mohly nastat, když navržený způsob exekuce nebyl přípustný. Pak musel být dožádaným soudem odmítnut.

5. Subjekty exekučního řízení

K subjektům exekučního řízení řadily procesní předpisy především soud, oprávněné a povinné a případně i osoby třetí. I když

⁵⁶ Patrně vyjma přiznání nákladů řízení straně úspěšné.

⁵⁷ Vládní nařízení č. 237/1919 Sb. z. a n. ze dne 5. května 1919.

odborná literatura uvádí obvykle toto pořadí, z pohledu občana můžeme dát přednost právě jemu.

5.1. Oprávněné osoby

Na prvním místě tedy uvedme mezi subjekty osoby oprávněné, dle tehdejší terminologie vymáhající věřitele⁵⁸. Věřitelem byla osoba, která měla za dlužníkem splatnou a vykonatelnou pohledávku. To znamená, že disponovala nějakým rozhodnutím státního orgánu, na základě kterého bylo možné vést exekuci na majetek dlužníka. Vymáhající věřitel inicioval řízení, podával návrh na povolení exekuce.

5.2. Dlužníci

Samozřejmým dalším důležitým subjektem řízení byly osoby povinné, tedy dlužníci (též tehdy nazývaní exekuti). Dlužník byl osoba, která měla vůči věřiteli nějaký závazek, obvykle finančního rázu po splatnosti. Mohlo však proběhnout i soudní nebo jiné řízení, na základě něhož bylo dlužníkovi uloženo státním orgánem, aby svůj závazek vůči věřiteli splnil. Dlužník mohl zabránit – předejít provedení exekuce, když svůj závazek splnil přímo věřiteli, nebo když závazek přešel na třetí osobu, zejména na jeho právního nástupce.

5.3. Třetí osoby

Na exekučním řízení se mohly účastnit i třetí osoby, které na předmětu exekuce uplatňovaly určité právo, které exekucí mohlo být ohroženo. Šlo zejména o zástavní věřitele. Procesní předpisy je považovaly za účastníky řízení, oprávněné osoby a dlužníci byli považováni za strany sporu.

⁵⁸ Ustanovení § 3 exekučního řádu.

5.4. Soudy

Konečně, samozřejmým subjektem exekučního řízení byly soudy, tedy orgány státní donucovací moci, které povolily exekuci na základě platného exekučního titulu a následně provedly její výkon. Stát však neručil za to, že exekuce bude úspěšná, tedy že bude věřitel skutečně plně uspokojen, a to i když příslušné orgány státu správně vykonaly všechny nezbytné úkony⁵⁹. Dokonce, jak uvádí V. Hora⁶⁰, tehdejší exekuční předpisy umožňovaly, aby soud v případech, kdy bylo zřejmé, že zůstane pohledávka věřitele neuspokojena a dlužníku by jejím provedením zároveň hrozila, hospodářská zkáza, exekuci zrušil.

Soudy byly v exekučních věcech z hlediska procesních úkonů oprávněny nařídit rok (termín) a průběh dražby nemovitostí a opatřovat doložkou vykonatelnosti rozhodnutí o rozdělení nemovité věci.

Soud byl jako jediný subjekt exekučního řízení oprávněn používat vůči povinným donucovacích prostředků. Byl oprávněn exekuci nejen povolit⁶¹, ale byl i oprávněn exekuci přímo vykonat. Jinak řečeno soud byl oprávněn nejen exekuci nařídit, ale též ji i provést a nemuselo se vždy jednat u jednotlivých kroků o totožný soud. V případě exekucí, jejichž předmětem byla nemovitost zapsaná ve veřejných knihách, byl pro řízení příslušný tzv. soud tabulární⁶².

5.4.1. Příslušnost soudů

Exekuci mohly projednávat dva druhy soudů (s výjimkami uvedenými níže), a to buď speciální soud exekuční a nebo řádný civilní

⁵⁹ Stejně je tomu tak i dnes.

⁶⁰ Hora, V., Exekuce na nemovitosti, Všehrd, Praha 1924, str. 14.

⁶¹ Povolit exekuci byl oprávněn i v případě, že exekuční titul nebyl vydán soudem podle ustanovení § 3 I. exekučního řádu.

⁶² Soud tabulární je starší název pro soud, který vedl zemské desky, horní knihy, železniční knihy.

soud, který vydal exekuční titul⁶³. Oba tyto typy soudů by byly z dnešního pohledu na úrovni soudů okresních⁶⁴.

Soud, z jehož rozhodovací činnosti nastalo právo na exekuci, byl soudem, který rozhodl věc v řízení na prvním stupni v civilních i trestních věcech. Exekuční soud byl příslušný také pro exekuce prováděné na základě rozhodnutí jiného státního orgánu nebo jiného soudu, vyjma rozhodnutí ve věcech konkurzních.

Exekuční soud měl také projednávat v zájmu plynulosti a hospodárnosti řízení⁶⁵ všechny související vedlejší spory, které vznikly za exekučního řízení. Např. u složitějších případů, kdy třetí osoba, která nedržela exekvovanou věc, ale měla k ní zástavní právo, žádala o přednostní úhradu svého nároku z výtěžku probíhající exekuce, nebo když vymáhající věřitel požadoval náhradu škody vzniklou nesplněním dlužníkovou závazku⁶⁶. Konkrétní řešení podobných situací mohlo být dosti komplikované, všechny souvislosti a okolnosti mohl nejlépe zhodnotit exekuční soud, projednávající věc od samého počátku. Výše škody na ušlém zisku se musela určovat ke dni právní moci daného rozsudku, nikoliv v jiných časových dimenzích⁶⁷. Výjimečně k tomu byl zákonem oprávněn jiný soud, např. pro projednání žalob o práva k předmětům zahrnutým do exekuce podle správního administrativního titulu. Ty rozhodoval okresní soud, v jehož obvodu se v době podání žaloby předměty nacházely⁶⁸. Ale naproti tomu např. exekuční soud vykonával v rámci konkurzu prodej a rozvrh výtěžku mezi oddělené věřitele a přiznával též náklady správci konkurzní podstaty.

Místně příslušný exekuční soud pro řízení o nucenou správu nebo nucenou dražbu nemovitosti, byl okresní soud místa, kde byla nemovitost

⁶³ Pokud se na řízení účastnilo více soudních instancí, o exekuci rozhodoval soud, který věc projednal v první instanci.

⁶⁴ Ustanovení § 17 exekučního řádu.

⁶⁵ Podle ustanovení § 17 odst. 2 exekučního řádu.

⁶⁶ Ustanovení § 368 exekučního řádu.

⁶⁷ Nález Nejvyššího soudu Rv I. 1459/23, č. 3431 Sb..

⁶⁸ Jak vyplývá z čl. III. odst. 3 uvozovacího zákona.

zapsána v příslušné evidenci, případně okresní soud v místě soudu sborového⁶⁹. Pokud bylo vedeno řízení pro více nemovitostí v jedné věci, místně příslušný soud musel určit soud exekuci povolující.

Pokud byla předmětem exekuce nucená zástava, byl vždy místně příslušný soud, v jehož působnosti byl proveden zápis v příslušné evidenci. Při exekuci na nemovitost nezapsanou v žádném registru, byl místně příslušný soud, v jehož obvodě se nemovitost nalézala. V případě pochybností rozhodoval o místní příslušnosti exekučního soudu ten soud, který exekuci povoloval.

Pro vedení exekuce na nemovitosti zapsané v horních nebo železničních knihách a v zemských deskách byl místně příslušným soud sborový, v jehož obvodu se nemovitost nalézala.

V případech, kdy bylo vedeno více oddělených exekucí jedním věřitelem vůči stejnému dlužníkovi, bylo možné všechna řízení spojit⁷⁰. Spojení řízení bylo možné ale jen za předpokladu, že se konala před soudy stejného obvodu vrchního nebo zemského soudu. Vrchní či zemský soud byl oprávněn na návrh kterékoliv strany, ale také z moci úřední, z důvodů hospodárnosti, aby předměty exekuce byly lépe zpeněženy pro zjednodušení a urychlení exekuce, pověřit jeden z příslušných exekučních soudů provedením některých jednotlivých úkonů či provedením celé exekuce. To v případě, že soudy spolu sousedily a exekuční prostředky byly totožné či spolu alespoň souvisely a spojení mělo pomoci zjednodušit řízení a snížit náklady, než knuli zvýšit hodnotu zpeněžované nemovitosti.

Pro větší aglomerace, kde působilo několik okresních soudů vedle sebe, umožňoval exekuční řád, aby některý z těchto soudů zajišťoval exekuční agendu za všechny z daného území. Krátce po vydání exekučního řádu tehdejší vídeňské ministerstvo práv tuto otázku

⁶⁹ Dnes by byl terminologicky odpovídajícím soudem krajský soud.

⁷⁰ Podle ustanovení § 22 exekučního řádu.

upravilo pro Vídeň a Prahu⁷¹. Pro obvod královského hlavního města Prahy v něm byly úkony exekučních soudů přeneseny na okresní soud pro Staré Město a Josefov. Podobné opatření se s účinností od počátku roku 1915 týkalo i města Brna, když exekuční věci okresního soudu Brno venkov převzal okresní soud Brno město⁷². Toto přenesení kompetencí se netýkalo exekucí na nemovitosti vedené v zemských deskách a v horních a železničních knihách. V republice byly provedeny další změny příslušnosti exekučních soudů, když roku 1926 vláda zřídila exekuční soud pro Prahu⁷³.

V exekučním řízení nebylo možné, aby si strany určily příslušnost soudu, který bude o exekuci rozhodovat nebo povede výkon exekuce⁷⁴. Dále je třeba pro úplnost uvést, že v případě cizozemských exekučních titulů, exekuci nařizoval sborový soud první stolice, nikoliv běžný soud exekuční.

V řízení o povolení exekuce rozhodovali u okresních a případně jiných soudů samosoudci, v dalším exekučním řízení označovaní jako exekuční komisaři. Jméno soudce pověřeného funkcí exekučního komisaře nebo jeho zproštění se zveřejňovalo na úřední desce soudu. O pověření rozhodoval přednosta nadřízeného soudu.

Exekuční řízení probíhalo před samosoudcem a činnost stran ustupovala oproti činnosti soudu poněkud do pozadí. Stranám nebylo např. umožněno zvolit si soud a neobjevoval se v něm laický prvek⁷⁵.

⁷¹ Nařízením Ministerstva práv č. 157/1897 ř.z., ze dne 24 června 1897 o výkonu soudních prací exekučním soudům přidělovaným.

⁷² Nařízením Ministerstva práv č. 249/1914 ř.z., ze dne 16. září 1914.

⁷³ Vládní nařízení č. 165/1926 Sb. z. a n. ze dne 26. srpna 1926.

⁷⁴ Ani dnes není právními předpisy dána možnost určit si v exekučních věcech soud, ale je zatím možné vybrat si exekutora bez ohledu na jeho sídlo.

⁷⁵ Příslušnost krajských soudů v exekučním řízení přehledně uvádí Hora, V., Československé civilní právo procesní, I. Praha 1922, str. 138 a n.

5.4.2. Výkonné orgány

Kromě soudců v řízení vystupovaly ještě tzv. výkonné orgány, které byly oprávněny vykonávat jednotlivé úkony podle pokynů soudce. Jednalo se o soudní zřízence, výkonné úředníky a nebo úředníky soudní kanceláře a dokonce i v některých případech, kdy nebyli ustanoveni zvláštní výkonní úředníci, byl výkon jednotlivých a nebo důležitých exekučních úkonů svěřen notářům. Výkonné orgány mohly vykonávat jednotlivé exekuční úkony vyplývající z exekučního příkazu a jejich činnost byla pod dozorem soudu.

Obecně platilo, že kdokoliv prováděl z příkazu soudu úkony spojené s výkonem exekuce, byl považován za výkonný orgán a musel se při jejich plnění řídit všemi předpisy, které upravovaly exekuční řízení.

V zájmu nestrannosti řízení výkonné orgány neměly oprávnění vykonávat exekuci v případech, kdy byly samy jeho stranou či osobou s ní spřízněnou. Pokud byl výkonný orgán z těchto důvodů odmítnut některou ze stran exekučního řízení, mohl provést jen neodkladné úkony a musel svůj poměr k exekučnímu řízení neprodleně sdělit předsedovi soudu.

Výkonné orgány byly oprávněny přijímat platby, které měly být exekucí vymoženy (s určitými omezeními), přijímat další vymožené hmotné statky a vydávat dlužníkovi potvrzení o splnění dluhu. „Zaplatí-li dlužník před výkonem exekuce k rukám výkonnému orgánu, jsou veškeré exekuční úkony bezpředmětnými. Zjišťovat původ peněz nebo jiné souvislosti už neplatilo u exekučního řízení“⁷⁶. Výkonné orgány tak zejména prováděly popisy nemovitostí, odevzdávaly nemovitosti správci, aby je mohl řádně spravovat, prováděly odhady nemovitostí pro potřeby dražby. Tyto úkony však nemohli provádět soudní zřízenci (podúředníci). Dále byli oprávněni odevzdávat vydražené nemovitosti a příslušenství vydražiteli, zabavovat oblečení, uschovávat věci apod.

⁷⁶ Nález nejvyššího soudu č. R I 598/1922 Sb., ze dne 24. května 1922, č. 1690.

Výkonné orgány byly povinny provádět výkony exekucí v pořadí, v jakém jim byla rozhodnutí postupována s výjimkou nařízení výkonu exekuce vůči stejnému dlužníkovi. Pak byl výkonný orgán povinen postupovat tak, aby bylo řízení co nejrychlejší, tedy aby byla vykonána exekuce naráz.

Výkonný orgán nesměl upozornit dlužníka na to, že proti němu bude provedena exekuce dříve, než začal samotný výkon exekuce u něj fyzicky provádět. Byl ale oprávněn před zahájením vlastního výkonu exekuce vyzvat dlužníka (nebo člena jeho rodiny nebo zaměstnance, šlo-li o exekuci na podnikatele), aby splnil svůj dluh dobrovolně. Plnění byl ale oprávněn přijmout přímo na místě výkonný orgán jen v některých případech, jak více uvedeno níže.

Výkonné orgány byly povinny vždy sepsat o provedeném exekučním úkonu bezprostředně po jeho provedení krátký protokol, nejlépe na místě samém. Musel obsahovat místo a čas sepsání, identifikaci přítomných osob, předmět exekučního úkonu a všechny, provedení exekuce rozhodné skutečnosti, které se udály (např. uhrazení dluhu). Zaplacením pohledávky výkonnému orgánu zanikl dluh, muselo však k němu dojít při provádění (výkonu) exekuce. Když např. výkonný orgán od exekuce ustoupil po slibu dlužníka, že vymáhanou částku uhradí soudu prostřednictvím pošty příští den, převzetím peněz až druhý den překročil orgán své oprávnění.⁷⁷ Protokol podepisoval pouze výkonný orgán. Pokud však nebyl dlužník osobně přítomen při provádění exekučního úkonu, musel být protokol podepsán svědky úkonu, např. osobami blízkými dlužníkovi, kterému byl zabavován majetek.

⁷⁷ Nález Nejvyššího soudu č. Rv I 1265/1927 Sb., ze dne 8. března 1928, č. 7847.

5.4.3. Výkonní úředníci

Výkonnými úředníky mohly být jen osoby, které měly středoškolské vzdělání a vykonaly odbornou zkoušku⁷⁸. Jmenoval je a přiděloval na pracoviště ministr spravedlnosti. Výkonní úředníci přidělení exekucním soudům, které měly samostatná exekucní oddělení, byli v postavení dozorčích úředníků těchto oddělení. Tam kde samostatná oddělení nebyla zřízena, se stali pracovníky doručovacích a exekucních oddělení. Nesměli však být pověřováni řízením doručovacího a exekucního oddělení, nemohli tedy být ve funkci vedoucího oddělení. Podle rozsahu pracovních úkolů pak měli k dispozici další podřízené osoby kancelářské úředníky a kancelářské pomocníky.

Výkonní úředníci byli oprávněni při výkonu exekuce provádět soupisy majetku, jeho zapečetění a případně jeho úschovu. Prováděli rovněž dobrovolné dražby movitých věcí. Naopak nesměli provádět popisy a odhady nemovitostí a jejich příslušenství.

Každý výkoný úředník se musel na požádání účastníka exekuce při jejím výkonu prokázat úředním průkazem, který obsahoval jeho jméno a fotografii. Podle jednacího řádu soudního, měly mít průkazy výkoných orgánů soudu formu tiskopisu tištěného v mužské trestnici v Praze, potvrzeného přednostou soudu a pečeti. Tímto průkazem se úředník prokazoval, když požadoval při výkonu exekuce součinnosti četnictva nebo jiných bezpečnostních orgánů státu. Pokud nebyl výkoný úředník oprávněn provádět všechny exekucní úkony, muselo takové omezení být uvedeno v jeho průkaze.¹ Zejména šlo o možnosti přijímat peníze. Do jaké výše byl výkoný úředník oprávněn přijímat peníze, rozhodoval předseda soudu. Hotovost přesahující 5.000,-- Kč nesměly přijímat vůbec. Případné překročení finančního limitu, který mohl

⁷⁸ Podle zákona č. 112/1872 Sb., ř.z. ze dne 12. července 1872 to byly osoby, které vykonaly zkoušku s dobrým prospěchem s tím, že prokázaly „zvláštní vědomosti pro jejich úřední činnost potřebné“.

výkonný orgán při výkonu exekuce převzít, mohl mít disciplinární dopad na úředníka, uspokojení věřitele tato skutečnost neovlivnila. Stal se vlastníkem požadovaných peněz⁷⁹.

5.4.4. Kancelářští úředníci

Kancelářští úředníci mohli v rámci svých kompetencí odevzdávat nemovitosti správci při nucené správě nemovitostí, připravit a prodat věci z volné ruky, vydávat listinná prohlášení při zcizení nebo přikázání cenných papírů, provádět dražby cenných věcí, uměleckých věcí a sbírek, nájem nemovitostí apod.

6. Návrh na povolení exekuce

Zákonem daný postup soudu při nuceném výkonu rozhodnutí začínal návrhem na povolení exekuce. Soud tedy donucovací opatření vůči povinné osobě povoloval nebo zamítal.

V dnešní právní úpravě je pro ekvivalentní postup soudu použito termínu nařízení, soud nařizuje donucovací kroky vůči dlužníkovi. Z etymologického hlediska se mi jeví současný název výstižnější, více vyjadřuje autoritu státního orgánu, který pak ex offio zajišťuje splnění nároku oprávněné osoby. Výraz „nařízení“ exekuce může silněji působit na případné dobrovolné splnění závazku dlužníka.

Pro formu návrhu na povolení exekuce byl mj. náležitostí důležitý jazyk podání. Pestrá národnostní struktura obyvatelstva republiky se zrcadlila částečně v právní úpravě jazyka úředních – soudních písemností, aby bylo zaručeno ústavou zakotvené právo občanů na uplatnění jejich mateřského jazyka ve styku se státními orgány. Podle

⁷⁹ Nález nejvyššího soudu č. 1456/1922 Sb., ze dne 3.1.1923, č. 2136.

jazykového zákona⁸⁰ a prováděcích předpisů⁸¹ mohl být návrh soudu podán v jazyce československém, ale v obvodech okresních soudů, kde jazyková menšina tvořila alespoň 20%, také v jazyce dané menšiny, tedy v jazyce německém, ukrajinsko-rusínském, maďarském a polském. Komplikace mohla nastat, když měly být spisy v jazyce menšiny postoupeny soudům v obvodech, kde požadovaná jazyková menšina neexistovala a v jejím jazyce soudní agenda nebyla vedena. Pak musel být návrh podán rovněž v jazyce státním, tedy českém nebo slovenském, které si byly navzájem rovné jako dvě podoby jazyka českého. Ministerstvo spravedlnosti i vláda republiky věnovaly tomuto problému trvalou pozornost. Ministerstvo spravedlnosti podle výsledků sčítání obyvatelstva a zjištěných dat o národnosti československých státních příslušníků v soudních okresech určovalo soudní okresy s jazykovými menšinami⁸².

Exekuci bylo možné zahájit pouze na základě návrhu oprávněné osoby, nicméně vlastní výkon exekuce již probíhal z moci úřední.

V exekučním řízení, ať už před okresním nebo sborovým soudem, nebylo v první instanci povinné zastoupení stran advokátem. Strany (a i jiní účastníci) mohli v řízení všechny úkony vykonávat osobně a nebo prostřednictvím zmocněnce⁸³. Zmocněnec nebo advokát se musel prokázat platnou plnou mocí.

Návrh na povolení exekuce musel obsahovat označení navrhovatele a dlužníka (vedle jeho jména též jeho bydliště a zaměstnání), dále pak všechny údaje rozhodné pro určení nároku a exekuční titul. U peněžitých částek muselo být uvedeno jaká částka má

⁸⁰ Zákon č. 122/1920 Sb., z. a.n. ze dne 29. listopadu 1920.

⁸¹ Zejména Vládní nařízení. č. 17/1926 Sb., z. a.n.

⁸² Výnos ministerstva spravedlnosti č. 32.865 ze dne 12. listopadu 1924, Výnos ministerstva spravedlnosti č. 52.364 ze dne 26. listopadu 1932 a Výnos ministerstva spravedlnosti č. 5 ze dne 14. dubna 1933.

⁸³ V době přijetí původně rakouského exekučního řádu nebyly ženy a nezletilí oprávněni být zmocněncem v exekučním řízení. Mohly pouze vykonávat pomocné úkony, jako byl např. posel. V době první republiky pak již ženy mohly být zmocněncem strany.

být vymožená, a to včetně příslušenství. Návrh musel také obsahovat exekuční prostředky, kterých má být při vedení exekuce použito. Pokud byla vedena exekuce na majetek nebo jeho část, musela být tato část identifikována včetně místo, kde se majetek nalézal. Dále pak mohl návrhovatel uvést všechny další, podle něj, rozhodné skutečnosti, které mohly být ku prospěchu exekučního řízení. K návrhu musel být přiložen pravomocný exekuční titul, pokud již soudu nebyl znám tím, že byl založen v soudním spisu soudu povolujícího exekuci. Tehdy stačilo na něj v návrhu jen odkázat.

Návrh na nařízení exekuce byl zpoplatněn původně ve výši, která byla stanovena ještě v monarchii⁸⁴, později zákonem a vyhláškou z roku 1931⁸⁵. Tak např. první povolení exekuce podle vykonatelného notářského zápisu bylo zpoplatněno vždy podle výše vymáhané částky. U částky dluhu do 50,-- Kč včetně, byl poplatek 1,-- Kč, pokud byla částka dluhu přes 50,-- Kč do 100,-- Kč, byl poplatek 2,-- Kč, atd. Hradil se v kolcích.

Od soudních poplatků byly osvobozeny např. žádosti o opatření doložky právní moci na exekučním titulu, žádosti strany úspěšné ve sporu za první vyhotovení rozsudku, který byl vydán na základě uznání, vzdání se a nebo rozsudku pro uznání či pro zmeškání.

Návrh na provedení exekuce a nebo i ostatní návrhy v řízení se podávaly v písemné formě a nebo mohly být podány i ústně do protokolu⁸⁶. Pokud bylo podání soudu učiněno v písemné formě, bylo nutné návrh podat v tolika stejnopisech, aby mohlo být po jednom vyhotovení doručeno odpůrci a jedno paré zůstalo soudu. Přílohy podání stačilo podat v jednom vyhotovení, jak je tomu ostatně i dnes.

⁸⁴ Císařské nařízení. č. 279/1915 ř.z.

⁸⁵ Zákon č. 120/1931 Sb., z. a n. a vyhláška č. 151/1931 Sb., z. a n.

⁸⁶ Pokud návrh na exekuci podávala u soudu osoba ústně, musela být soudem poučena o tom, že návrh musí být buď učiněn do protokolu soudu a nebo v písemné formě.

7. Nařízení exekuce

Exekuční nařízení, resp. rozhodnutí o exekuci bylo obvykle vydáváno, obdobně jako je tomu dnes, bez ústního jednání, tedy bez slyšení stran sporu. Exekuční řád⁸⁷ dovoloval soudu, aby vyslechl strany sporu nebo i jiné účastníky, pokud bylo potřeba zjistit skutečnosti důležité pro exekuci a nebo vyzvat stranu sporu, aby se k věci písemně vyjádřila. Při jednání za účasti stran sporu, nebylo povinností soudu po vyslechnutí jedné strany dát slovo druhé straně k replice, jak to bylo běžné u ústního projednávání jiných věcí. Stranám sporu soud mohl nařídit, aby předložily listiny a jiné důkazy, kterých bylo třeba. O provedeném zjištění soud zakládal do spisu stručný záznam. Pokud soud rozhodoval mimo ústní jednání, musel svoje rozhodnutí doručit stranám a všem zúčastněným osobám.

U některých projednávaných případů ve věcech exekučních byla naopak dána povinnost provést ústní jednání ve věci. Bylo tomu tak při návrzích na zrušení nebo omezení exekuce⁸⁸, o odporu proti povolení exekuce podle cizozemských exekučních titulů⁸⁹, k určení dražebních podmínek⁹⁰ apod.

Ústní jednání konané v exekučním řízení nebylo veřejné. Vždy z něj musel být soudcem nebo soudním zapisovatelem sepsán protokol. Musel obsahovat v podstatě totéž, co každý současný protokol z jednání, a sice datum a čas jednání, místo jednání, identifikaci soudu, jména soudců a zapisovatele, byl-li přítomen, stran sporu a ostatních účastníků jednání. Musel být uveden průběh a obsah jednání, návrhy, které byly předneseny a nebyly vzaty zpět, rozhodnutí a případná soudem provedená opatření. Protokol musel rovněž obsahovat výtky stran

⁸⁷ V ustanovení § 55 exekučního řádu.

⁸⁸ Dle ustanovení § 45 odst. 3 exekučního řádu.

⁸⁹ Dle ustanovení § 83 odst. 2 exekučního řádu.

⁹⁰ Dle ustanovení § 162 exekučního řádu.

k protokolaci a výpovědi svědků. Zápis obvykle podepisoval soudce a případně zapisovatel, byl-li jednání přítomen.

Pokud se k nařízenému ústnímu jednání ve věci exekuce nedostavil účastník a nebo jiná osoba, neznamenal to, že by se stání nemohlo konat. Tzv. stání obvykle proběhlo a soud vydal rozhodnutí. Soud měl v takových případech za to, že s návrhem souhlasí⁹¹. Aby mohl takto soud rozhodovat, musely být všechny zúčastněné osoby v předvolání na tuto skutečnost upozorněny a seznámeny s právními důsledky nedostavení se k nařízenému jednání a musel být též v předvolání uveden podstatný obsah návrhu. Pokud se řádně předvolaná osoba nedostavila, ale byla přítomna až při projednávání odvolání, nemohla již uplatňovat svoje práva, např. dodatečně předkládat návrh, připomínky a námitky, které mohla předkládat v rámci první instance. Podle stanoviska nejvyššího soudu z roku 1927 nedostavil-li se dlužník po řádném obeslání k výsledku, nemohl už proti rozhodnutí o povolení exekuce namítat ani skutečnost, že způsob navrhované exekuce je vzhledem k obsahu exekučního titulu nepřipustný.⁹² Osoby, které se na řádné obeslání nedostavily k ústnímu jednání, neměly být uvědoměny ani o jeho případném odročení a nemohly již svoje návrhy, námitky či připomínky k exekuci předkládat. Soud je už nebyl oprávněn ani obeslat k dalšímu stání.

O nařízení exekuce, v tehdejší terminologii „povolení exekuce“, rozhodoval soud usnesením. Usnesení muselo obsahovat označení soudu, který jej vydal, identifikaci osoby věřitele a dlužníka, tedy jejich jména a příjmení, bydliště a zaměstnání, případně údaje o zástupci. Dále měl být uveden nárok přesným označením jeho obsahu a předmětu, včetně příslušenství. To muselo být přesně vyčísleno tak, aby při vlastním výkonu exekuce nebyl nucen výkonný orgán zjišťovat v soudním spise

⁹¹ Nicméně i v těchto případech byl soud povinen zkoumat zákonné předpoklady pro to, aby mohla být exekuce povolena.

⁹² Nález Nejvyššího soudu R II 260/1927, ze dne 12. listopadu 1927, č. 7511.

jeho výši. Rozhodnutí o nařízení exekuce muselo též obsahovat určení exekučních prostředků, kterých mělo být při exekuci použito, a musel být označen majetek dlužníka, který měl být exekvován. Obligatoční částí textu usnesení o nařízení exekuce bylo odůvodnění. Mohlo být i součástí rozhodnutí, pokud spočívalo pouze v odkazu na ustanovení zákona nebo pokud se vyčerpalo jen stručným sdělením.

Usnesení soudu vydaná mimo případně konaného ústního jednání se písemně doručovala stranám a i dalším dotčeným osobám. Také některá usnesení soudu vydaná při jednání se v písemné formě doručovala přítomným i nepřítomným účastníkům; šlo o případy, kdy mohly uplatnit proti vydanému usnesení opravný prostředek nebo když usnesení schvalovalo exekuci. Usnesení vyhlášená při jednání musel soudce písemně vypracovat a předat soudní kanceláři zpravidla do dvou dnů od data jednání, u složitých případů do pěti dní. Ještě delší lhůtu musel povolit předseda soudu. Jednoduchá usnesení vyhotovovala kancelář soudu. Zajímavá byla forma zkráceného vyhotovení usnesení za použití razítka a dobového tiskopisu, tzv. litografické rozmnoženiny, zavedená už za monarchie⁹³. Razítko s textem určitého znění (např. povolení exekuce) podle pokynu soudce otiskl úředník kanceláře na první stránku podání. Nahrazovalo pečeť soudu.

Soudy v exekučním řízení rozhodovaly usnesením s výjimkou rozhodování o podaném odporu⁹⁴, o němž soud rozhodoval rozsudkem.

Pokud nepříslušel výkon exekuce soudu, který ji povolil, byl tento soud povinen⁹⁵ požádat jiný příslušný soud, aby vedl případ. To znamená, že nebyl věcně nebo místně příslušný a byl povinen vyslovit svojí nepříslušnost a postoupit spis soudu, který byl správně věcně či místně příslušný. Pokud nebyla příslušnost ještě soudu známa, mohl být

⁹³ Výnos ministerstva spravedlnosti č. 73 ze dne 14. září 1914, (Věstník ministerstva spravedlnosti).

⁹⁴ Podle ustanovení § 83 exekučního řádu.

⁹⁵ Podle ustanovení § 69 exekučního řádu.

dožádán soud, který připadal v úvahu jako příslušný exekuční soud. Soud takto dožádaný byl povinen oznámit soudu, který exekuci povolil, že dožádání obdržel.

Při složitějším vývoji řízení v určité věci exekuční soud byl povinen, pokud vyšlo v rámci řízení najevo, že bude třeba výkon jednotlivých exekučních opatření provádět mimo příslušnost tohoto soudu, vydat tzv. dožadovací list dle ustanovení § 36 j.n., kterým byl jiný soud dožádán, aby vykonal některé úkony v probíhajícím řízení. Totéž platilo i pro situace, kdy bylo třeba zajistit spoluúčast jiných státních orgánů.

Pokud došlo ke zvláštní situaci, že bylo zahájeno u soudu řízení o téže věci, resp. byl podán návrh na stejný způsob výkonu exekuce na identický předmět uplatňovaný mezi stejnými účastníky pro stejnou pohledávku, nebylo možné exekuci vést, dokud nebyl předchozí návrh na povolení exekuce pravomocně skončen⁹⁶.

8. Lhůty

Lhůty stanovené v exekučním řádu byly zpravidla pevné⁹⁷, neprodloužitelné. Prodloužitelné byly např. lhůty čtrnáctidenní k podání odvolání proti nařízení nuceného zástavního práva⁹⁸, k návrhu, aby byla zahájena vnucená správa místo povoleného dražebního řízení⁹⁹ apod. Všeobecně pro exekuční řízení byly závazné obecné lhůty pro jednotlivé procesní úkony stanovené zákonem o civilním soudním řízení.

⁹⁶ Jedná se o tzv. litispendenci, tedy překážku věci zahájené, která byla neodstranitelnou procesní podmínkou. Obdobně tomu bylo i s *rei iudicate* (překážka věci rozhodnuté), kdy nebylo možné vést exekuci, pokud nebylo řízení pro tutéž pohledávku dosud ukončeno.

⁹⁷ Podle ustanovení § 58 exekučního řádu.

⁹⁸ Podle ustanovení § 83 exekučního řádu.

⁹⁹ Podle ustanovení § 202 exekučního řádu.

9. Námitky proti exekučnímu titulu

Proti nároku věřitele vyplývajícimu z exekučního titulu mohl dlužník podat tzv. námitky¹⁰⁰, které mohly vést ke zrušení a nebo zastavení exekuce po té, co byla exekuce soudem už nařízena (při tom nebylo nutné čekat až se rozhodnutí stane pravomocným¹⁰¹) a pouze v případech, že nebylo možné podat řádné odvolání. Podmínkou žaloby podle ustanovení § 35 exekučního řádu není právní moc usnesení povolujícího exekuci, tím méně pak, že bylo započato s výkonem exekuce.¹⁰² Úspěšné podání námitek mohlo využít např. uplatnění vzájemné pohledávky započtením po vzniku exekučního titulu. Nebylo rozhodující, že započtení bylo žalováno teprve po povolení exekuce nebo po jejím výkonu.¹⁰³ Pro námitky byla předepsána forma žaloby. Nešlo zbavit exekuční titul jeho platnosti, ale nejprve byl zbaven platnosti nárok, na základě kterého byl exekuční titul vydán a pak následovalo zneplatnění exekučního titulu. Námitky se podávaly soudu, který v první instanci rozhodoval o exekučním titulu nebo u správního orgánu, který o exekučním titulu rozhodoval. Pokud bylo námitkám vyhověno, byla exekuce zrušena.

Námitky se obvykle podávaly v případech, kdy byla pohledávka dlužníkem v mezidobí uhrazena. Zajímavostí je, že nebyl výslovně požadován ve znění žaloby, resp. petitu návrh, aby byla exekuce zrušena. Tu totiž zrušil soud automaticky.

¹⁰⁰ Podle ustanovení § 35 exekučního řádu.

¹⁰¹ Jak vyplývá z rozhodnutí nejvyššího soudu Rv II, ze dne 24. října 1924, č. 393/22.

¹⁰² Nález Nejvyššího soudu R II č. 124/1919 Sb., ze dne 14. října 1919, č. 287.

¹⁰³ Nález Nejvyššího soudu Rv I č. 1278/1922 Sb., ze dne 10. dubna 1923, č. 2483.

10. Námitky proti povolení exekuce

Exekuční řád na ochranu zájmů dlužníka připouštěl, aby byla nařízená exekuce soudem zrušena v situaci, kdy nemohl uplatnit řádný odvolací prostředek¹⁰⁴. Sloužila k tomu tzv. impugnační žaloba, kterou mohl dlužník namítat, že ještě nenastaly rozhodné skutečnosti pro splatnost jeho závazku vůči vymáhajícímu věřiteli nebo, že nebyl osobně ručícím společníkem exekvované právnické osoby a nebo pokud tvrdil, že se věřitel zřekl provádění exekuce. Podle nálezu Nejvyššího soudu z roku 1929 měl dlužník právo napadat povolení exekuce z důvodů obsažených v ustanovení § 36 exekučního řádu bez ohledu na to, jaké exekuční kroky byly v řízení povoleny.¹⁰⁵ Také úspěšná byla žaloba založená na tvrzení, že nárok z exekučního titulu byl zrušen.¹⁰⁶ Žaloba se podávala u soudu, který v první instanci rozhodoval o exekučním titulu a mohl povolenou exekuci zrušit. Zajímavé je, že exekuční zákon neznal situace, kdy byla exekuce nařízena omylem proti jiné osobě, než byla osoba povinného. Tato situace se řešila tak, že se soudu prostě oznámilo, že došlo k omylu a soud jej napravit nebo se podala stížnost a soud opět napravit svůj omyl.

11. Odporovatelnost třetích osob

Proti usnesení soudu o nařízení exekuce mohly podat opravný prostředek také třetí osoby, které byly nějakým způsobem dotčené na svých právech (např. na vlastnickém právu nebo na držbě nemovitosti¹⁰⁷) prováděnou exekucí. Dotčené osoby podávaly žalobu, směřující buď vůči vymáhajícímu věřiteli a nebo proti dlužníkovi, případně proti oběma

¹⁰⁴ Třeba i z toho důvodu, že odvolací lhůta uplynula marně.

¹⁰⁵ Nález nejvyššího soudu Rv I č. 1761/1928 Sb., ze dne 3. října 1929, č. 9225.

¹⁰⁶ Nález nejvyššího soudu R II č. 403/1929 Sb., ze dne 12. prosince 1929, č. 9434.

¹⁰⁷ Nešlo však tuto žalobu podat z titulu zástavního práva, pokud byla věc do zástavy přijatá již v době probíhající exekuce.

současně. Žaloba se podávala buď u soudu, který exekuci nařídil a nebo u exekučního soudu¹⁰⁸.

12. Provedení exekuce

Exekuce vykonávaly buď přímo soudy nebo výkonné orgány, které tak činily na základě nařízení soudu z úřední moci.

Výkon exekuce se považoval za zahájený okamžikem, kdy došla exekučnímu soudu příslušná žádost. V některých případech samotný výkon exekuce podléhal ještě výzvě vymáhajícího věřitele v tom smyslu, že musel tento věřitel požádat (stačilo i ústně vymáhajícího úředníka), aby byla exekuce provedena, resp. aby byl její výkon zahájen. Pak musela být exekuce ihned vykonána. Pokud vymáhající věřitel neučinil tento úkon ve lhůtě jednoho měsíce, byl exekuční příkaz vrácen zpět soudci s tím, že nedošlo k výzvě věřitele. Případně pokud byl soudem příslušným pro povolení exekuce přímo exekuční soud, zahajovala se exekuce okamžikem, kdy byl exekuční příkaz doručen výkonnému orgánu.

Exekuci měly výkonné orgány provádět bez zbytečného odkladu, pokud byla soudem přímo uvedena určitá lhůta, musela být výkonným orgánem dodržena¹⁰⁹. Výkon exekuce tak musel být uskutečněn co nejrychleji, aby bylo dosaženo maximálního efektu řízení. Zároveň bylo povinností výkonných orgánů exekuci provést tak, aby nebyla dlužníkovi způsobena zbytečná újma na jeho majetku a nebo na jeho právech.

Vymáhající věřitel byl též oprávněn požádat, aby byl osobně přítomen provádění exekuce u dlužníka. Svou žádost musel předem věřitel oznámit soudu, aby se mohl jednak na tuto skutečnost připravit vymáhající úřední a aby věřiteli sdělil, kdy bude exekuce prováděna.

¹⁰⁸ Podle ustanovení § 37 exekučního řádu.

¹⁰⁹ A pokud nebylo možné nařízenou lhůtu dodržet, byl výkonný orgán povinen o tom soud informovat, aby mohl soud vydat nové rozhodnutí.

Pokud se věřitel ani jeho zplnomocněný zástupce v určenou dobu nedostavil, proběhla exekuce bez jeho přítomnosti. Vlastnímu výkonu exekuce mohly být přítomny všichni účastníci řízení, zejména bylo vhodné, aby se kromě dlužníka osobně účastnil i vymáhající věřitel nebo jeho zástupce. Dlužník (nebo i třetí osoby) byl oprávněn činit námitky proti výkonu exekuce a vyjadřovat se o vlastnictví či držbě věci, která byla vymáhajícím orgánem právě postihována. Podané námitky musely být uvedeny v protokolu o výkonu exekuce.

Pokud některé z osob přítomných výkonu exekuce, rušily její výkon nebo se chovaly neslušně, byly vymáhajícím orgánem, řečeno tehdejší terminologií „odstraněny“¹¹⁰.

13. Uspokojení věřitele

Uspokojit nárok věřitele nařízením exekuce na nemovitost dlužníka bylo možné několika způsoby. Buď nemovitost zůstala i nadále vlastnictvím dlužníka (exekuta), ale byla mu odepřena možnost nemovitost fakticky užívat. K tomu byl ustanoven zvláštní správce, který nemovitost obhospodařoval a výtěžky z ní odváděl věřiteli. Tento způsob byl aplikován, když z hospodaření na nemovitosti plynul majetkový prospěch. Tímto způsobem mohla být vedena exekuce např. na pole a louky, kdy obilí nebo seno bylo prodáno třetí osobě nebo na hospodářská stavení, která byla pronajata třetí osobě. Jiný způsob známe dnes, a sice uspokojení věřitele prodejem nemovitosti ve veřejné nucené dražbě.

Exekuční řád umožňoval ještě tzv. nevlastní exekuci, kdy nebyl věřitel uspokojen přímo, ale došlo k nucenému zajištění věřitelovy pohledávky na nemovitosti zřízením zástavního exekučního práva ve prospěch věřitele a ten byl oprávněn kdykoliv později domáhat se skutečného uspokojení z nemovitosti.

¹¹⁰ Podle ustanovení § 32 exekučního řádu.

14. Zrušení exekuce

Exekuce mohla být zrušena kromě důvodů uplatněných v námitkách, o čemž je pojednáno výše, též z dalších důvodů. Předně pokud byl exekuční titul prohlášen soudem za neplatný, např. v řízení pro zmatečnost nebo byl exekuční titul prohlášen soudem za zrušený v důsledku nového rozhodnutí soudu v obnoveném řízení. Exekuční titul mohl také soud prohlásit za neúčinný, např. na základě rozhodnutí o zápůrčí žalobě, z důvodu obnovy trestního řízení nebo na základě žaloby proti vykonatelnosti notářského zápisu. Také mohla být exekuce zrušena, pokud vzal vymáhající věřitel svůj návrh zpět nebo upustil od pokračování v exekuci. Z těchto důvodů mohla být exekuce zrušena pouze na základě návrhu.

Exekuce mohla být však také zrušena z moci úřední. To když se vedla na věci nebo práva, která byla z exekuce vyloučena. Z exekuce mohly být vyloučeny věci užívané při bohoslužbách zákonem uznanými církvemi, dary z milosti a almužny, vyplacené pojistné částky, které sloužily k tomu, aby mohla být pojištěná poškozená nemovitost opravena či znovu vystavěna.

Rovněž bylo možné zrušit exekuci na majetek nezletilce na základě rozhodnutí vydaného v řízení, kdy nebyl zastoupen zákonným zástupcem.

Zákon nepřipouštěl vést exekuci proti obcím nebo veřejným ústavům, resp. na majetek, bez kterého by nebylo možné zabezpečovat jejich činnost. Také nebyla exekuce přípustná, pokud o nepřípustnosti pravomocně rozhodl soud. Nešlo ani vést exekuci, pokud bylo zřejmé, že výtěžek z ní nepokryje ani náklady na její vedení.

Zároveň se zrušením exekuce byly samozřejmě zrušeny všechny doposavad učiněné exekuční úkony ze strany exekučního soudu nebo výkonných orgánů.

Pokud byl vymáhající věřitel uspokojen již po vzniku exekučního titulu nebo pokud existovaly důvody pro podání námitek proti exekučnímu titulu (viz výše), mohl dlužník navrhnout, aby byla exekuce zrušena. Vymáhající věřitel musel pak být soudem vyslechnut, aby stvrdil či vyvrátil tvrzení dlužníka. K tomu nemuselo dojít v případě, když prokázal listinami či svým prohlášením, že svůj dluh vůči vymáhajícímu věřiteli splnil. Musel též uhradit i náklady exekuce. Pokud bylo vůči němu vedeno více exekucí, platil náklady jen za tu exekuci, jejíž zrušení žádal.

Vymáhající věřitel byl povinen, jakmile byla jeho pohledávka dlužníkem splněna, sdělit tuto skutečnost soudu, jinak po něm mohla být vymáhána škoda vzniklá dalším řízením.

15. Omezení a odklad exekuce

Exekuční řád počítal také s řadou okolností, pro něž mohla být exekuce omezena¹¹¹, resp. částečně zrušena, jak plyne z výkladu o námitkách uvedeného výše. Omezit exekuci bylo žádoucí i v případě, když vymožená částka od dlužníka přesáhla předmět exekuce, a to na návrh dlužníka. K omezení exekuce z tohoto důvodu ale mohlo dojít i z úřední moci. Vždy se k tomuto kroku musel vymáhající věřitel alespoň vyjádřit, pokud přímo nedal svůj souhlas s omezením exekuce. Toto ustanovení sloužilo k tomu, aby nedocházelo k zabavování více majetku, než bylo nutné.

Pokud byla dlužníkem obec nebo ústav, který byl okresním nebo zemským úřadem prohlášen za veřejný a obecně prospěšný, mohla být

¹¹¹ Podle ustanovení § 40 a násl. exekučního řádu.

exekuce povolena¹¹² pouze na takovou část majetku, jejíž zcizení/oddělení neohrozilo činnost obce nebo obecně prospěšného ústavu v té oblasti veřejných zájmů, které byly jejich hlavní náplní činnosti. Už rakouské předpisy z konce 19. století definovaly pro potřeby exekučního řízení, jaké veřejné instituce se mají pokládat za „obce“ a „veřejné ústavy“¹¹³. Vedle místních obcí ustanovených podle obecních řádů a měst s vlastním statutem, byly za obce považovány také samostatně spravované další celky jako osady, místní části nebo berní obce a obce spojené. Veřejné a obecně prospěšné ústavy byly mj. nadační a soukromé nemocnice, porodnice, nalezince, chudobince, útulky pro lidi bez přístřeší, dobročinné ústavy, čítárny a spolky, které taková zařízení zřizují. Za obce ve smyslu ustanovení § 15 exekučního řádu se považovala města, obce zřízené podle předpisů o obcích, ale i osady, berní obce a místní části, správní obce a všechny svazky, které byly určeny k provádění veřejných záležitostí. Za obecně prospěšné veřejné ústavy se dle výše uvedeného ustanovení § 15 považovaly zejména kostely, židovské modlitebny, nemocnice a lékárny bratrských pokladen, porodnice, nadační a soukromé nemocnice, školy, útulky, starobince a chudobince, ústavy pro slepce a hluchoněmé, blázince či hasičské spolky. Rozhodnout o tom, jaký majetek mohl být předmětem exekuce, příslušelo u obcí okresním úřadům, u ústavů pak zemským úřadům. Tyto úřady se řídily zásadou volné úvahy, nebylo totiž v žádném právním předpisu stanoveno, jaký majetek může nebo nemůže být předmětem exekuce. Obvykle určení postižitelného majetku probíhalo na základě dotazu exekučního soudu nebo případně na základě požadavku obce nebo ústavu či jejich věřitele vymáhajícího pohledávku. Obec nebo ústav mohly požadovat rozhodnutí o postižitelné části majetku, když už proti nim byla vedena exekuce, věřitelé před podáním exekučního návrhu

¹¹² Podle ustanovení § 15 exekučního řádu.

¹¹³ Nařízením ministra práv č. 153/1897 ř.z. ze dne 6. května 1897 o exekuci proti obcím a proti ústavům prohlášeným za veřejné a obecně prospěšné.

nebo v průběhu řízení. Z jejich pohledu a zájmu bylo vhodné rozhodnutí správního úřadu přiložit k návrhu, neboť řízení mohlo probíhat rychleji. Bez určení části majetku obce, který může být postižen exekucí, nemohl o exekuci soud rozhodnout.

V případě, že byla vedena nová exekuce proti majetku obce nebo obecně prospěšné instituce, bylo třeba respektovat předchozí rozhodnutí správního úřadu o tom, na jaký majetek může být exekuce vedena. Vést exekuci na tento majetek bylo možné pouze v případě, že správní úřad rozhodl, že pro řádný chod obce nebo ústavu již není tento majetek nezbytný, a proto může na něj být vedena exekuce.

Když exekuční soud nařizoval exekuci na majetek obce, byl povinen uvědomit nejbližší nadřízené správní orgány, aby případně provedly administrativní opatření k zajištění chodu obce. Dražební vyhláška na majetek obce musela být doručena také zemskému úřadu.

Podobně dražební vyhláška na majetek veřejného ústavu, který byl spravován státem, musela být doručena nejen ústavu samotnému, ale též nadřízenému dozorčímu orgánu.

O exekuci vedené na majetek instituce, která byla pod dozorem státu, jako byly například železniční či tramvajové dráhy, paroplavební společnosti, telegrafní a telefonní podniky, musel být uvědoměn dohlédací státní orgán. Soud, ve spolupráci s ním byl pak oprávněn učinit všechna nutná omezení exekuce, aby nebyly narušeny veřejné zájmy.

Povolit exekuci proti příslušníkovi ozbrojených sborů, tedy zejména proti četníkům a vojákům, mohl soud pouze po předchozím oznámení této skutečnosti dlužníkovi nadřízenému velitelství. Pokud nebylo nadřízené velitelství známo, musel výkonný orgán soudu uvědomit vojenské staniční velitelství podle místa pobytu dlužníka, šlo-li o vojáka a velitelství četnického oddělení, šlo-li o četníka. Nadřízeným orgánům sdělil, že bude vedena exekuce na osobu, která jim byla podřízena.

Ve vojenských objektech, případně v objektech, které byly vojáky obsazeny, mohly být exekuční výkony provedeny pouze po předchozím oznámení veliteli objektu a za přítomnosti jeho nebo jiné vojenské osoby, kterou k tomu pověřil. Doporučovalo¹¹⁴ se, „aby exekuční soud, pokud možno před tím, než vyšle výkonný orgán, vyzvěděl krátkou cestou (telefonickým dotazem, poslem apod.), kdy by byl zastižen velitel nebo jeho zástupce.

O nedělích a ve dnech pracovního klidu¹¹⁵ a v nočních hodinách¹¹⁶ bylo možné exekuční výkony provádět pouze v naléhavých případech a na základě písemného povolení předsedy okresního soudu (případně soudce, který jej zastupoval), v jehož obvodu měl být výkon proveden. Dlužník byl oprávněn požadovat, aby se pověřená osoba, která chtěla výkon provést, prokázala tímto písemným povolením, proti němuž nebylo opravného prostředku. Exekuční výkon provedený bez tohoto „dovolení“, byl považován za neplatný.

Výkon exekuce proti exteritoriálním osobám nebo v exteritoriálních prostorách byl možný pouze v případech, kdy to připouštělo mezinárodní právo. Pokud měl soud pochybnosti, jestli je oprávněn takový výkon exekuce provést, byl povinen nechat o tom rozhodnout ministerstvo spravedlnosti, které bylo oprávněno tak učinit ve spolupráci s ministerstvem zahraničí. Tyto exekuční úkony byl soud oprávněn vykonávat pouze za dohledu zástupce ministerstva zahraničí.

Exekuci proti cizímu státu nešlo vést na jeho tuzemskou budovu, v níž se nacházelo jeho velvyslanectví a která těmto účelům sloužila. Pokud tato skutečnost vyšla najevo až po nařízení exekuce, musela být

¹¹⁴ Hartmann, A. Exekuční řád a exekuční zákon, Československý kompas. Praha 1934, str. 304.

¹¹⁵ Soboty se v době první republiky do dnů pracovního klidu nepočítaly. Mezi dny pracovního klidu bylo možné počítat 1. a 6. leden, Velikonoční pondělí, 29. červen, 1. červenec, 15. srpen, 28. září, 28. říjen, 1. listopad, 2. a 25. prosinec. Zákon č. 65/1925 Sb. z. a n., ze dne 3. dubna 1925.

¹¹⁶ Noční hodiny byly v době od 1. dubna do 30. září od 19:00 do 4:00 a od 1. října do 31. března od 21:00 do 6:00. Civilní řád soudní, zákon č. 113/1895 ř. z.

zrušena z moci úřední¹¹⁷. Proti usnesením nižších soudů, kterými byla vedena exekuce na velvyslaneckou nemovitost, bylo přípustné dovolání.

16. Odvolání (rekurs)

Proti rozhodnutím, která byla vydána v exekučním řízení podle exekučního řádu, bylo možné za stanovených podmínek podat opravný prostředek, tzv. rekurs. Tak předně jej bylo možno podat proti rozsudkům exekučního řízení nebo proti rozhodnutím vydaným v řízení o žalobách o odporu podle ustanovení § 83 exekučního řádu (pokud nešlo jen o náklady řízení).

Lhůta pro podání opravného prostředku byla 8 dní, vyjma níže uvedených případů. Delší, čtrnáctidenní lhůta, byla stanovena pro odvolání proti rozhodnutí o návrhu na exekuci podle cizozemských exekučních titulů¹¹⁸, dále proti rozhodnutím o nuceném zřízení zástavního práva vkladem¹¹⁹, proti rozhodnutím o uplatnění vady¹²⁰, proti rozhodnutím, která povolovala vklad zástavního práva na základě dražby¹²¹ a proti rozhodnutím o záznamu zástavního práva při zajišťovací exekuci¹²². Pokud v rozhodnutí soudu byly uvedeny dvě rozdílné lhůty, tak pro počítání času pro podání opravného prostředku se používala lhůta delší.

Opravný prostředek bylo možné podat až po té, co bylo účastníkovi doručeno rozhodnutí soudu, do té doby mu lhůta pro odvolání neběžela. Z rozhodnutí soudu však bylo možné exekuci zahájit i dříve, než uplynula lhůta pro podání opravného prostředku¹²³. V dlouhé řadě případů, které výslovně na různých místech uváděl exekuční řád, se

¹¹⁷ Podle ustanovení § 39 č. 2 exekučního řádu.

¹¹⁸ Podle ustanovení § 83 odst. 3, exekučního řádu.

¹¹⁹ Podle ustanovení § 88 exekučního řádu.

¹²⁰ Podle ustanovení § 184 exekučního řádu.

¹²¹ Podle ustanovení § 208 exekučního řádu.

¹²² Podle ustanovení §§ 374 a 88 exekučního řádu.

¹²³ Podle ustanovení § 67 exekučního řádu.

výkon vydaného rozhodnutí odsouval až na dobu, kdy nabylo rozhodnutí právní moci. Tak šlo o:

- nucené zřízení zástavního práva k nemovitosti,
- o uložení pořádkového trestu, tzv. náhrady nucenému správci,
- nebo vydražiteli, který byl v prodlení s úhradou nejvyššího podání v dražbě,
- obmeškanému a také přejímateli nemovitosti,
- při rozvrhu nejvyššího podání,
- náhradu straně, která neuspěla s návrhem na zatímní opatření,

Až po právní moci rozhodnutí bylo možné nařídit

- povolit opětovnou dražbu,
- tzv. vyjevovací přísahu,
- zrušit příklep,
- povolit dražbu a stanovit dražební podmínky,
- odepřít příklep,
- přijmout tzv. předražek,
- zrušit dražební řízení,
- rozhodnout o odvolání proti tomu, aby byla započtena pohledávka na nejvyšší podání,
- o povolení zabavení,
- zrušit zatímní opatření.

Opravný prostředek nebylo vůbec možné podat proti rozhodnutím:

- o provedení exekučních úkonů jiným soudům,
- proti nařízení vrchního soudu, kterým se společný výkon exekuce přikazoval jednomu z exekučních soudů,
- proti rozhodnutím, jimiž se výkon exekuce povoloval (nebo zakazoval) v neděli, ve svátek nebo v noci,

Dále proti rozhodnutím vydaným za dobu trvání vnucené správy,

- kterými se jmenoval správce a kterými se zároveň nařizovalo dlužníkovi, aby nenakládal s užitky zabavenými exekucí, aby

nenakládal s majetkem proti vůli správce a aby nebránil odevzdání nemovitosti správci,

- stanovícím, že správce je povinen vykonávat správu i pro dalšího věřitele, který přistoupil,
- kterými se určoval v nemovitosti počet obytných místností vyčleněných dlužníku k užívání,
- kterými se sdělovalo třetím osobám, povolení nucené správy a jmenování správce,
- správci o vedení správy a o výdajích, které je oprávněn hradit z výtěžků hospodaření,
- o tom, jak mají být napraveny chyby v hospodaření na majetku způsobené správcem,
- o jmenování nového nuceného správce,
- o stanovení doby, kdy mají být rozděleny přebytky z výtěžku exekuce,

Opravný prostředek byl dále nepřipustný proti rozhodnutím vydaným během dražebního řízení, kterými

- se oprávněným osobám sdělovalo, že mohou uplatnit právo zpětné koupě a kterými se zástavním věřitelům sdělovalo, že byla povolena dražba nebo se nařizovala knihovní poznámka, že bylo zahájeno dražební řízení,
- se nařizovalo popsání a odhad nemovitosti a jejího příslušenství,
- se určovalo, že nemá být vykonán nový popis nebo odhad nemovitosti,
- se ukládalo vymáhajícímu věřiteli, aby předložil návrh dražebních podmínek,
- se nařizovala správa nemovitosti,
- se odkládalo provedení odhadu nemovitosti,
- se přibíral znalec nebo znalci k ocenění v řízení o rozvrhu nejvyššího podání,

- se nařizoval výmaz knihovní poznámky po pravomocném zrušení nebo po provedení dražebního řízení,
- se doplňovalo prozatímní určení stavu věcných břemen,
- se rozhodovalo o odporu proti příklepu, protože nebylo dostatek prostředků na úhradu,

Dále proti rozhodnutím:

- kterými měly být postiženy svršky dlužníka,
- při exekuci na pohledávky a majetková práva,
- v řízení o určení hranic pozemků,
- o nařízení odročení ústního jednání stran nebo osob, které se účastnily exekuce,
- která nařizovala výkonným orgánům provádět jednotlivé exekuční úkony.

Exekuční řád umožňoval také, aby osoby, které se cítily poškozené na svých právech postupem při výkonu exekuce, požadovaly nápravu přímo u soudního úředníka, který dozoroval výkon exekuce, případně mohly svojí stížnost předložit exekučnímu komisaři nebo přímo přednostovi exekučního soudu. Taková stížnost nebyla považována za řádný prostředek. Směřovala přímo proti konkrétnímu, aktuálně prováděnému úkonu. Mohla být přednesena i ústně.

17. Náhrada nákladů exekuce

Dlužník měl povinnost nahradit vymáhajícímu věřiteli všechny náklady, které mu vznikly v souvislosti s vymáhanou pohledávkou. Nárok na náhradu byl věřitel povinen uplatnit nejpozději do jednoho měsíce po skončení a nebo zrušení exekuce u soudu. Soud přiznal věřiteli skutečně vzniklé náklady v souvislosti s vedením exekuce. Pokud bylo exekuční řízení zrušeno na základě opoziční žaloby, žaloby o námitkách proti povolení exekuce nebo byl-li exekuční titul pravomocným

rozsudkem uznán za neplatný, zrušen nebo jinak prohlášen za neúčinný, případně i z jiných důvodů, které vymáhající věřitel v okamžiku podání návrhu na povolení exekuce znal, neměl na náhradu nákladů nárok. Pokud byly náklady na exekuci vymáhajícímu věřiteli přiznány a došlo k tomu, že odvolacím soudem byla exekuce zrušena pro změnu exekučního titulu, musel věřitel částku nákladů, kterou už obdržel vrátit.

18. Smrt dlužníka nebo věřitele

V průběhu exekučního řízení mohl dlužník zemřít. Pokud k úmrtí došlo po nařízení exekuce a bylo zahájeno dědické řízení, případně byl ustanoven správce pozůstalosti, mohl výkon exekuce pokračovat a bylo exekvováno pozůstalé jmění. Pokud však v okamžiku smrti dlužníka ještě exekuce nebyla nařízena, musel vymáhající věřitel podat u exekučního nebo dědického soudu návrh, aby byl ustanoven dočasný správce pozůstalosti. V řízení o exekuci na nemovitosti, nebylo nutné ustanovovat dočasného správce pozůstalosti, pokud byla (dnes bychom řekli) zapsána plomba v příslušné evidenci nemovitostí ještě před smrtí dlužníka.

Zemřel-li vymáhající věřitel, do řízení místo něj mohli vstoupit buď jeho dědicové a nebo správce dědictví. Tyto osoby pak byly oprávněny vést řízení stejně jako zemřelý věřitel.

III. Exekuční prostředky

1. Nucené zřízení práva zástavního

Cesta k uspokojení pohledávky věřitele při exekuci na nemovitosti mohla být dvojího druhu. Prvou možností bylo skutečné, hmotné uhrazení vymáhané pohledávky věřitele v penězích tak, že soud nemovitou věc zpeněžil (prodal) a z dosažené a zaplacené kupní ceny vymáhajícímu věřiteli předal částku, která mu náležela. Soud, slovy zákona, odejmul dlužníkovi správu a hospodaření s jeho nemovitostí a ustanovil vnuceného správce. Z výtěžku hospodaření byl většinou po částech uspokojován vymáhající věřitel¹²⁴.

Aniž by musel být dlužník zbaven vlastnictví ekekvované nemovitosti, mohl soud zajistit prostředky k zaplacení nároků věřitele jiným, ovšem zdoluhavějším postupem. Podle něj jde o tzv. uspokojení nevlastní (nucené zřízení práva zástavního), kdy soud zajistil vymáhajícímu věřiteli zástavní právo s možností žádat kdykoliv v pozdější době z této nemovitosti skutečné uhrazení dluhu některým, se shora uvedeným způsobem exekuce, tj. zpeněžením nemovitosti nebo zřízením vnucené správy. Tato druhá možnost jako exekuční prostředek zajišťovací nevedla nikdy přímo k zaplacení věřitelovy pohledávky, poskytovala mu pouze možnost pozdější exekuce a prioritu před případnými dalšími věřiteli.

Nucené právo zástavní byl tedy exekuční prostředek, který umožňoval pro vykonatelnou peněžitou pohledávku zřídit na návrh vymáhajícího věřitele zástavní právo k nemovitosti nebo její části vlastněné dlužníkem. Exekuční řád přitom rozlišoval zřízení zástavního práva na nemovitosti zapsané nebo nezapsané ve veřejných knihách¹²⁵.

¹²⁴ O nucené správě nemovitosti je pojednáno níže.

¹²⁵ Podle ustanovení § 88 exekučního řádu.

K nemovitosti zapsané ve veřejné knize, se zástavní právo zřídilo prostým vkladem do příslušné knihy. Samozřejmě při tom musela být dodržena ustanovení obecného knihovního zákona¹²⁶. Zástavní právo mohlo být použito pouze, když se jednalo o vyčíslitelnou peněžní pohledávku a její příslušenství. K návrhu na povolení této zajišťovací exekuce se povinně přikládal výpis z katastru nemovitostí.

Pro knihovní vklad zástavního práva musela být pohledávka vykonatelná a jako taková označena. V pozemkové nebo jiné knize zapsaná vykonatelná pohledávka mohla být vymáhána exekučně přímo proti každému vlastníku, který ji později nabyt.

Obtížnější byl postup při zajišťovací exekuci na nemovitost, nezapsanou ve veřejné knize. K nabytí zástavního práva ve prospěch věřitele měla být „zájemně popsána“, což vykonal exekuční soud na základě povolení exekuce¹²⁷.

Tzv. zájemné popsání bylo možno provést, když předmětnou nemovitost vlastnil či spoluvlastnil dlužník. Toto vlastnictví exekučnímu soudu bylo buď známo nebo hodnověrně prokázáno předložením listin, jinak musel být dlužník o svém vlastnickém poměru k nemovitosti vyslechnut dříve, než bylo navrhované opatření nařízeno.

Vždycky o nařízení musel být dlužník informován oznámením místa a času jeho vykonání.

Tzv. zájemné popsání nemovitosti mělo podobu zápisu do protokolu. Nemovitosti a jejich součásti výkonný orgán popsal, uvedl způsob využití, výměry a hranice pozemků. Současně označil osobu vlastníka (a náležela-li nemovitost několika osobám, tedy i spoluvlastníky), katastrální čísla parcel, tvořících nemovitost, jež má být zástavou. Zahrnul dále prohlášení, že tato nemovitost (nebo její podíl)

¹²⁶ Zákon.číslo 95/1871 ř.z.

¹²⁷ Podle § 90 exekučního řádu

dlužníku náležející byla vzata do zástavy pro věřitelovu¹²⁸ vykonatelnou pohledávku. Pohledávka pak byla v zápise uvedena jako jistina i příslušenství s odkazem na exekuční titul. Musela být uvedena i jeho vykonatelnosti. V případě potřeby byly údaje potřebné k přesnému určení předmětu zástavního zjišťovány a ověřovány na místě samém. Takto pořízený zápis o vykonaném zájemném popsání byl předložen exekučnímu soudu. O vykonaném zájemném popsání byl povinen exekuční soud informovat vymáhajícího věřitele i dlužníka.

V praxi mohla vzniknout i situace, kdy měl výkonný orgán k dispozici dokument, např. smlouvu, která dlužníkovo vlastnické právo dokazovala. Na této listině měl vykonané zabavení vyznačit.

Zájemné popsání ve prospěch dalšího, pozdějšího věřitele týkající se téže nemovitosti se zapisovalo do již existujícího protokolu, doplnily se tedy jen údaje o novém věřiteli a dluhu.

Každé provedené zabavení nemovitosti zájemným popisem nebo i poznámkou v zájemném zápise bylo v obci, ve které nemovitost ležela, vyhlášeno obecními orgány způsobem v místě obvyklým a mimo to muselo být „oznámeno vývěskem přibitým na soudní desce exekučního soudu¹²⁹“.

Exekuční řád v některých případech¹³⁰ umožňoval tzv. obmezení zástavního práva. Jestliže vymáhající věřitel nuceným zřízením zástavního práva, případně dalšími způsoby zajišťovací exekuci pro vykonatelnou pohledávku získal jistoty větší, než jednu polovinu (v případě domu) a dvě třetiny u pozemku, mohl exekuční soud na dlužníkův návrh nařídit, aby bylo zrušeno nebo omezeno zástavní právo nuceně zřízené. Zajišťovací exekuce váznoucí na několika nemovitostech, byla pak omezena na jednu tak, aby zbývající jistota ještě

¹²⁸ Jeho jméno a bydliště, případně identifikace jeho zástupce, muselo být v protokolu uvedeno též.

¹²⁹ Podle ustanovení § 95 exekučního řádu.

¹³⁰ V ustanovení § 96 exekučního řádu.

vyhovovala předpisům o ukládání sirotčích peněz¹³¹. Při tomto omezení se však neměnila zástavní práva původně založená smlouvou. Dlužník nesl důkazní břemeno okolnosti, o které svůj návrh opíral. Soud pak mohl vydat usnesení, kterým vyhověl návrhu dlužníka a vykonal je po nabytí právní moci.

2. Vnucená správa

Poměrně podrobně byla v zákoně upravena vnucená správa nemovitosti. Soud dlužníkovi odejmul veškerá dispoziční práva s exekvovanou nemovitostí včetně výtěžků hospodaření. Správce z docílených výtěžků uspokojil pohledávku vymáhajícího věřitele. Vnucená správa mohla být vedena nejen na nemovitosti nebo jejich podíly, ke kterým příslušelo dlužníkovu neomezené vlastnické právo, ale i na statky fideikomisní¹³² a léna¹³³, dokonce i na vlastnictví horní.

Na pozemkový majetek zabraný podle zákona o zabrání velkého majetku pozemkového (záborový zákon) z roku 1919¹³⁴ bylo možno vést exekuci pouze vnucenou správou¹³⁵. Stejně tak bylo možno vést exekuci na tzv. rolnické nedíly podle přídělového zákona z roku 1920¹³⁶.

Předpokladem zavedení vnucené správy, bylo její řádné povolení a jednak její výkon. V usnesení, jímž byla vnucená správa povolena, soud současně nařídil provedení knihovní poznámky. U nemovitosti,

¹³¹ Podle ustanovení § 230 ABGB o obecně platném zajištění při půjčování sirotčích peněz.

¹³² Tzv. svěřenecký šlechtický statek; jednalo se o majetek, kterým jeho zakladatel zajišťoval pro potomky trvalost vlastnictví ustanovení o tom, že jej nelze zcizovat a že musí sloužit k obživě rodu. Československá republika jejich ochranu zrušila zákonem č. 179/1924 Sb., z. a n.

¹³³ Historicky se jednalo o propůjčenou půdu panovníkem sloužící k obživě držitele a jeho rodiny.

¹³⁴ Zákon. č. 215/1919 Sb. z. a n.

¹³⁵ Podle § 6 zák. č. 215/1919 Sb. z. a n.

¹³⁶ Zákon. č. 81/1920 Sb. z. a n.

kteřá nebyla zapsána ve veřejných knihách, se musela vnucená správa zaznamenat v protokole o tzv. zájemném popsání nemovitosti (viz výše).

Exekuční soud musel jmenovat vnuceného správce. Podle seznamu vnucených správců, který vedl sborový soud, musela být vnuceným správcem osoba „odborně zdatná“. Seznam správců vedl sborový soud I. stupně (krajský soud) a každoročně jej upravoval. Návrhy vhodných kandidátů vybíral z obyvatel měst a obcí, měl dbát, aby mezi nimi byly zastoupeny potřebné profese podle doporučení správních i obecních úřadů i spolků, např. rolnických nebo hornických. Sborový soud měl prostřednictvím okresních soudů zajistit, aby byl dostatek vnucených správců podle potřeb a specifík obvodů okresních soudů v okruhu jeho působnosti. Např. v zemědělství měli být vybírání vhodní správci pro malá nebo velká hospodářství bydlící blízko objektů správy. Seznam vnucených správců schvaloval senát složený ze soudců sborového soudu v čele s jeho předsedou. Navržení odborníci museli se zápisem do seznamu a s výkonem funkce souhlasit. Pro konkrétní případ soud vybral ze seznamu vnuceného správce a ustanovil jej usnesením. Přihlížel při tom k jeho odbornosti a místu bydliště. Správcem mohl být v daném případě jmenován také občan nezapsaný do seznamu. Mohly totiž existovat zvláštní požadavky na jeho odbornost, někdy vybraný a jmenovaný správce podle seznamu odmítl úkol převzít. Zákon mimo to počítal s obecně důležitými okolnostmi – zvláště z hlediska nákladů, které by zdůvodnily jmenování správce. V takovém případě měl soud zjistit stanovisko věřitele, event. i dlužníka. Při svém jmenování správce skládal slib o řádném plnění úkolů. Věřitel i dlužník mohli ve lhůtě 14 dní po doručení oznámení navrhnout a zdůvodnit jmenování jiného.

V usnesení exekuční soud také zakazoval dlužníkovi veškerou dispozici s nemovitostí včetně jejích výtěžků a jakoukoli účast na správě proti vůli jmenovaného vnuceného správce. Usnesení soud doručil správci, dlužníkovi a věřiteli. Kromě toho je také doručil bernímu úřadu

oprávněnému k vymáhání daně z nemovitosti a jiných poplatků a dávek. Byla-li dotčená nemovitost ve spoluvlastnictví, doručilo se usnesení i ostatním spoluvlastníkům. Analogicky platil popsáný postup rovněž pro stanovení nuceného správce u nemovitostí ve veřejných knihách nezapsaných.

Po zahájení nucené správy vymáhající věřitel nabytí tzv. „právo úkojné“, což znamenalo, že má právo na uspokojení své pohledávky z výtěžku nemovitosti. Nelze jej zaměňovat s právem zástavním, protože je na rozdíl od zástavního práva, právem procesním podmíněným exekucí řízením. Vzniklo až teprve okamžikem jeho zápisu ve veřejných knihách. U nezapsaných nemovitostí vzniklo již podáním návrhu na povolení vnucené správy.

Vnucený správce pracoval pod dohledem příslušného soudu. Jakmile převzal nemovitost do své správy, mohl vykonávat vše, k čemu byl oprávněn. Musel činit všechna nezbytná opatření, aby nemovitost byla řádně a úspěšně užívána.

Správce byl oprávněn, namísto dlužníka vybírat všechny užitky a příjmy plynoucí z nemovitosti a řádně evidovat a činit všechna právní jednání včetně vymáhání nároků podáváním žalob, které byly případně potřebné, pro co nejlepší využívání spravovaného majetku. Exekucí soudu mohl správce nebo věřitel navrhnout, aby mu soud vydal pokyny k plnění úkolů vnucené správy, např. k placení běžných daní a dávek nebo břemen, které měly být běžně uhrazovány z výsledků hospodaření.

Třetí osoby, které byly dlužníkovi zavázané k nějakému plnění v souvislosti se správou nemovitosti, na návrh správce nebo vymáhajícího věřitele exekucí soud vyzval, aby nadále platili správci. Po tomto vyzvání nemohly již platně plnit dlužníkovi.

Samotné povolení vnucené správy nemělo vliv na nájemní a pachtovní smlouvy týkající se spravované nemovitosti, avšak správce je mohl podle znění konkrétní smlouvy či ze zákona vypovědět, např.

žalovat jejich vyklizení a sjednat jiné nájemní smlouvy na dobu a za cenu v místě obvyklou. K propachtování nemovitosti nebo jednotlivých jejích dílů potřeboval schválení exekučního soudu stejně jako k opatřením, která nenáležela k běžnému hospodaření s nemovitostí.

Správce vykonával vnucenou správu za odměnu. Ta mu byla vyměřena podle rozsahu, obtížnosti a pečlivosti jeho hospodaření. Dále měl nárok na náhradu správních výdajů, které vynaložil. Výši odměny a výdajů, které měly být nahrazeny, určoval exekuční soud na správcův návrh. Pro usnadnění výkonu správy si se souhlasem soudu vybíral z výtěžků přiměřené zálohy. Exekuční soud mohl z úřední moci nebo na návrh správce odvolat a ustanovit pak nového správce.

Vnucený správce byl povinen v době určené exekučním soudem „vydati účet“, tj. podat soudu zprávu o svém hospodaření na určené nemovitosti. Pokud byl správce v prodlení, mohl mu soud uložit pořádkový trest nebo snížit jeho odměnu. S hospodařením vnuceného správce po té, co „vydal účet“ musel být seznámen dlužník i věřitel¹³⁷.

Z výtěžku vnucené správy musely být uhrazeny správní výdaje s ní spojené, pohledávky vymáhajícího věřitele a dalších oprávněných.

Výtěžkem byly všechny užitky a příjmy z nemovitosti (nebyly-li z exekuce vyloučeny) a plody získané po odevzdání nemovitosti správci.

Vnucený správce mohl hradit z výtěžků hospodaření na nemovitosti přímo některé nutné výdaje. Sem patřily výdaje na správu a obvyklé náklady spojené s užíváním nemovitosti, také daně placené z nemovitosti, povinná plnění z pojišťovacích smluv, mzdy a další platy osobám zaměstnaným při hospodaření s nemovitostí, náklady na vnucenou správu, náklady na udržování a nutné opravy nemovitosti, různé opětuující se dávky (např. důchody, výživné, dávky z výměnků), které měly bez odporu přednost před nároky vymáhajícího věřitele.

Výtěžky, které zbyly po srážce výdajů přímo správcem

¹³⁷ A to způsobem stanoveným v ustanovení § 116 exekučního řádu.

uhrazených, zpravidla rozdělával po vyřízení každého jednotlivého správního účtu soud za účasti dlužníka a vymáhajícího věřitele.

Vnucená správa mohla být zrušena z úřední moci, když byly uhrazeny veškeré pohledávky a příslušenství, k jejichž uhrazení byla povolena.

Exekuční soud mohl při špatných vyhlídkách hospodaření z úřední moci, ale i na návrh vnucenou správu zrušit, jestliže by si její další trvání vyžadovalo další náklady, které by z příjmů nemovitosti nemohly být uhrazeny, a vymáhající věřitel na pokračování správy nedal potřebnou zálohu.

Vnucená správa mohla být kdykoliv zrušena na návrh vymáhajícího věřitele. Pokud byla nařízena současně pro pohledávky několik věřitelů, návrh jednoho z nich pak působil jenom proti tomuto navrhovateli.

Dříve, nežli se vnucená správa z úřední moci zrušila, musely být k tomu všechny strany soudem vyslechnuty.

Jakmile usnesení soudu o zrušení nucené správy se stalo pravomocným, nabyt dlužník opět veškerá práva s nemovitostí hospodařit. Mohl ji užívat, výtěžky vybírat a s nimi dále nakládat. Exekuční soud pak z úřední moci nechal vymazat poznámku vnucené správy z knihovny evidence, a přikázal vnucenému správci, aby nemovitost odevzdal dlužníkovi. Dále aby uvědomil třetí osoby, které své závazky dosud měly platit správci, že nucená správa byla ukončena, jakož i aby správce podal „závěrečný účet“. Případný přebytek podle „závěrečného účtu“, byl vnucený správce povinen vydat dlužníkovi.

Podobný postup zde vyložený pro vnucenou správu nemovitosti jako celku se analogicky vztahoval na vnucenou správu jednotlivých nemovitostních podílů.

Pro úplnost upozorňuji na odlišnost v hornictví. Pokud byla

vedena exekuce vnucenou správou¹³⁸ na podíl na dolech, mohl být správcem jmenován společný zmocněnec, který byl ustanoven podílníky hor¹³⁹. Po dobu zmocnění správce pozbývala účinnosti plná moc případně udělená dříve ustanovenému zmocněnci podílníků hor.

3. Nucená dražba

Nucená dražba nemovitosti byla nejkrajnějším právním prostředkem, jak vymoci věřitelovu pohledávku. Dražba znamenala prodej dlužníkovi nemovitosti soudem, tedy ztrátu jeho vlastnického práva k nemovitosti, které přešlo na vydražitele.

Dražbu nebylo podle právní povahy možné považovat za kupní smlouvu, protože dlužník nebyl, resp. neměl právní postavení prodávajícího. Vždyť ani nemohl prodat svojí nemovitost za jím určenou cenu, ale nemovitost byla prodána za cenu, za kterou jí byl někdo ochoten vydražit. Pozici prodávajícího neměl ani věřitel, ač byl z výtěžku dražby uspokojován. Věřitele rovněž nebylo možné považovat za kupujícího, protože vlastnické právo k nemovitosti nenabyl. Za prodávajícího bylo možné tak pokládat soud, který při výkonu donucovací moci státu ve všeobecném zájmu plnil povinnosti prodávajícího, tedy nemovitost prodat a převést na vydražitele vlastnické právo k nemovitosti. Na vydražitele nebylo možné hledět jako na kupujícího ve smyslu občanského práva. V případě nucené dražby se totiž nejednalo o soukromoprávní vztah mezi žádnou ze zúčastněných stran, ale šlo o vztah veřejnoprávní i přes to, že soud s použitím donucení napravoval nedostatek, resp. porušení smlouvy náležející do oblasti soukromého práva ze strany dlužníka - exekuta.

¹³⁸ Exekuce vedená na těžařské podíly se prováděla podle ustanovení, která se týkala movitých věcí.

¹³⁹ Pokud byly pochybnosti o takto stanovené osobě, bylo nutné vyslechnout v souladu s ustanovením § 56 exekučního řádu všechny podílníky, než byl správce jmenován.

Řízení se zahajovalo na návrh na povolení nucené dražby. Obligatorní přílohou návrhu, kromě obvyklých náležitostí, bylo u nemovitosti zapsané ve veřejné knize, listinné osvědčení (úřední výpis), že je ve vlastnictví (držení) nebo spoluvlastnictví spoludržení dlužníka. Nejvyšší soud roku 1924 rozhodl, že nelze vést exekuci vnucenou dražbou na zůstavitelovu nemovitost proti jeho dědici, kterému již byla doručena odevzdací listina, ale pozůstalost nebyla dosud zapsána v pozemkové knize.¹⁴⁰ Exekuce vnucenou dražbou mohla být vedena i na nemovitý majetek zařazený do záboru podle záborového zákona č. 215/1919 Sb.z.a n., musel k ní však dát souhlas státní pozemkový úřad. V jednom vzorovém případě, který rozhodoval nejvyšší soud, exekuci nucenou dražbou povolil (k návrhu byl přiložen souhlas pozemkového úřadu), odvolací soud však povolení zamítl s tím, že na zabraný majetek může být vedena exekuce pouze vnucenou správou. Nejvyšší soud jeho usnesení zrušil, potvrdil stanovisko okresního-exekučního soudu s tím, že účelem zákonů je snaha zabránit, aby využitím některých ustanovení exekučních i dalších předpisů nebylo ztěžováno a mařeno provádění pozemkové reformy¹⁴¹. U nemovitosti nezapsané ve veřejných knihách soud vyžadoval ověřené opisy všech tzv. zájemných popisů příslušné nemovitosti. Dále pak listinné osvědčení o věcných právech a břemenech zřízených na nemovitosti a nájemních nebo pachtovních právech, právu zpětné koupě a předkupních právech, to vše zapsané v knihách.

O povolení dražby kromě vymáhajícího věřitele a dlužníka musel soud informovat všechny osoby, pro které podle výkazů předložených soudu na nemovitostech byla vložena práva zpětné koupě nebo pohledávky zajištěné zástavním právem. Osobám oprávněným ke zpětné koupi bylo oznámeno, že mají své právo vykonat ve lhůtě jeden měsíc od

¹⁴⁰ Vážný, rozhodnutí Nejvyššího soudu č. RI 304/1924, ze dne 29. dubna 1924, č.3780.

¹⁴¹ Vážný, rozhodnutí Nejvyššího soudu č. RI 134/1924 ze dne 27. února 1924 č.3535.

doručení oznámení, jinak jejich právo zaniklo

U nemovitostí zapsaných ve veřejné knize dožádal soud, který dražbu povoloval, z úřední moci knihovní soud, který nemovitost evidoval, aby povolení dražby knihovně poznamenal, (tj. aby zapsal poznámku o zahájení dražebního řízení); pokud byl tento povolující soud současně v daném případě knihovním soudem, nařídil tuto poznámku ex offio.

U nemovitostí nezapsaných ve veřejné knize exekuční soud, jakmile dražbu povolil nebo o výkon povolené dražby byl požádán, z úřední moci nařídil tzv. zájemný popis nemovitosti pro vykonatelnou pohledávku vymáhajícího věřitele. Povolená dražba pak byla poznamenána v zápise o vykonaném tzv. zájemném popise.

Poznámka, že dražební řízení bylo zahájeno, byla materiálně i procesně velmi významná, znamenala totiž, že povolená dražba mohla být provedena i proti každému pozdějšímu nabyvateli nemovitosti. Věřitel, v jehož prospěch dražba směřovala a poznámka byla zapsána, měl právo na přednostní úhradu své vykonatelné pohledávky i s příslušenstvím z dražebního výtěžku přede všemi osobami, které by teprve později získaly knihovní práva na nemovitosti nebo nemovitost samu dražbou.

Po zapsání knihovní poznámky, že bylo zahájeno dražební řízení, nemohlo (pokud toto řízení bylo v běhu, pro další vykonatelné pohledávky) již být zahájeno zvláštní dražební řízení o téže nemovitosti¹⁴². U nemovitosti nezapsané ve veřejné knize, rozhodoval čas (datum) tzv. zájemného popsání nebo poznámky o povolení dražby o zápisu předcházejícím zájemným popsáním.

Exekuční soud, který povolil dražbu již dražené nemovitosti nebo byl dožádán, aby povolenou dražbu vykonal, uvědomil věřitele, který navrhl dražbu jako druhý, že a k jakému zahájenému dražebnímu řízení

¹⁴² Podle ustanovení § 139 exekučního řádu.

přistoupil. O každém případně dalším přístupu uvědomili i dlužníka a další věřitele, na jejichž návrh bylo dražebního řízení zahájeno.

Exekuční soud byl povinen u každé nemovitosti dané do dražby nařídít její odhad a jmenovat znalce, který jej měl vypracovat. Podle stanoviska nejvyššího soudu mohl být ve stejném dražebním řízení, které se protáhlo, použit odhad starší než jeden rok a podle něho mohla být stanovena odhadní cena za podmínky, že na nemovitosti od prvního odhadu nedošlo k podstatným změnám, které by ovlivňovaly její hodnotu.¹⁴³ Odhad nesměl být proveden před uplynutím tří týdnů od data povolení dražby. Soud měl rovněž uvědomit dlužníka i vymáhajícího věřitele o nařízení odhadu a o jeho místu a čase konání. Při odhadu muselo být popsáno a odhadnuto i příslušenství nemovitosti. Ustanovení § 141 exekučního řádu umožňovalo také určit hodnotu nemovitosti podle výtěžku. Prováděcím nařízením¹⁴⁴ bylo stanoveno, kdy u budov místo zjištění jejich hodnoty odhadem může jejich hodnota být určena podle jejich výtěžku vyčísleného pro vyměření reálních daní nebo podle roční daně. Odhad nebyl nutný, pokud již byl proveden při dřívějším dražebním řízení a od té doby neuplynul více než jeden rok a nedošlo k podstatné změně ve stavu nemovitosti. K odhadu byli určeni jeden nebo dva tzv. přísední znalci. U dražených pozemků různých způsobů využití (rybník, les, apod.) mohli být přizváni znalci podle jednotlivých oborů. Ve znaleckém posudku museli uvést, jakou hodnotu nemovitost bude mít, když se zachovají na ní váznoucí služebnosti, výměnky a jiná věcná břemena, ale i jakou hodnotu má bez těchto břemen. Kromě toho musely být služebnosti, výměnky a jiná věcná břemena na nemovitosti váznoucí odhadnuta samostatně a v odhadním zápise měli odhadci odkázat na listiny, které břemena prokazovaly.

¹⁴³ Vážný, rozhodnutí Nejvyššího soudu č.RII 299/1925, ze dne 27. října 1925, č.5399.

¹⁴⁴ Hartmann, A., Exekuční řád exekuční zákon, Československý kompas. Praha 1934, str. 734.

Exekuční řád podrobně upravoval dražební podmínky¹⁴⁵, neboť ty formulovaly základní práva a závazky vydražitele a musely obsahovat:

- přesné označení nemovitosti s krátkým popisem jejího příslušenství (při dražbě pouze podílů nemovitostí také odpovídající velikost podílu příslušenství). U dražených budov muselo být uvedeno vlastnictví pozemků, na kterých stály. „Na stavbu zbudovanou na cizí půdě jest možno vésti exekuci dle předpisů o exekuci na nemovitosti“, rozhodl nejvyšší soud v případě dražené cihelny, která jako dočasné zařízení byla vystavěna na pronajatém pozemku. Odvolatel chtěl zabránit dražbě cihelny argumentací, že tvoří příslušenství pozemku, což nejvyšší soud neuznal. Odkázal přitom na třetí dílčí novelu Všeobecného občanského zákoníku z roku 1916, která stavby na cizí půdě prohlásila „za rovny nemovitostem“.¹⁴⁶
- ustanovení o výši jistoty a způsobu jejího složení,
- označení případných služebností, výměnků a jiných břemen nenáležících k nemovitosti, které by vydražitel musel převzít bez započtení do nejvyššího podání,
- nejnižší podání,
- nejvyšší podání a způsob jeho zaplacení,
- doba, od které přechází nebezpečí na dražené nemovitosti, její užitky a břemena na vydražitele,
- určení času a podmínek odevzdání nemovitosti vydražiteli a vložení jeho vlastnického práva do veřejných knih.

Pokud dražební podmínky odpovídaly zákonným předpisům, schválil je exekuční soud bez ústního jednání. Vymáhající věřitel mohl navrhnout stanovení jiných podmínek a soud je projednal při ústním

¹⁴⁵ Podle ustanovení § 146 exekučního řádu.

¹⁴⁶ Vážný, rozhodnutí Nejvyššího soudu č. R II 499/1923, ze dne 15. ledna 1924, č. 3397.

jednání. K němu předvolal dlužníka, vymáhajícího věřitele a všechny osoby, které na nemovitosti uplatňovaly věcná práva a břemena.

Hypotekární věřitel s přednostní pohledávkou zajištěnou zástavním právem, která měla přednost před právem vymáhajícího věřitele, mohl soudu navrhnout, aby prozatímně určil pohledávky a břemena, jež předcházejí práva věřitele (tzv. zatímní určení stavu břemen). Účelem tohoto kroku bylo, získat podklad pro podání odporu proti budoucímu příklepu z důvodu možného nedostatku prostředků na úhradu pohledávky hypotekárního věřitele v nejvyšším podání.

Prozatímní určení stavu břemen bylo časově omezené, návrh mohl být podán jen do osmi dnů po vyrozumění o povolení nucené dražby. Soud k projednání nároku stanovil ústní jednání. Účastník řízení popírající výši, pořadí nebo existenci nároků předložených jiným účastníkem, musel svá tvrzení doložit do pěti dnů¹⁴⁷.

Vymáhající věřitel měl k návrhu přiložit návrh dražebních podmínek. Pokud tento návrh chyběl, když do spisu došel popis a odhad nemovitosti, soud jej vyzval, aby v určené lhůtě předložil exekučnímu soudu takový návrh nebo aby do protokolu prohlásil, že jsou mu dražební podmínky známe, jinak bylo dražební řízení zrušeno. Zároveň exekuční soud z úřední moci dbal na to, aby zápisy o popisu a odhadu byla úplné, věrné a správné.

U dražby nemovitosti nezapsané ve veřejné knize, byl exekuční soud mimo to povinen vyhláškou vyzvat všechny osoby, které se dovolávaly věcných práv k dražené nemovitosti, aby svá práva a nároky v určené lhůtě ohlásily u soudu, jinak k nim bylo možné přihlédnout v dražebním řízení, pouze pokud byly zřejmé z exekučních spisů.

Exekuční řád dále podrobně upravoval otázky jistoty (vadia)¹⁴⁸. Jistota musela dosahovat alespoň desetinu odhadní ceny dražené nemovitosti a jejího příslušenství, pokud soud nerozhodl jinak. V

¹⁴⁷ Podle ustanovení § 166 exekučního řádu.

¹⁴⁸ V ustanoveních §§ 147 až 149 exekučního řádu.

dražebních podmínkách mohl být soudce, který řídil dražební rok, zmocněn, aby vymáhajícímu věřiteli, jestliže se dražby účastní, nebo podavatelům, kterým na nemovitosti vázly pohledávky zajištěné knihovně, zcela nebo částečně prominul povinnost zřídit zvláštní jistotu.

Jistotu nemusely skládat osoby, které jménem státu, zemského správního celku nebo instituce ve státní nebo zemské správě se jako dražitelé účastnily dražby.

Jistota složená vydražitelem zůstávala v úschově soudu až do doby, kdy vydražitel splnil všechny závazky uložené dražebními podmínkami nebo byl-li příklep pravomocně odepřen. Jistota složená nejvyšším podatelem u soudu sloužila jako zástava za všechny nároky, které z dražby proti nejvyššímu podateli mohly případně vzniknout.

Ostatním dražitelům soud složenou jistotu vrátil do konce dražebního roku, což muselo být uvedeno v zápise o dražbě a dražiteli.

Služebnosti, výměnky a jiná věcná břemena, která měla přednost před právem vymáhajícího věřitele na úhradu nebo zástavní právo, od vydražitele musely být převzaty bez započtení do nejvyššího podání. Břemena, která však byla v pořadí až za nároky vymáhajícího věřitele, přebíral jen, pokud podle jejich pořadí mohla být uhrazena z rozdělované podstaty. Za existence několika vymáhajících věřitelů, musela být převzata bez započtení do nejvyššího podání pouze břemena, která předcházela v nejlepší pořadí vymáhajícího věřitele. Soud se souhlasem oprávněného mohl pořadí měnit. Pro práva, resp. nároky z nájmu a pachtu knihovně zapsaná platily občanskoprávní předpisy¹⁴⁹. Práva zpětné koupě, neuskutečněná ve stanovené době, byla po provedeném dražebním řízení vymazána bez nároku na náhradu.

V dražebních podmínkách muselo být stanoveno nejnižší podání (jak je uvedeno výše). Při probíhající dražbě nesmělo být přihlíženo k podáním, která nedosahovala dvou třetin odhadní hodnoty nemovitosti

¹⁴⁹ Podle § 121 ABGB.

a jejího příslušenství. U domů platila polovina odhadní hodnoty. Na návrh vymáhajícího věřitele mohl soud určit jako nejnižší podání částku vyšší. Pokud při dražbě nebylo v nabídkách podáno alespoň toto nejnižší podání, bylo navrženo nové dražební řízení. Pozemky a venkovské statky, se mohly opětovně dražit nejdříve po půl roce od první neúspěšné dražby.

Exekuční zákon také podrobně upravoval postup úhrady nejvyššího podání. Jednu čtvrtinu částky nejvyššího podání musel vydražitel složit v hotovosti u soudu do čtrnácti dnů od právní moci příklepu. Další postup splácení do celkové výše vydražené částky (u nejvyššího podání) závisel na stanoviscích případných zástavních věřitelů, kteří měli obdržet úhradu svých zajištěných nároků. Ty stejně jako věcná břemena, např. výměnek nebo různé služebnosti musely být započteny do částky, kterou byl vydražitel povinen celkem v hotovosti zaplatit. O jejich hodnotu se tři čtvrtiny snižovaly. Zajímavé se jeví, že různé další platby s vydražením nemovitosti související, např. výživné, úroky z převzatých pohledávek nebo náklady soudního řízení se do úhrnu částky nejvyššího podání pro platbu v hotovosti nezapočetly. S ohledem na další uvedené závazky vydražiteli stanovená zbývající část měla být zaplácena do pokladny soudu opět v hotovosti ve dvou dalších splátkách vždy po dvou měsících ode dne právní moci příklepu. U soudu zůstávaly ještě hotové peníze složené před dražbou jako jistina. Mohly být použity k doplnění poslední splátky nejvyššího podání. Po splnění všech ostatních dražebních podmínek, exekuční řád pamatoval i na úroky ze splátek, které vydražitel hotově složil. Připočítaly se do rozdělované podstaty. Převodní poplatky za nově získanou nemovitost si vydražitel do nejvyššího podání započítat nemohl.

Závažnou otázkou při převodu nemovitosti dražbou bylo také určení okamžiku přechodu všech rizik spojených se získáním nemovitého majetku. Nebezpečí spojené s vlastnictvím vydražené

nemovitosti přešlo na vydražitele dnem udělení příklepu. Od tohoto dne měl právo na všechny plody a příjmy související s nemovitostí. Současně na něj přecházeli i všechny povinnosti, i daně a veřejné dávky a také dluhy převzaté k započtení na nejvyšší podání.

Pro mezidobí během něhož nemovitost prodaná dražbou nebyla odevzdána vydražiteli, mohl vymáhající věřitel a každý jiný věřitel zajištěný na nemovitosti zástavním právem zajištěný, mohl u exekučního soudu navrhnout, nařízení zatímní správy nemovitosti. Tuto správu mohl vydražitel také navrhnout už při dražebním roku anebo později, když splnil dražební podmínky. Na zatímní správu se analogicky vztahovala ustanovení o vnucené správě.

Vydražiteli bylo možno odevzdat vydražené nemovitosti včetně příslušenství až po splnění všech dražebních podmínek. Až v této fázi řízení mohl být ve prospěch vydražitele proveden příslušný knihovní zápis vlastnického práva. Postup při odevzdání nemovitosti byl poměrně podrobně a instruktivně popsán¹⁵⁰.

Po určení dražebních podmínek určil soud tzv. dražebním ediktem (dražební vyhláškou) dražební rok (termín konání dražby). Mezi povolením dražby a stanoveným dnem jejího konání musely uplynout nejméně tři měsíce. To neplatilo u opětné dražby nebo na nové dražby, když byl odepřen příklep. Dražba samozřejmě nesměla proběhnout předtím, než nabylo povolení dražby a dražební podmínky právní moci.

Exekuční řád podrobně stanovil obsah dražební vyhlášky¹⁵¹, tzn., že musela obsahovat:

- přesné označení dražené nemovitosti a příslušenství, které s ní bude prodáváno, hodnotu obojího, případnou velikost podílu na nemovitosti, když se nedražila celá. U nezaknihovaných (ve veřejné knize nezapsaných majetků) měl být uveden i aktuální držitel nemovitosti),

¹⁵⁰ V ustanovení § 349 exekučního řádu.

¹⁵¹ V ustanovení § 170 exekučního řádu.

- den, hodinu, čas a místo dražby a nejnižší podání,
- sdělení, že dražební podmínky a listiny týkající se dražby, odhadní protokoly atd. jsou k nahlédnutí u exekučního soudu,
- sdělení, že pouze osoby, které mají k nemovitosti práva nebo břemena a bydlí v obvodu exekučního soudu, budou upozorněny o krocích dražebního řízení, všechny ostatní měly k využití jen úřední soudní desku,
- výzvu k uplatnění práv k nemovitosti, která by nepřipouštěla její dražbu u soudu, nejpozději v den dražby před jejím zahájením, jinak by nebyla platná.

Dražební vyhláška se doručovala podobně jako žaloba. Její text musel být doručen dlužníkovi, vymáhajícímu věřiteli a všem osobám, které měly podle soudu zřízena věcná práva a břemena na nemovitosti nebo na právech na této nemovitosti váznoucích nebo pro ně byla vložena předkupní práva. V případě nemožnosti doručení těmto osobám soud musel ustanovit opatrovníka. Vyhláška měla být doručena též berním orgánům, případně veřejným institucím pod státním dozorem, pokud ji vlastnily. Dražební rok se kromě toho vyhlašoval způsobem obvyklým v místě obvyklým v obci, kde ležela nemovitost. Nejvyšší soud se mimo jiné zabýval opravným prostředkem (odporem) proti příklepu na provedené dražbě nemovitosti s odůvodněním, že vyhlášení dražebního roku nesplňovalo ustanovení zákona. Dva svědkové potvrdili, že jeden den před termínem dražby tj. 1. června 1925 oznámení (edilet) o jejím konání nebylo přibito na obecní desce. Nejvyšší soud se opřel o výpověď obecního zapisovatele, který tvrdil, že dražební edilet vyvěsil dne 18. dubna 1925, tedy dlouho před dražbou, a příklep potvrdil. Exekuční řád nepředepisuje, jak dlouho má edilet zůstat vyvěšen na obecní desce.¹⁵²

Aby byl připravovaný prodej dražbou zapsán v pozemkové knize

¹⁵² Vážný, rozhodnutí Nejvyššího soudu č. RI 775/1925, ze dne 9. září 1925, č. 5259.

nebo jiné příslušné veřejné knize, musel exekuční soud nařídit ex offio tento záznam provést.

Potenciálním dražitelům musel dlužník umožnit prohlídku dražené nemovitosti a jejího příslušenství v době po vyhlášení dražby a jejím konáním. Aby vyloučil případnou libovůli, soud stanovil určité dny a hodiny. Při tom měl brát v úvahu dlužnickovy možnosti a potřeby, aby provoz jeho hospodářství nebyl rušen.

Dražební rok se konal veřejně a zpravidla v místě příslušného osudu. Z důležitých důvodů, např. při vyhlídce větší účasti dražitelů a naděje na vyšší nabídky mohla dražba na návrh proběhnout v místě, kde ležela nemovitost.

Dražbu řídil soudce. Byl oprávněn učinit všechna potřebná opatření, aby byl zachován pořádek a aby zamezil nedovolené úmluvy mezi dražiteli, zastrašování a jiné maření nabídek. Soudce musel také rozhodnout o všech námitkách a návrzích, přednesených během dražby jednotlivými účastníky, kterým i pak zůstávalo právo podat později odpor proti příklepu.

Soudce při dražebním roku na žádost přečetl dražební podmínky a oznámil přítomným výši daní, přírážek, poplatků a jiných veřejných dávek s vedlejším příslušenstvím, které musely být zaplacené v hotovosti, prohlášení, která učinili věřitelé o uspokojení svých nároků nebo o převzetí dluhu vydražitelem (dle ustanovení § 171, odst. 2. exekučního řádu) a dále pak výši pohledávek, které byly přihlášeny věřitelem z úvěru nebo jistoty. Případně také přednesl zevrubnější vysvětlení o dražebních podmínkách, o částkách pohledávek, které na nemovitosti byly zajištěny, o břemenech, jež vydražitel má převzít, i o všech ostatních poměrech týkajících se prodávané nemovitosti ve formě dražby, pokud to vyplývalo ze spisů. Závěrem oznámil pořadí, ve kterém bude vyvolávat několik nemovitostí téhož dlužníka nebo podílů na nemovitostech prodávaných při témže roku. Nejdříve po uplynutí půl

hodiny po době určené za začátek dražby soudce vyzval k dražení.

Aby nemohlo dojít ke střetu zájmů, nemohl být dražitelem soudce řídící dražbu, zapisovatel, vyvolávač a sám dlužník. Ten nemohl dražit nejen svým jménem, ale ani jménem jiné osoby.

Podání musela být v souladu s určenými dražebními podmínkami a jen od osob, které složili jistotu. Každý dražitel byl vázán svým podáním, dokud někdo jiný neučinil vyšší podání. Dražba pokračovala až do doby, po kterou byla přihlašována vyšší podání.

Dražba byla skončena, když přes dvojí vyzvání v pěti minutách po druhé výzvě nebylo již učiněno vyššího podání. Na tuto skutečnost museli být dražitelé soudcem upozorněni. Před koncem dražby musel soudce ještě jednou zvýšeným hlasem oznámit poslední podání a pak prohlásit konec dražby. V zápise měl uvést dobu přesně na hodiny a minuty.

Soudce byl povinen při končící dražbě zjistit u osob přítomných při dražebním jednání, zda některé nepodávají odpor proti usnesení o udělení příklepu, přičemž opravný prostředek mohly uplatnit pouze ty osoby, které byly při dražebním roku přítomné, mezi nimi samozřejmě i vydražitel. Mohl např. uplatňovat rozpor mezi skutečnými podmínkami uděleného příklepu a těmi, které byly uvedeny v písemném usnesení. Důvodem pro podání odporu vedle taxativně vyjmenovaných mohlo být také porušení předpisů obecnějšího charakteru, při složitějších dražbách více pozemků mohlo dojít např. k záměně některých parcelních čísel, mohly být přehlédnuty ve spisech založené dílčí nároky třetích osob, jak složitou formulací vyjadřoval zákon: „příklep se nesrovnává s obsahem zápisu o dražebním roku nebo s obsahem jiných spisů, ke kterým podle předpisů exekučního řádu mělo být přihlédnuto“. Důvody uvedené pro odpor musely být zjištěny z úřední povinnosti.

Důvody pro podání odporu uváděl exekuční řád taxativně¹⁵³ a

¹⁵³ Podle ustanovení § 184 exekučního řádu.

mohly to být jen tyto skutečnosti:

- když lhůta od nařízení dražebního roku do dne jeho konání byla kratší než jeden měsíc,
- vyhláška dražebního roku nesplňovala předepsaný obsah nebo nebylo uveřejněno způsobem ustanoveným zákonem,
- konání dražby nebylo oznámeno všem osobám, které na ně měly nárok,
- když dražební řízení pokračovalo přes případné usnesení o jeho zrušení,
- při dražbě nebyly respektovány všechny podmínky dané exekucním zákonem, nebo byl některý podavatel neprávem odmítnut,
- podmínky, za kterých bylo učiněno nejvyšší podání, se odchýlily se od určených dražebních podmínek, nebo podání, pro které se žádal příklep, podle těchto dražebních podmínek nesmělo být připuštěno,
- nejvyšší podavatel nebyl způsobilý uzavřít smlouvu, o kterou jde, nebo vydražené nemovitosti nabýt nebo nejvyšší podání bylo učiněno zástupcem, jenž se řádně neprokázal plnou mocí,
- nejvyšší podání nestačilo, aby i s příslušenstvím byla úplně uhrazena pohledávka odporujícího věřitele zajištěná zástavním právem, která předcházela nároky vymáhajícího věřitele.

Soudce provádějící dražbu vydal usnesení, kterým příklep udělil podateli nejvyšší nabídky a uznal ji za přípustnou přímo při dražebním roku, a to usnesením za předpokladu, že nebyl podán odpor. V usnesení byla uvedena osoba vydražitele, vydražená nemovitost s příslušenstvím přecházející na vydražitele a výše podání, které bylo příklepem přijato. Do osmi dnů po dražbě musel být příklep vyhlášen vyvěšením na soudní desce a poznamenán ve veřejné knize.

Tzv. udělení příklepu mělo více právních účinků. Jednak přešlo na vydražitele vlastnické právo k vydražené nemovitosti. Knihovní vklad ale mohl být proveden až poté, co vydražitel splnil všechny dražební

podmínky. Okamžikem příklepu přešla na vydražitele také břemena spojená s vlastnictvím nemovitosti a nebezpečí na ní. Příklepem přešly na vydražitele rovněž všechny plody a užitky plynoucí nemovitosti. I všechna práva z pojišťovací smlouvy týkající se předmětné nemovitosti přešla na vydražitele.

Exekuční soud podle konkrétních okolností mohl příklep – a tím provedenou dražbu na základě odporu usnesením zrušit. Po nabytí právní moci nejvyšší podatel – vydražitel žádal vrácení složené jistoty nebo zrušení zápovědi (v případě ustanovení § 148, odst. 2. exekučního řádu¹⁵⁴), dané vydražiteli a knihovní poznámka byla vymazána.

Exekuční řízení pokračovalo zpravidla novým návrhem vymáhajícího věřitele, aby byl nařízen nový dražební rok. Tento návrh musel podat u exekučního soudu v jednom měsíci po tom, co odepření příklepu nabylo právní moci. Po uplynutí této lhůty mohl být iniciativní naopak dlužník a návrh mohl být zrušen pro stejnou vykonatelnou pohledávku. Vymáhající věřitel pak před uplynutím půl roku nemohl navrhnout opakování dražby nemovitosti vzaté do exekuce. Vymáhajícího věřitele měl soud současně v tomto smyslu poučit, když mu oznamoval, že příklep byl „odepřen“.

Opakovaná dražba probíhala podle stejných předpisů jako předchozí a podle dražebních podmínek, určených pro dřívější rok.

Nemohla-li být po pravomocném odepření příklepu dražba obnovena, soud zrušil dražební řízení.

Exekuční zákon chránil zájem vydražitele po nabytí právní moci

¹⁵⁴ § 148 odst. 2: „Pokud nejvyššímu podateli podle § 147, odst. 3 prominuto bylo, aby zřídil jistotu, budiž mu ihned po skončené dražbě zapověděno zciziti, zavaditi nebo zastaviti pohledávku knihovně zajištěnou, a zápověď tato budiž z úřední moci ve veřejné knize poznamenána u příslušné pohledávky. Zápisy, kterých bylo dobyto proti nejvyššímu podateli po této poznámce, nemohou tomu zabrániti, aby pohledávky nebylo užito k uspokojení všech nároků, které z vydražení proti němu vzniknou.“ Ustanovení cituji jako ukázkou precizní právnické stylistiky starých předpisů.

příklepu. Jeho práva zůstala zachována i v případě, když byl zrušen dodatečně exekuční titul, na jehož základě soud povolil exekuci. Na druhé straně ovšem vydražiteli zůstaly i povinnosti a závazky související s vydraženou nemovitostí, např. proto, že dražená nemovitost byla v odhadu nadhodnocena, resp. s ní spojené závazky byly odhadnuty níže.

V některých jiných případech ovšem mohl být příklep úspěšně odporem napaden v zájmu jednoho nebo několika věřitelů, kteří své pohledávky měli zajištěny přednostním zástavním právem, když částka nejvyššího podání dosažená při dražbě byla tak nízká, že nestačila k uhrazení zajištěných nároků těchto věřitelů. Při opakované dražbě, která se pak zpravidla uskutečnila, už však tuto možnost neměli.

Při zjišťování opodstatněnosti tvrzení odporujícího věřitele zda částka nejvyšší podání uhradí pohledávky, byla sečtena částka ocenění břemen, výše daní, přírážek, poplatků a jiným veřejných dávek s příslušenstvím, které byly k dražebnímu roku přihlášeny, případně i k očekávaným změnám zapsaným do pozemkové knihy. Podaný odpor mohl soud uznat za oprávněný, potom bylo celé dražební řízení z úřední moci zrušeno, jakmile usnesení nabylo právní moci. Vymáhající věřitel neměl v tomto případě nárok na náhradu nákladů řízení. Několik vymáhajících věřitelů hradilo náklady podle poměru svých pohledávek.

Přes oprávněně podaný odpor mohl soud ponechat příklep v platnosti, pokud vydražitel nebo za ním podle své nabídky nejbližší stojící účastník dražby za sebe při probíhající dražbě prohlásil, že své nejvyšší podání ještě zvýší až do částky potřebné k úplnému zaplacení pohledávky odporovatele. Zajímavý vývoj mohl mít průběh dražby, když zvýšení nabízeli oba dražitelé. Poněvadž účelem celého řízení bylo dosažení co nejvyššího podání, soudce „příklepl“ draženou nemovitost vyšší nabídkou.

O průběhu dražebnímu roku musel soudce nebo přítomný zapisovatel sepsat zápis. Vedle běžných údajů o přítomných úředních

osobách a dalších účastnících do zápisu měl být přesně uveden na hodiny a minuty čas zahájení dražebního roku, výzvy k předkládání nabídek (podání) a ukončení dražby. Dále jména dražitelů a částky, které složili jako dražební jistinu. Zaznamenávala se i všechna podání, jejich přijetí nebo zamítnutí a výsledek – příklep. Proti němu mohly oprávněné osoby podat odpor, do zápisu byl poznamenán odporovatel a obsah odporu, tedy důvody a důkazy, dále vyjádření účastníků. Do zápisu se zahrnuje také případné vrácení dražebních jistot. Zápis podepisovaly osoby, které se účastnily dražebního úkonu jako podavatelé nebo proti příklepu vznesly odpor.

K dosažení vyšší ceny dražené nemovitosti v případě malého zájmu dražitelů, sloužil institut předražky. Za situace, kdy nejvyšší podání, kterému byl udělen příklep, nedosahovalo tří čtvrtin odhadní ceny nemovitosti a příslušenství, mohla být dražba nabídkou tzv. předražky prohlášena za neplatnou. Osoba usilující tímto způsobem o získání dražené nemovitosti musela patřit k oprávněným dražitelům a prohlásit, že zaplatí cenu alespoň o čtvrtinu vyšší, než bylo dřívější nejvyšší podání, a splní dražební podmínky. Předražek musela nabídnout exekučnímu soudu ve lhůtě do čtrnácti dnů po příklepu. Zároveň musel soud předražitel doložit, že disponuje potřebnou částkou. U soudu nebo u notáře musel složit hotové peníze (případně v Československé republice emitované cenné papíry použitelné k soudní jistotě). Nabídnutý předražek nemohl být odvolán ani dodatečně. V dalším řízení byl o dalším postupu uvědoměn vydražitel, který mohl do tří dnů od oznámení zvýšit své podání na částku předražky a nabídky předražitelů soud zamítnul. V opačném případě se předražitel s největší nabídkou stal už ode dne příklepu vydražitelem a dřívější dražba pozbyla svého účinku. Předražitel měl samozřejmě povinnost splnit všechny závazky, podle exekučního zákona a dražebních podmínek. Současně mu vznikl od toho dne nárok na všechny užitky, které ode dne příklepu náleží vydražiteli.

Jistotu složenou u soudu dřívějším vydražitelem i s úroky a případné splátky na nejvyšší podání, které už zaplatil i s přibývšími úroky mu soud musel vrátit. Nemovitost při hladkém průběhu řízení mohla být vydražiteli už odevzdána, soud byl povinen z úřední moci nařídit její zatímní správu.

Zvláštní právní režim v dražbě platil u předmětů patřících k hornickým podnikům. Nejmenší přípustné podání muselo činit nejméně jednu třetinu hodnoty jako stanovené vyvolávací částka. Za základ vyvolávací ceny dolu, který nebyl provozován nebo byl dokonce nepřístupný, byla určena částka, která se v exekuci vymáhala.

4. Rozvrhové řízení

Po úspěšném průběhu dražby bylo dalším krokem exekučního řízení jednání o rozvržení částky docílené dražbou nemovitosti. Jednalo se o tzv. řízení rozvrhovací. Soud stanovil ústní jednání, aby nevznikly průtahy, nejpozději po úplném uhrazení nejvyššího podání vydražitelem.¹⁵⁵ Podat návrh byly mimo vydražitele oprávněny všechny osoby, které mohly případně žádat o opětnou dražbu nemovitosti¹⁵⁶.

Při jednání, (tzv. rok rozpočetní) přítomní účastníci předkládali své nároky a jejich pořadí. Z jednání byly vyloučeny nároky, které by nemohly být uspokojeny z výtěžku dražby ani tehdy, když by jiné nároky uplatněny nebyly. Důležitá byla účast dlužníka, který byl povinen podat různá vysvětlení významná pro zkoumání správnosti a pořadí nároků.

Rozvrhovacího jednání se kromě dlužníka a veřejných orgánů¹⁵⁷ účastnil vymáhající věřitel a všechny osoby, pro které byla zřízena věcná práva a břemena na vydražené nemovitosti nebo na právech na této nemovitosti váznoucích. Vydražiteli rovněž bylo jednání oznámeno

¹⁵⁵ Podle ustanovení § 209.

¹⁵⁶ Podle ustanovení § 154 exekučního řádu.

¹⁵⁷ Podle ustanovení § 172 exekučního řádu.

s tím, že se ho může účastnit (nebyla to tedy jeho povinnost). Na soudní desce bylo jednání oznámeno alespoň 14 dní předem.

Při vlastním jednání (rozpočetním roku) mohli účastníci podat odpor proti tomu, aby vůbec bylo přihlášeno k ohlášeným nárokům nebo požadavkům známým z veřejných knih nebo exekučních spisů. Soud ovšem nebyl povinen upozorňovat nebo vyzývat knihovní věřitele, aby včas uplatnili své návrhy (než bylo vydáno rozvrhové usnesení) a mezi dalšími věřiteli dosáhli zaplacení svých pohledávek¹⁵⁸. Odporovat mohli také proti výši ohlášených částek nebo proti žádanému pořadí úhrady. V rozvrhovacím usnesení soud současně rozhodl o odporu. Při rozvrhovém jednání exekuční soud nepřikázal vymáhající věřitelce žádnou částku na umoření její pohledávky, poněvadž se ani ústně ani písemně nepřihlásila, když bylo exekuční řízení zastaveno, aby byla nejdříve v paralelně probíhajícím řízení vyřešena otázka vynětí části exekuční podstaty. Odvolací soud požadavku věřitelky vyhověl, nejvyšší soud jej však nepotvrdil a z výtěžku byly hrazeny nároky jiných věřitelů¹⁵⁹.

Do celkové částky tzv. rozdělované podstaty patřilo na prvním místě nejvyšší podání, nebo částka docílená prodejem z ruky či předražek. Podle přesného vymezení exekučním zákonem¹⁶⁰ k ní dále patřily:

- částky dané ke zvýšení nejvyššího podání a úroky z nich, pokud podle exekučního zákona nebo podle dražebních podmínek nepřípadly vydražiteli,
- výnosy případně zavedené zatímní správy,
- vadium tzv. obmeškalého vydražitele a splátky nejvyššího podání od něho složené, pokud podle předpisů exekučního zákona nebo podle dražebních podmínek náležely do

¹⁵⁸ Vážný, Rozhodnutí č. R I 438/1926, ze dne 27. května 1926, č. 6075.

¹⁵⁹ Vážný, Rozhodnutí č. R I 108/1926, ze dne 23. února 1926, č. 5779.

¹⁶⁰ V ustanovení § 215 exekučního řádu.

rozdělované podstaty a jiné náhrady dané vydražitely a úroky z nich,

- vše, co bylo vydražitelem podle § 157 exekučního řádu vráceno.

Exekuční řád stanovil přesné pořadí uspokojování nároků z rozdělované podstaty¹⁶¹.

Především musely být uhrazeny nároky spojené se správou, údržbou, provozem a zlepšením nemovitosti včetně záloh na tyto náklady. Až k nejvyššímu soudu dospěl např. spor v řízení o rozvrhu výtěžku nemovitosti prodané v exekuci, když správce úpadkové podstaty neobdržel útraty v přednostním pořadí. Odvolací soud neuznal jeho nárok, protože správce nepředložil přesné vyúčtování výdajů. Podle názoru nejvyššího soudu měl už soud I. instance návrh správce odmítnout¹⁶².

Dalším v pořadí byl privilegovaný nárok na placení daní s přírážkami, poplatků za převod majetku a jiné veřejné dávky placené z nemovitosti dlužné za poslední tři roky přede dnem příklepu. Roku 1925 nejvyšší soud rozhodl, že berní úřad musí při rozvrhovém řízení zcela adresně doložit, že vymáhaná částka – nedoplatek dávky z majetku se týká v dražbě prodaných nemovitostí. Nestačí uvést jen dlužnou částku¹⁶³. K těmto dluhům patřily i úroky z prodlení. Podle rozhodnutí nejvyššího soudu z roku 1924 byl zamítnut rekurs dlužníka usilující o zastavení exekuce, protože výtěžek nestačí k zaplacení exekučních nákladů po úhradě přednostních pohledávek. Dům ve vynucené dražbě měl podle dlužníka cenu maximálně 30.000,-- Kč, pohledávky činily celkem 36.000,-- Kč a tedy po prodeji nebude zaplacena vymáhajícímu věřiteli jeho pohledávka. Nejvyšší soud potvrdil usnesení exekučního

¹⁶¹ V ustanovení § 216 a násl. exekučního řádu.

¹⁶² Vážný, Rozhodnutí č. R I 1027/1924, ze dne 7. ledna 1925, č. 4522.

¹⁶³ Vážný, Rozhodnutí č. R I 307/1925, ze dne 21. dubna 1925, č. 4933.

soudu I. instance, že i v takové situaci je správné exekuci vést.¹⁶⁴

Až na třetím místě stály dlužné mzdy „čeledí a nádeníků“ zaměstnaných při obdělávání pozemku určeného k lesnímu nebo polnímu hospodářství (byly-li předmětem či součástí dražby) za poslední pololetí přede dnem příklepu.

Na čtvrtém místě byly všechny pohledávky zajištěné na nemovitosti zástavním právem, včetně dlužných daní a poplatků, s nimi pak pohledávka vymáhajícího věřitele nezajištěná zástavním právem, úhrady za služebnosti, výměnky a jiná věcná břemena, které měl vydražitel převzít na započtení do nejvyššího podání, a dále nároky na náhradu za vložena nájemní nebo pachtovní práva, jakož i za jiná práva a břemena, která podle dražebních podmínek a výsledku dražby vydražitel neměl převzít. Pro jejich pořadí byly rozhodující příslušné knihovní zápisy nebo čas tzv. zájemného popsání a po případě jinak prokázané úkony zakládající právo.

Stejně pořadí měly soudně určené náklady sporů a exekucí, které vznikly vymáháním některého z nároků uvedených výše (kromě nároků za správu), a úroky, důchody, výživné a jiné opětuující se dávky, které příslušely ze smlouvy nebo ze zákona, nebyly zadrženy déle než tři roky přede dnem příklepu, měly stejnou přednost s jistinou nebo s právem k vybírání dávek. Stejně pořadí s jistinou patřilo také nárokům vyplývajícím ze smlouvy i pro ten případ, že by byla předčasně splacena pohledávka knihovně zajištěná. Kdyby rozdělovaná podstata nestačila, bylo toto příslušenství uhrazeno před jistinou.

Nestačila-li rozdělovaná podstata k úplné úhradě všech nároků, byly i s příslušenstvím v rámci stejného pořadí, uhrazeny podle poměrů svých úhrnů. V opačném, příznivějším případě, když takto nebyla rozdělovaná podstata ještě vyčerpána, byly z ní ještě uhrazeny déle než tři roky dlužné daně s přírážkami, poplatky za převod majetku a jiné

¹⁶⁴ Vážný, Rozhodnutí č. R I 114/1924, ze dne 27. února 1924, č. 3544.

veřejné dávky, pro jejichž zajištění sloužilo zákonné zástavní právo. Po té ještě mohly být uhrazeny úroky, důchody, výživné a jiné opětuující se dávky, déle než tři léta zadržené a vyplývající ze smlouvy nebo ze zákona, pokud měly zástavní právo, podle předností jistin anebo práv k vybírání dávek. Zůstatek z rozdělované podstaty po úhradě veškerých dluhů byl vyplacen dlužníkovi.

Podle výsledku rozvrhovacího jednání, na základě podaných přihlášek, spisů dražebního řízení a výpisů z veřejných knih až do dne poznámky o uděleném příklepu, soudce vydal usnesení o rozvrhu.

Rozvrhové usnesení se doručovalo všem osobám předvolaným k rozvrhovacímu jednání. Výkon rozvrhovacího usnesení mohl nastat samozřejmě až po jeho právní moci.

V rozvrhovacím usnesení byla nejdříve vyčíslena úhrnná rozdělovaná podstata. Potom celková částka hotových peněz, které jednotlivým oprávněným měly být vyplaceny nebo pro ně složeny, dále břemena a dluhy s příslušenstvím, které vydražitel započtením na nejvyšší podání převzal, a uhrazovací jistiny odpovídající převzatým břemenům a dluhům, a to částkami podle pořadí práv a nároků, které tím měly být uspokojeny nebo zajištěny. V poznámce se případně doplnilo, že jsou tím uhrazeny nároky oprávněných na jistinu a příslušenství.

V rozvrhovacím usnesení soud také upravil způsob využití případných úroků z uložených peněz, využití uvolněných částek, zajištění pohledávek věřitelů a uhrazení dluhů hotově.

Proti rozvrhovacímu usnesení sloužil (ale jen v omezené míře) opravný prostředek - rekurs. Dlužník a oprávnění, kteří se účastnili rozvrhového roku, byli oprávněni podat odpor. Nebylo přihlíženo k důvodům odporu, které nebyly předneseny při rozvrhovém roku.

Po podání odporu se soudce snažil postupovat tak, aby bylo docíleno dohody mezi účastníky. Zjišťoval všechny důležité okolnosti výsledkem osob, které byly odporem dotčeny.

Rozhodnutí o podaném odporu při rozvrhovém roku mohlo vyžadovat, aby byly vyhledány a zajištěny sporné skutkové okolnosti. Pak bylo vyřízení odporu v rozvrhovacím usnesení odkázáno „na pořad práva“. V jednoduchých případech soud rozhodl ihned v rozvrhovacím usnesení. S nároky, proti nimž směřoval odpor, zatím soud počítal tak, jako by nebyly popřeny, ani co do výše žádané částky, ani co do tvrzeného pořadí.

Aby odpor podaný z komplikovaných důvodů neprotahoval nadbytečně řízení dlouhým trváním sporného řízení, musel být příslušný návrh – žaloba podán do jednoho měsíce od doručení rozvrhovacího usnesení odporovateli. Ten musel ve stejné lhůtě soudu doložit, že již zahájil sporné řízení, potřebné k vyřízení odporu. Jinak bylo rozvrhovací usnesení na návrh každého oprávněného, jehož se odpor týkal, provedeno bez ohledu na podaný odpor. O tomto nebezpečí musel být odporovatel v rozvrhovacím usnesení poučen. O odporech ve sporném řízení rozhodoval exekuční soud.

Proti rozhodnutí o opravných prostředcích, tzv. rekursech, které byly podány proti rozvrhovacímu usnesení, byl přípustný další rekurs, přesto že i soud druhého stupně v daném případě potvrdil usnesení soudu prvního stupně.

Pro lepší přehlednost je vhodné souhrnně uvést případy¹⁶⁵, kdy v exekučním řízení od návrhu na povolení dražby až po ukončení dražebního řízení opravný prostředek, tzv. rekurs, nebyl možný.

Rekurs zákon nepřipouštěl proti usnesením:

- o oznámení osobám oprávněným ke zpětné koupi a zástavním věřitelům o povolení dražby nebo nařízení odpovídající knihovní poznámky, že dražební řízení je zahájeno,
- o nařízení popisu a odhadu vydražované nemovitosti (s jejím příslušenstvím),

¹⁶⁵ Uvedeno v ustanovení § 239 exekučního řádu.

- o zamítnutí nového popisu nemovitosti nebo jejího odhadu,
- když se vymáhajícímu věřiteli uložilo, aby předložil návrh dražebních podmínek nebo učinil o nich prohlášení do soudního zápisu,
- které nařizovalo správu dražbou prodané nemovitosti,
- o odložení odhadu,
- o přibrání znalců pro stanovení ceny k rozvrhovacímu řízení,
- kterými se nařizuje výmaz knihovní poznámky tohoto řízení týkající se pravoplatného zrušení nebo pro to, že již bylo provedeno dražební řízení,
- o jmenování znalců,
- kterými se určuje, kolik znalců z různých oborů má provést odhad,
- vydaným a vyhlášeným v průběhu dražby za dražebního roku nebo za rozvrhového roku, pokud nebyl možný samostatný rekurs.

Po vyřízení rekurzů, nebo když při hladkém průběhu řízení nebyly podány žádné opravné prostředky (a po uplynutí stanovených lhůt) nabylo rozvrhovací usnesení právní moci, mohlo dojít k jeho vykonatelnosti. Proti potvrzení byly vyplaceny hotově částky určené jednotlivým oprávněným (pokud ovšem nebyl o nich zahájen spor nebo prošla-li již marně lhůta určená k podání žaloby). Pokud rozvrhovací usnesení nemohlo být provedeno pro zahájený spor, příslušné částky zůstaly v soudní úschově až do pravomocného rozhodnutí. Exekuční soud se měl postarat o jejich vhodné uložení a úročení.

Vydražitel byl oprávněn žádat, a zpravidla svého práva využil, aby bylo vloženo jeho vlastnické právo k vydražené nemovitosti do pozemkové nebo jiné veřejné knihy, kterého nabyl příklepem, aby byla převedena knihovní práva spojená s vlastnictvím nemovitosti.

Výmaz břemen a práv na vydražené nemovitosti zapsaných, které

však vydražitel nepřevzal, mohl exekuční soud povolit na jeho návrh teprve, když rozvrhové usnesení nabylo právní moci.

Pokud předmětem dražby byly podíly, tedy jen části nemovitosti, postupovalo se při jejich dražbě obdobným způsobem jako u dražby celé nemovitosti.

5. Exekuční prodej nemovitosti z volné ruky

Exekuční řízení obvykle končilo prodejem nemovitosti při tzv. dražebním roku. Toto pravidlo mohlo být modifikováno výjimečně tzv. prodejem z volné ruky, což znamenalo, že prodej se uskutečnil, aniž by se konal dražební rok. Ani tento způsob uspokojení věřitelovy pohledávky nelze považovat za prodej soukromoprávní povahy, protože se také musel uskutečnit exekučním orgánem, tedy soudem jako veřejnoprávním orgánem.

Exekuční prodej nemovitosti z volné ruky přicházel v úvahu při splnění dvou podmínek.

Prvou podmínkou bylo, aby třetí osoba, která nebyla vyloučena z dražby, nabídla nejpozději ve lhůtě osmi dnů před konáním dražby, že převezme nemovitost za určenou cenu. Určená cena musela ale převyšovat minimálně o jednu čtvrtinu cenu stanovenou odhadem. Současně tato osoba (zájemce) musela složit do pokladny soudu přiměřenou jistotu a prohlásit, že převezme veškerá břemena na nemovitosti vážnoucí (podle posudku musela na nemovitosti zůstat bez započtení na nabízenou cenu) a dále že ponese veškeré náklady jdoucí k tíži exekuta. Stanovená osmidenní lhůta nemohla být v žádném případě překročena.

Druhou podmínkou byl souhlas osob odkázaných na nejvyšší podání, jejichž nároky nebyly částkou zcela nepochybně kryty. Případný odmítavý postoj dlužníka s tímto postupem nebyl překážkou tomu, aby

soud prodej z volné ruky povolil.

Došel-li řádně a včas ve stanovené lhůtě návrh na prodej nemovitosti z volné ruky, soud svolal ústní jednání, ke kterému přizval navrhovatele, vymáhajícího věřitele a dlužníka. Kromě nich pozval i osoby, které mohly být na svých právech dotčeny. Podaný návrh a složení příslušné jistoty pak znamenaly, že dražební řízení bylo odloženo z důvodu naděje, že prodej bude uskutečněn výhodněji než při dražebním roku. Když návrh splňoval všechny zákonné předpoklady, pak jej soud schválil.

Když navrhovatel zaplatil soudem schválenou částku i s vedlejšími poplatky, soud dražební řízení zrušil. V případě, že navrhovatel byl v prodlení se splněním své povinnosti, dražební řízení, které bylo odloženo, na návrh nebo z úřední povinnosti, soud obnovil. Současně však navrhovatelem složená jistota propadla ve prospěch podstaty¹⁶⁶. Na návrh vymáhajícího věřitele, případně osob odkázaných na nejvyšší podání v dražbě, soud povolil exekuce na majetek navrhovatele za účelem vydobytí přejímací částky. Tu pak soud rozdělil jako nejvyšší podání.

6. Zrušení a skončení dražebního řízení

Exekuční řád upravoval kromě všeobecných zrušovacích důvodů platných pro každou exekuci ještě důvody zrušovací, které byla aplikovatelné pouze pro dražební řízení. Zrušit tak soud mohl dražbu, pokud

- nebyly dodány dražební podmínky – ale nejprve byl povinen vyzvat vymáhajícího věřitele k jejich dodání (případně je musel věřitel přímo uvést do soudního protokolu)¹⁶⁷,
- nebylo dosaženo nejnižšího podání (v takovém případě nesměla

¹⁶⁶ Podle ustanovení § 204 I. exekučního řádu.

¹⁶⁷ Podle ustanovení § 145 exekučního řádu.

být totiž nemovitost prodána).¹⁶⁸

- byl odepřen příklep z důvodu nepřipustnosti nové dražby nebo pro opoždění návrhu na určení nového dražebního roku¹⁶⁹ (v tomto případě byla vrácena složená jistota, případně zrušena záповeď a muselo dojít k výmazu příslušné knihovní poznámky),
- došlo k odepření příklepu následkem pravomocného rozhodnutí po podání odporu pro nedostatečnou úhradu.¹⁷⁰

Kromě uvedeného byly důvodem pro zvláštní zrušení dražby i další důvody. Pokud případný vydražitel měl v úmyslu „přeplatit“ nemovitost, tedy uhradit její odhadní cenu zvýšenou alespoň o jednu čtvrtinu a pokud zároveň prohlásil, že převezme také všechna břemena váznoucí na nemovitosti bez jejich započtení do této částky a pokud byl ochoten převzít veškeré dlužnickovy závazky, tak soud byl oprávněn tuto nabídku přijmout¹⁷¹, když před tím byl povinen ještě vyslechnout k tomuto návrhu dlužníka.

Rovněž mohlo dojít ke zrušení dražebního řízení ještě před tzv. dražebním rokem ze dvou dalších, výrazně pozitivních důvodů.

V prvním případě byla vymáhaná pohledávka zaplacená včetně veškerých poplatků a nákladů nejpozději před započtím dražby při dražebním roku a zrušení dražebního roku navrhl buď:

- hypotekární věřitel u výkonu „iuris offerenda“,
- nebo vymáhající věřitel, který zaplatil veškeré pohledávky ostatních vymáhajících věřitelů,¹⁷²
- nebo sám dlužník, který předal přímo soudci nebo do pokladny soudu částku nutnou k zaplacení exekvované pohledávky včetně vedlejších poplatků (pokud ještě nebyly určeny, složí sumu určenou soudem).

¹⁶⁸ Podle ustanovení § 151 exekučního řádu

¹⁶⁹ Podle ustanovení § 188 exekučního řádu.

¹⁷⁰ Podle ustanovení § 193 exekučního řádu.

¹⁷¹ Podle ustanovení § 200 exekučního řádu.

¹⁷² Podle ustanovení § 200 exekučního ř. ad 2.

Ve druhém případě vymáhající věřitel před začátkem dražby odstoupil a exekuce se nemohla konat. Nová dražba mohla být uskutečněna nejdříve po uplynutí šesti měsíců po tomto zrušení.¹⁷³

Zrušení dražebního řízení mělo za následek současné zrušení všech dosud provedených exekučních úkonů, pokud tyto účinky nebyly slabšího rázu.

7. Přeměna nucené dražby na vnucenou správu

Nucená dražba přinesla dlužníkovi velmi těžký následek - ztrátu nemovitosti. Zákon mu však umožňoval mírnější způsob řešení jeho vykonatelných závazků. Vymáhající věřitel dosáhl splnění svého nároku, když exekut navrhl, aby místo dražebního řízení byla ve prospěch věřitele nařízena vnucená správa a dražební řízení bylo odloženo.

Tento postup byl možný, když nemovitost dávala jistý užitek. Jestliže průměrný roční přebytek hospodaření exekvované nemovitosti stačil k úhradě smluvených ročních anuit nebo splátek, jimiž měla být pohledávka splácena, a přitom měl dojednáno uhrazení dluhu ve splátkách, když nebyly splátky smluveny, ale roční přebytky tzv. hospodářského výtěžku z exekvované nemovitosti stačily ke krytí celé pohledávky včetně vedlejších poplatků tak, že pohledávka včetně příslušenství mohla být uhrazena do jednoho roku.

Od okamžiku kdy byl dlužník vyrozuměn o povolení nucené dražby, mohl do 14 dnů podat návrh na odložení dražebního řízení (pozdější návrh zákon nepřipouštěl). Pokud v této době nebyl ještě vypracován a předložen soudu znalecký posudek, mohl soud až do vyřízení nároku na odložení dražebního řízení rozhodnout na základě návrhu ale též z úřední povinnosti, aby posudek nebyl zatím

¹⁷³ Podle § 200 exekučního ř.: „3. upustí-li vymáhající věřitel před počátkem dražby od pokračování v exekuci; pro vykonatelnou pohledávku vymáhajícího věřitele nemůže pak před projitím půl roku od zrušení navržena býti nová dražba.“.

zpracováván.

K projednávání návrhu na odložení exekuce svolal soud jednání, ke kterému byl obeslán dlužník, vymáhající věřitel a případně osoby, jejichž nároky a práva rozhodnutím o návrhu mohla být dotčena. Došlo-li k odložení nucené dražby a byla povolena vnucená správa podle příslušných ustanovení exekučního řádu (viz výše).

8. Exekuce zajišťovací

Exekuce zajišťovací (oproti exekuci uhrazovací) sloužila k tomu, aby si mohl vymáhající věřitel pouze zajistit budoucí uspokojení svého nároku, když exekuční titul mohl být ještě vyvrácen anebo nemohl být ještě vykonán. Tento druh exekuce se mohl používat výjimečně, a proto její přípustnost byla omezena jednak pouze k zajištění pohledávek peněžitých a jednak i co do titulů exekučních.

Zajišťovací exekuce se mohla uskutečnit na základě exekučních titulů, které nebyly procesně perfektní.

Šlo o dosud nevykonatelná opatření vydaná tuzemskými civilními soudy v nesporném řízení¹⁷⁴, o konečné rozsudky a platební příkazy civilních tuzemských soudů, které dosud nenabýly právní moci anebo u nichž neuplynula dosud lhůta určená ke splnění nároku v nich stanoveného.

Kromě těchto nedostatků muselo být ještě ohroženo, budoucí uspokojení věřitelovy pohledávky. Vymáhající věřitel musel zpravidla doložit, že úhrada jeho pohledávky bez zajištění, které požadoval, bude znemožněna anebo značně ztížena, případně že bude muset být vymáhána v zahraničí.

Nebezpečí pro úhradu věřitelovy pohledávky, nebylo třeba dokazovat v některém z následujících případů:

¹⁷⁴ Podle ustanovení § 12 císařského patentu z roku 1854 o řízení nesporném.

- exekuční titul, o něž se vymáhající věřitel opírá, rozsudek I. instance vydaný na základě uznání, proti němuž bylo podáno odvolání,
- věřitel žádal o zajišťovací exekuci na základě rozsudku, který byl sice potvrzen, ale proti potvrzujícímu rozsudku odvolacího soudu bylo podáno dovolání,
- proti platebnímu rozkazu vydanému v řízení rozkazním a směnečném byly podány námitky,
- proti platebnímu rozkazu vydanému v řízení upomínacím zmeškal-li dlužník lhůtu k podání odporu, ale zažádal o navrácení v předešlý stav¹⁷⁵,
- proti rozhodnutí trestního soudu o soukromoprávních nárocích byla povolena obnova trestního řízení.

Ve vztahu k zahraničí byla zajišťovací exekuce zásadně připuštěna, jen na základě reciprocity.

K exekuci zajišťovací mohly být použity jen prostředky, které zajistily budoucí uspokojení nároku vymáhajícího věřitele, ale mohly být bez újmy dlužníka opět případně odstraněny, když by byl později vymáhající věřitel se svým požadavkem odmítnut.

Prostředkem zajišťovací exekuce mohl být kromě opatření týkajících se věcí movitých, jako je zabavení movitých předmětů, peněžitých pohledávek, nároků na vydání nebo dodání hmotných věcí nebo jiných práv majetkových:

- knihovní záznam zástavního práva na nemovitostech nebo právech knihovních¹⁷⁶,
- vnucená správa nemovitosti.

U tohoto zajišťovacího prostředku nemohly být výtěžky správou docílené vydány vymáhajícímu věřiteli, ale měly být uloženy u soudu do

¹⁷⁵ Podle § 14 II zák. č. 67/1873 ř.z., o řízení upomínkovém.

¹⁷⁶ Podle ustanovení § 38 písm. b) knihovního zákona, z.č. 95/1871 ř.z.

té doby, až zajišťovací exekuce přejde v uhrazovací exekuci anebo bude zrušena.

K povolení zajišťovací exekuce byly příslušné soudy, které vydaly exekuční tituly, o něž se návrhy na povolení zajišťovacích exekucí opíraly.

9. Zatímní opatření

Za situace, kdy dosud probíhalo dlouhé nalézací řízení o sporném nároku vymáhajícího věřitele a kdy akutně hrozilo, že pohledávka bude později nedobytná, mohl věřitel navrhnout k zajištění svého práva tzv. zatímní opatření¹⁷⁷. To se ovšem lišilo od zajišťovací exekuce právními účinky a podmínkami.

Zatímní opatření mohl na návrh věřitele soud povolit pouze na základě doložených nároků, zatímco k povolení exekuce zajišťovací bylo třeba platného exekučního titulu¹⁷⁸, jak uvedeno výše. Nároky mohly být peněžité i nepeněžité a nezáleželo ani na tom, jestli byly dospělé nebo jen podmíněné. Pro rozhodnutí byla důležitá pouze existence, trvání právního vztahu mezi věřitelem a dlužníkem. Také nezáleželo na povaze nároku, jestliže patřil do řízení sporného či nesporného.

Zatímní opatření byl oprávněn povolit a nařídit jeho výkon byl ten soud, který rozhodoval věc samu nebo rozhodoval o exekučním řízení, ve kterém mělo být vykonáno související opatření¹⁷⁹. Pokud byl k povolení zatímního opatření věcně příslušný soud sborový, mohl v naléhavých případech rozhodnout na jeho místě o nárocích, předseda senátu, kterému byl spor přidělen. Pokud bylo zatímní opatření navrženo ještě před vlastním zahájením sporného řízení a nebo po jeho pravomocném ukončení, ale ještě před zahájením exekuce, byl příslušný

¹⁷⁷ Podle ustanovení §§ 378 až 402 exekučního řádu.

¹⁷⁸ I když zatím nevykonatelného.

¹⁷⁹ Podle dle ustanovení § 387 exekučního řádu.

obecný soud (okresní) soud pro sporné věci odpůrce ohrožené strany. Pokud neměl odpůrce takto příslušný tuzemský soud, byl příslušným soud, v jehož obvodu se nalézala věc, jejíž zatímní zajištění bylo navrhováno nebo ten soud, v jehož obvodu se dlužník nalézal či měl svoje bydliště nebo soud, v jehož obvodu měl být proveden úkon k provedení zatímního opatření.

K zajištění peněžitých pohledávek v rámci zatímního opatření mohly sloužit taxativně uvedené prostředky¹⁸⁰:

- uschování a správa movitých hmotných věcí, včetně peněžní částky, patřících odpůrci ohrožené strany,
- soudní zákaz zcizit nebo zastavit hmotné movité věci s tím účinkem, že případné zcizení nebo zastavení bylo absolutně neplatné,
- soudní obstávka, měl-li odpůrce ohrožené strany proti třetí osobě peněžitou pohledávku nebo nárok na vydání nebo dodání jiných věcí. V takovém případě bylo soudem zakázáno odpůrci ohrožené strany jakkoliv nakládat s obstaveným nárokem a třetí osobě bylo tak zakázáno plnit dluh odpůrci ohrožené strany, a to až do doby, než soud rozhodl jinak.

Pro zajištění peněžitých pohledávek však nebylo možné navrhovat zákaz zcizení, zatížení nebo obtížení nemovitostí, podíly na nemovitostech a knihovní práva. Nebylo možné ani požadovat zavedení správy nemovitosti.

Nepeněžité nároky šlo zajistit např. návrhem na jejich soudní uložení, na soudní zákaz věci nemovité zcizit, zastavit nebo zatížit (totéž se týkalo i zápisů ve veřejných knihách).

Řízení o povolení zatímního opatření probíhalo většinou pouze na základě návrhu ohrožené strany. Bez návrhu mohl soud ve sporech o

¹⁸⁰ Podle ustanovení § 379 exekučního řádu.

rušení držby nařídit¹⁸¹ za jednání jedno nebo několik prozatímních opatření¹⁸² dle exekučního řádu, pokud to bylo nutné k odvrácení naléhavého nebezpečí, násilností nebo k zamezení vzniku nenapravitelné škody.

Návrh se podával písemně nebo ústně do protokolu a mohl být spojen se žalobou ve věci samé nebo až s návrhem na povolení exekuce. Navrhující strana musela přesně označit navrhované opatření, dobu, po kterou by mělo trvat, a musela uvést nárok se sdělením právního důvodu¹⁸³ a odůvodnění proč je návrh vůbec podáván. Spolu s návrhem musely být soudu předloženy i veškeré listiny, které osvědčovaly tvrzené skutečnosti, tedy nebezpečí, které navrhovateli hrozí.

O návrhu povětšinou rozhodoval soud bez výslechu odpůrce na základě tvrzených skutečností a listinných důkazů. Soud rozhodoval usnesením. Muselo obsahovat přesné označení zatímního opatření a dobu, po kterou bylo povoleno. Zatímní opatření na složení věcí u soudu nebo na určitý výkon, muselo obsahovat lhůtu splnění a výši peněžité částky, jejímž složením se výkon povoleného zatímního opatření zastavoval. Pokud soud povoloval zatímní opatření dříve, než měl být nárok tvrzený navrhovatelem splněn nebo než spor byl před soudem zahájen, byl soud povinen stanovit lhůtu pro podání žaloby nebo návrhu. Při nedodržení této lhůty zatímní opatření soud bez návrhu zrušil.

Soud byl dokonce oprávněn pro stejný nárok povolit i více zatímních opatření, pokud se to jevílo jako účelné k zamezení ohrožení. Na druhou stranu však měl z navržených povolit opatření, které nejméně zatěžovalo odpůrce ohrožené strany.

Náklady spojené s povolením a výkonem zatímního opatření nesl jeho navrhovatel. Pokud se ale ukázalo, že jeho obavy byly oprávněné,

¹⁸¹ Podle ustanovení § 458 c.ř.s.

¹⁸² Soud byl oprávněn případně požadovat složení určité, přiměřené jistoty.

¹⁸³ Zejména musela být uvedena výše dluhu nebo peněžitá hodnota sporného předmětu.

mohl náklady požadovat na odpůrci. Navrhovatel také ručil odpůrci za všechny mu způsobené škody, pokud byl návrh pravomocně zamítnut a nebo pokud zmeškal lhůtu pro podání žaloby nebo návrhu na povolení exekuce. K přiznání nároku na náhradu škody v tomto případě nebylo nutné prokázat zavinění. Výši náhrady škody určil soud na základě návrhu odpůrce. Nemusel mu však vyhovět v plné výši, soud se řídil při rozhodování metodou volného uvážení. Soud musel vzít v úvahu nejen skutečně vzniklou škodu, ale též ušlý zisk odpůrce.

Závěr

Po rozpadu Rakousko-Uherské říše v roce 1918 vzniklo dne 28. října 1918 Československo jako samostatný stát. Toho dne vydal Národní výbor československý první zákon republiky Československé, kterým mj. převzal dosavadní právní řád platný do této doby v jednotlivých částech nového státního útvaru.

Mezi převzaté zákony patřil i komplex předpisů občanského soudního řízení. Pro české země to byl zejména zákon o civilním soudním řízení z roku 1895, který však neupravoval exekučního řízení, jak je tomu našem zákonodárství dnes. Exekuční řízení bylo legislativně odděleno od řízení nalézacího. Samostatný zákon o řízení exekucním a zajišťovacím, kterému těsně předcházel uvozovací zákon o zavedení zákona o řízení exekucním a zajišťovacím, byl vydán roku 1896.

Tyto i další procesní předpisy týkající se řízení exekučního pocházející z 90. let 19. století a byly právními normami velkého a podrobného rozsahu. Na jejich tvorbu měla vliv i známá rakouská byrokracie. Podle mého názoru se však jednalo pro tuto dobu o právní předpisy velmi propracované, které platily desítky let bez potřeby zásadní novelizace. Exekuční zákon rakouský byl v Československu zrušen až k 1. lednu 1951, kdy nabyl účinnosti zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních. Ten byl nahrazen zákonem č. 99/1963 Sb., s účinností ke dni 1. dubnu 1964 a platí s mnoha novelami dodnes.

Československý stát však netvořily v roce 1918 jen země česká, moravská a české Slezsko, ale také Hlučínsko, Slovensko a Podkarpatská Rus. Pro Hlučínsko platilo v té době právo německé, a to dokonce až do roku 1920. Na území Slovenska a Podkarpatské Rusi do vzniku Československa neplatilo právo rakouské, ale uherské, takže na jejich území se v exekucním řízení i po roce 1918 aplikovalo právo uherské, tj. zákon z roku 1881 doplněný zákonem z roku 1912. Ve své práci jsem se

nezabýval exekučním právem uherským případně německým platným po krátkou dobu pro Hlučínsko, neboť jejich rozbor by přesáhl rámec této rigorózní práce. Nicméně lze konstatovat, že pro tak rozlohou a počtem obyvatel malý stát, jakým byla první republika Československá, právní dualismus určitě nebyl přínosem k jednoduchému vymáhání peněžitých i nepeněžitých pohledávek, zvláště mezi subjekty jednoho řízení sídlícími v různých částech republiky.

Jsem si vědom toho, že problematika exekučního řízení byla v období první republiky velmi rozsáhlá, a nebylo možno z důvodu přehlednosti a rozsahu této rigorózní práce věnovat se jí v plné šíři. Zaměřil jsem se na problémy exekuce týkající se nemovitostí. V době první republiky bylo soukromé vlastnictví nemovitostí mnohem většího rozsahu, než je tomu dnes, přičemž převažovalo vlastnictví menších celků nemovitostí jednou osobou.

Recipovaná původní rakouská úprava exekuce už měla v době vzniku naší republiky, víc než dvacetiletou tradici a soudci i další personál, který z monarchie přešel do soudnictví republiky, měl zkušenosti s uplatňováním zákonů v praxi. V zásadě se po roce 1918 nezměnila z majetkového hlediska struktura společnosti ani důvody nuceného výkonu rozhodnutí na peněžité pohledávky. Tato skutečnost se odráží i v případech odvolacího řízení v exekučních věcech, které v nejvyšší instanci rozhodoval nejvyšší soud. Jeho vzorové nálezy obsahuje Vážného sbírka a některé z nich jsem vybral na dokreslení, dokumentaci a bližší porozumění poměrně složitým dílčím problémům exekučního řízení, stejně tak jako několik v příloze přiložených vzorů podání v exekučních věcech. Za suchou, ne však nudnou řečí paragrafů exekučního zákona se ve skutečném životě odehrávají lidská dramata, ale i záslužná, kvalifikovaná činnost specialistů právníků (exekučních soudců i advokátů). Oblast právní úpravy a praktické využívání exekučního práva z doby naší první republiky si nepochybně zaslouží

bližší studium, některé dílčí otázky řešily staré zákony lépe než ty naše současné ať se jedná o ochranu věřitelů nebo zájmu státu.

Resumé

This thesis is devoted to the theme of executions in the time of the so called First Republic, when development of this section of law was at its peak in our country. Largely it was interrupted by both assumed dictatorships.

Executory issue was very extensive, so I chose only the part, which deals with immovable property.

This work beside the introduction and conclusion first briefly describes the development of the legal adjustment of executions in an earlier time, i.e. to the 19th century. It also contains a general interpretation of the rules common to all types of executions, explains the general concepts, rights of participants in the executory proceeding, the individual executory acts i.e. adjective process. It points out executory law in ancient Rome, fairly acquaints with the execution of immovable property under Czech provincial law in the time of the estates and the other provisions of the 18th century, followed by an overview of various maintaining methods of execution of property.

A hundred years later, the judicial execution was adjusted by Act No. 79/1896 R.A., Act of Executory and Hedges Proceedings (promulgated on May 27, 1896, became effective on January 1, 1898. It lost efficiency in 1951, when it was replaced by Act No. 142/1950 Coll. of Proceedings in Civil Matters.

In the Slovak Republic and Ruthenia, as part of Czechoslovakia that arose in 1918, was adopted according to the reception law as a part of the Czechoslovakian procedural rights assumed Hungarian Act. Article LX/1881 of Execution, which I am not dealing with at my work. Mentioned Act was similar to Austrian act, which means that it knew two procedures, i.e., obtaining satisfaction right and implementation stage. It also regulated temporary measures and hedges execution. The thesis also contains a general interpretation of executory law, where

procedural steps are given gradually. Further the status of participants in executory proceedings is described. Furthermore, this section describes the basic procedural instruments in conducting of the execution, from proposal for order of execution, through the issue of decision order of execution up to remedies.

The other major part of my work deals with various ways to satisfy creditors in immovable property, it acquaints with the means of execution, such as compulsory liens, sequestration, compulsory auction, exekutory sale of its free hand. The work is based on the applicable legal standards and their application illustrated by the decisions of concrete sample cases issued by the Supreme Court in the twenties of the last century.

Prameny – Právní normy

1. M. Brikcí z Licka, Práva městská, ed. J a H. Jireček, Praha, 1880, Kapitola XVI., článek XIX.
2. Obnovené Právo a zřízení Zemské dědičného království Českého, ed. H. Jireček, Praha 1888
3. Viktorina Kornelia ze Všehrd, Knihy dewatery o práviech a súdiech i o dskách země české, ed. H. Jireček, Praha, 1841
4. M. Viktorina ze Všehrd, O právích země české knihy devatery, ed. H. Jireček, Praha, 1874
5. Nejvyšší sudí království Českého Ondřeje z Dubé Práva zemská česká, ed. F. Čáda, Praha 1930
6. Práva městská království českého a markrabství moravského od M. Pavla Krystiana z Koldína, ed. J. Jireček, Praha 1876
7. Císařský patent z roku 1854 o řízení nesporném
8. Císařský patent z roku 1811, č. 946 Sb. z. s., Všeobecný zákoník občanský (ABGB)
9. Zákon č. 75/1871 ř.z., kterým se zaváděl notářský řád.
10. Zákon č. 95/1871 ř.z., knihovní zákon
11. Zákon č. 67/1873 ř.z., o řízení upomínkovém.
12. Zákon č. 68/1873 ř.z., o exekuci na požitky z poměru pracovního a služebního
13. Zákon č. 78/1883 ř.z., o trestech na zmaření exekuce
14. Zákonem č. 75/1888 ř.z., o exekuci na platy v soukromé službě trvale ustanovených a osob po nich pozůstalých, dále na výslužné, provise, výživné a výchovné, jež ústavy, spolky nebo společnosti poskytují svým členům a osobám po nich pozůstalým
15. Nařízení Ministerstva práv č. 157/1897 ř.z., o výkonu soudních prací exekucním soudům přidělovaným

16. Nařízení ministra práv č. 153/1897 ř.z., o exekuci proti obcím a proti ústavům prohlášeným za veřejné a obecně prospěšné
17. Zákon č. 118/1914 ř.z., o úlevách pro soudy, jež platila pro historické země
18. Zákon č. 111/1895 ř.z., o vykonávání soudní moci a o příslušnosti řádných soudů v občanských věcech právních (jurisdikční norma)
19. Zákon č. 112/1895 ř.z., uvozovací zákon k civilnímu řádu soudnímu
20. Zákon č. 113/1895 ř.z., Civilní řád soudní
21. Zákon č. 78/1896 ř.z., o zavedení zákona o řízení exekucním a zajišťovacím
22. Zákon č. 79/1896 ř.z., o řízení exekucním a zajišťovacím (exekucní řád)
23. Nařízení Ministerstva práv č. 249/1914 ř.z., Nařízení, M práv, jímž výkon soudních úkonů přikázaných exekucním soudům pro obvod okresního soudu Brno venkov přenáší se na okresní soud Brno město
24. Císařské nařízení č. 279/1915 ř.z., Říšský zákoník o soudních poplatcích
25. Zákon č. 215/1919 Sb. z. a n., Zákon o zabrání velkého majetku pozemkového
26. Zákon č. 81/1920 Sb. z. a n., Zákon přidělový
27. Zákon č. 122/1920 Sb., z. a n., Jazykový zákon
28. Zákon č. 314/1920 Sb. z. a n. o exekuci na platy a výslužné zaměstnanců a jejich pozůstalých.
29. Zákon č. 115/1921 Sb. z. a n. o náhradě předsedům, místopředsedům a členům obou sněmoven Národního shromáždění republiky Československé.

30. Vládní nařízení č. 17/1926 Sb., z. a n., jímž se provádí ústavní zákon jazykový pro obor ministerstev vnitra, spravedlnosti, financí, průmyslu, obchodu a živností, veřejných prací a veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, pro veřejné korporace, podléhající těmto ministerstvům v republice Československé, jakož i pro úřady místní samosprávy
31. Zákon č. 76/1927 Sb. z. a n. zákon o přímých daních
32. Zákon č. 125/1927 Sb., z. a n. o organizaci politické správy
33. Vážný, F., Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech občanských, 1920 – 1928

Seznam použité literatury

1. Benda, E., a kolektiv autorů, Praktický advokát, Fr. Strnadel a spol. v Praze, nedatováno
2. Brandl, V., Staročeské řízení soudní, Právník, roč. VIII. 1869
3. Fiala, J., Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí (exekuční spory), AUC Iuridica 1972
4. Fiala, J., Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu, AUC Iuridica 1974
5. Hartmann, A. Exekuční řád a Exekuční zákon. 2. vydání, Československý kompas, Praha, 1934
6. Heyrovský, L., Dějiny a systém soukromého práva římského, 6. vydání, Bratislava 1927
7. Hora, V., Exekuce na nemovitosti, základy přednášek. Všehrd, Praha, 1924
8. Hora, V., Exekuce na nemovitosti a exekuce zajišťovací. 1. vydání, Praha, 1938
9. Hora, V., Československé civilní právo procesní I., Praha 1922.
10. Hora, V., Soustava exekučního práva se zřetelem ke Slovensku a P. Rusi, Praha 1930
11. Kincl, J., a kol., Všeobecné dějiny státu a práva. Panorama Praha 1983
12. Malý, K., a kol.: Dějiny českého a československého práva do roku 1945. Linde Praha. 1997
13. Markov, J., Kapitoly z dějin českého zemského soudního řízení 12. – 17. století, Praha 1967
14. Šolle, V., Civilní soudnictví předbřeznové v českých zemích, SAP 18, 1968
15. Šrajgr, F. a kol., Občanské právo procesní, Praha 1968
16. Žalud, J., Zákon o řízení exekučním a zajišťovacím, Praha 1899

17. Antologie české právní vědy, usp. P. Skřejpková a L. Soukup,
UK Praha 1993

Seznam příloh (Vzory podání v exekučních věcech):

(volně zpracováno podle publikace Praktický advokát, JUDr. Eduard Benda a kolektiv autorů, vydal F. Strnadel a spol., Praha)

Příloha č. 1. Návrh na nucenou dražbu nemovitosti

Příloha č. 2. Dražební podmínky předložené k výzvě soudu
vymáhajícím věřitelem

Příloha č. 3 Návrh na nucené zřízení práva zástavního

Příloha č. 4 Návrh na povolení poznámky vykonatelnosti

Příloha č. 5 Návrh na exekuci zabavením a přikázáním k vybrání
pohledávky zajištěné v knihách pozemkových

Příloha č. 6 Návrh na vnucenou správu

Příloha č. 1

Návrh na nucenou dražbu nemovitosti

Prvá strana

Kolek: ... Kč

Okresnímu soudu v

K n i h o v n í n á v r h

Vymáhající strana: Josef Novák, soukromník v Kolíně, Krátká č. 120

Povinná strana: Theodor Dvořák, majitel usedlosti v Počátkách č. 27

pro 53.000 Kč s přísl.

N á v r h na nucenou dražbu nemovitostí

D v o j m o s přísl. A. v orig., B. v orig. A. v opise C. v orig., D. v orig.

A s 6 rubrikami

Na druhou stranu

Podle vykonatelného a k této žádosti přiloženého rozsudku
krajského soudu v ze dne,

č.j. má povinná strana zaplatiti straně vymáhající obnos 53.000 Kč s příslušenstvím.

Upomenul jsem povinnou stranu po rozsudku, aby zaplatila upozorniv na následky, avšak bezvýsledně. Seznamenávám tyto náklady ... Kč a

n a v r h u j i,

aby pro moji vykonatelnou pohledávku z rozsudku výše uvedeného per 53.000 Kč s 5% úrokem od byla povolena k dobytí exekuce nucenou dražbou pozemku zapsaného ve vložce kat. území, a to role č. parc.

Exekučním soudem je Okresní soud v
K odhadu nemovitosti stanovíž soud znalce.

V knihovní vložce shora uvedené buď zapsáno: Zahájení dražebního řízení pro vykonatelnou pohledávku Josefa Nováka 53.000 Kč s přísl. se poznamenává.

Vkladné nebylo zapraveno.

Přikládám: 1) knihovní výpis, příl. C,

2) seznam sypot. Věřitelů, příl. D.

Datum:

Josef Novák

Příloha č. 2

Dražební podmínky předložené k výzvě soudu vymáhajícím věřitelem

Prvá strana

Kolek: ... Kč

Okresnímu soudu v

K čj. : E..../1930

Vymáhající strana: Josef Novák, soukromník v Kolíně, Krátká č. 120

Povinná strana: Theodor Dvořák, majitel usedlosti v Počátkách č. 27

pro 53.000 Kč s přísl.

P ř e d l o ž e n í dražebních podmínek

J e d n o u s 2 přílohami, 1 rubr.

Na druhou stranu

Ve věci výše uvedené byl jsem tamním soudem vyzván k předložení dražebních podmínek.

Seznamuji tyto náklady Kč a předkládám v ustanovené lhůtě 14 denní dražební podmínky ve dvou vyhotoveních se žádostí, aby byly schváleny a dražba nařízena.

Datum:

Josef Novák

Na další strany

Dražební podmínky

1. Ve veřejné dražbě prodávají se pozemky zapsané ve vložce kat. území, a to role č. parc. v odhadní ceně Kč a role č. parc. v odhadní ceně Kč. Nejmenším podáním je Kč. Za výměru nemovitosti do dražby daných uvedenou v odhadním zápisu a za úplnost příslušenství udaného v zápise o popisu a odhadu se neručí.

2. Každý podatel složí před počátkem dražby jako záruku částku Kč v hotovosti, ve zdejších státních papírech, v jiných zdejších cenných papírech znamenáných na burse, které se hodí podle předpisů o tom platných k ukládání sirotčích peněz – v jiných zdejších cenných papírech znamenáných na burse, které poskytují podle soudcova uvážení plnou jistotu – podle uvážení soudu zejména také ve vkladních knížkách některé tuzemské spořitelny nebo tuzemské záložny. Cenné papíry budou počítány v kursu z předešlého dne. Tento kurs musí podatel vykáhati.

Osoby, které se zúčastní dražby jako podatelé za stát, zemi nebo ústav pod státní nebo zemskou správou, jsou zproštěni složití záruku.

Vymáhajícím věřitelům a jiným podatelům, pro které vážnou na nemovitostech daných do dražby vložené pohledávky, může soudce zcela nebo částečně prominouti záruku.

3. Vydražitel převezme bez započtení na nejvyšší podání tyto služebnosti

Všechny ostatní na nemovitostech zapsané služebnosti, výměnky a věcná břemena, jakož i zástavním právem zajištěné pohledávky převezme vydražitel jen potud, pokud podle svého pořadí budou uhrazeny z rozdělované podstaty.

Pohledávky zajištěné zástavním právem budou převzaty s výhradou vydražitelova práva podle zákona je vypovědět a splatiti.

4. Nejvyšší podání je povinen vydražitel složit u soudu hotově, a to čtvrtinou do 14 dní, zbytek ve dvou stejných měsíčních splátkách, první nejdéle v měsíci, druhou nejdéle ve dvou měsících po právní moci příklepu. Hotovosti složené u soudu za záruku může být upotřebeno k doplnění poslední splátky nejvyššího podání, splní-li vydražitel všechna ostatní ustanovení dražebních podmínek.

Pokud zástavní věřitelé, jejichž pohledávky, jak lze předvídati, budou uspokojeny, souhlasí s převzetím dluhů vydražitelem anebo zástavním právem zajištěné pohledávky, služebnosti, výměnky a jiná věcná břemena, musí být převzaty od vydražitele podle odstavce 3. na nejvyšší podání, smějí být odečteny od posledních dvou splátek částky, které vypadají na jistinu pohledávek určených ku převzetí nebo na uhrazovací jistinu služebnosti, výměnků a věcných práv, které mají být převzaty.

Vydražitel zúročí nejvyšší podání 5% ode dne příklepu do složení, pokud se nezapočte na pohledávky a břemena.

Nezapraví-li vydražitel včas a řádně nejvyššího podání, vykoná se na návrh opětná dražba na náklady a nebezpečí obmeškaného vydražitele. Tento ručí za schodek na nejvyšším podání, který nastane při opětné dražbě, za náklady opětné dražby a za všechny škody, jinak způsobené svým obmeškáním, jak zárukou i složenými splátkami nejvyššího podání a svým ostatním jměním. Na částku, o kterou by bylo vyšší nejvyšší podání dosažené při opětné dražbě než nejvyšší podání první dražby nemá obmeškalý vydražitel nároku.

5. Dnem udělení příklepu přechází na vydražitele nebezpečí nemovitosti. Od toho dne přísluší mu všechny plody a příjmy z nemovitostí. Od toho dne nese břemena spojená s vlastnictvím nemovitostí, pokud nezanikla dražebním řízením, zapravuje daně a veřejné dávky, které se platí z nemovitostí, a zúrokuje dluhy převzaté na nejvyšší podání.

6. Nemovitosti a prodané příslušenství budou vydražiteli odevzdány a vlastnické právo knihovně vloženo, až splní všechny dražební podmínky.

Příloha č. 3

Návrh na nucené zřízení práva zástavního

Prvá strana

Kolek: ... Kč

Okresnímu soudu v

K n i h o v n í n á v r h

Vymáhající strana: Josef Novák, soukromník v Kolíně, Krátká č. 120

Povinná strana: Theodor Dvořák, majitel usedlosti v Počátkách č. 27

pro 53.000 Kč s přísl.

P o v o l e n í nuceného zřízení práva zástavního

D v o j m o s příl. A. v orig. A opise a s 2 rubrikami

Na druhou stranu

Podle vykonatelného rozsudku Krajského soudu v ze dne č.j., který v prvopise a v opise přikládám, má mně povinná strana zaplatiti obnos 53.000 Kč s přísl. Jelikož dlužník přes upomínky na toto mé pohledávání nic nezaplatil, navrhuji vydání tohoto

u s n e s e n í :

Soud povoluje vymáhající straně exekuci nuceným zřízením
zástavního práva a za tím účelem tento zápis v pozemkové knize kat.
území

Podle rozsudku krajského soudu v ze dne
č.j. vkládá se zástavní právo za vykonatelnou
pohledávku Josefa Nováka v částce 53.000 Kč se 6% úroky ode dne
....., náklady sporu v obnosu Kč a náklady tohoto
návrhu v obnosu Kč na pozemek zapsaný ve vložce kat. území
....., a to role č. parc.

Exekucním a knihovním soudem jest okresní soud v
.....

Vkladné v obnosu Kč se zapravuje v kolcích.

Útraty tohoto návrhu účtují normální.

Datum:

Josef Novák

Příloha č. 4

Návrh na povolení poznámky vykonatelnosti

Prvá strana

Kolek: ... Kč

Okresnímu soudu v

K n i h o v n í n á v r h

Vymáhající strana: Josef Novák, soukromník v Kolíně, Krátká č. 120

Povinná strana: Theodor Dvořák, majitel usedlosti v Počátkách č. 27

pro 53.000 Kč s přísl.

N á v r h na povolení poznámky vykonatelnosti

D v o j m o, 1 rubr. S 1 příl.

Na druhou stranu

Podle vykonatelného rozsudku okresního soudu v
ze dne č.j. má mi povinná strana
zaplatiti částku 53.000 Kč s přísl. pojištěnou na pozemku zapsaném ve
vložce kat. území, a to role č. parc. pod C 7.

Ježto povinná strana nezaplatila, účtuji hotové výlohy a navrhuji

u s n e s e n í :

Soud povoluje podle rozsudku dále uvedeného vymáhající straně
k dobytí pohledávky 53.000 Kč s 5% úroky od,
náklady sporu Kč, náklady tohoto návrhu exekuci a tento zápis ve
vložce kat. obce

Podle rozsudku okresního soudu v ze dne
..... čj. poznamenává se vykonatelnost
pohledávky Josefa Nováka 53.000 Kč s přísl. po C vložené.

Exekučním soudem je tento soud.

Datum:

Josef Novák

Příloha č. 5

Návrh na exekuci zabavením a příkázáním k vybrání pohledávky zajištěné v knihách pozemkových

Prvá strana

Kolek: ... Kč

Okresnímu soudu v

K n i h o v n í n á v r h

Vymáhající strana: Josef Novák, soukromník v Kolíně, Krátká č. 120

Povinná strana: Theodor Dvořák, majitel usedlosti v Počátkách č. 27

pro 53.000 Kč s přísl.

N á v r h na zabavení a příkázání pohledávky zajištěné v knihách

D v o j m o s příl. A v orig. A opise a s 2 rubrikami

Na druhou stranu

Podle vykonatelného a této žádosti přiloženého rozsudku tohoto soudu ze dne č.j., příl. A. orig. A opise, má povinná strana zaplatiti straně vymáhající obnos 53.000 Kč s přísl.

Povinná strana nezaplatila na tuto pohledávku dosud ničeho.

Vymáhající strana účtuje na útratách tohoto návrhu útraty normální a navrhuje, aby bylo vydáno toto

u s n e s e n í :

Soud povoluje vymáhající straně k vydobytí a do výše vymahatelné pohledávky exekuci nuceným zřízením zástavního práva a přikázáním zabavené pohledávky k vybrání, bez újmy práv, kterých snad jimi dříve nabylo a za tím účelem tento zápis ve vl. č. ... pozemkové knihy kat. území

1. Podle rozsudku okresního soudu v ze dne č.j. Vkládá se nadzástavní právo pro vykonatelnou pohledávku Josefa Nováka 53.000 Kč s 6% úroky ode dne, náklady .. Kč a náklady tohoto návrhu ... Kč na pohledávku Theodora Dvořáka per 20.000 Kč s přísl. pod pol. C/16 váznoucí.

2. Poznamenává se přikázání této pohledávky k vybrání.

Vlastníku nemovitosti p. Bořivojovi Procházce v Kolíně č. p. 24, jako poddlužníku zapovídá soud, aby platil za zaplacení zabavené pohledávky nebo na její srážku povinné straně. Této zapovídá, aby nijak nenakládala zabavenou pohledávkou a zástavou pro ni zřízenou a zejména, aby nevybrala pohledávku tu ani úplně ani částečně. Naproti poddlužníku pokládá se povolené zabavení za vykonané teprve doručením této platební záповědi.

Exekucním soudem jest tento soud.

Vkladné ... Kč bylo zaplaveno v kolcích a znehodnoceno.

O tom budiž uvědoměni:

1. Josef Novák s přílohou A v orig.
2. Theodor Dvořák, majitel usedlosti v Počátkách č. 27 s podáním.
3. Bořivoj Procházka v Kolíně č. p. 24, jako poddlužník

Datum:

Josef Novák

Příloha č. 6

Návrh na vnucenou správu

Prvá strana

Kolek: ... Kč

Okresnímu soudu v

K n i h o v n í n á v r h

Vymáhající strana: Josef Novák, soukromník v Kolíně, Krátká č. 120

Povinná strana: Theodor Dvořák, majitel usedlosti v Počátkách č. 27

pro 53.000 Kč s přísl.

N á v r h na povolení vnucené správy nemovitosti

D v o j m o s příl. A. v orig. A 4 rubrikami

Na druhou stranu

Podle právoplatného a vykonatelného směnečného platebního příkazu krajského soudu obchodního v Praze ze dne č.j. dluží mi povinný částku 53.000 Kč s přísl.

Jelikož povinná strana ničeho nezaplatila, a to ani náklady Kč, navrhuji toto

u s n e s e n í :

Soud povoluje podle směnečného platebního příkazu krajského soudu obchodního v Praze ze dne č. j. vymáhající straně k dobytí vykonatelné pohledávky 53.000 Kč s 6% úrokem ode dne, náklady směnečného platebního příkazu ... Kč a náklady tohoto návrhu exekuci vnucenou správou nemovitosti, a to nájemního domu č. p. 496 vložka č. 694 kat. území Praha-Vršovice.

Exekučním soudem je tento soud. Správcem budiž jmenována osoba zapsaná v úředním seznamu a výkonný orgán necht' mu ihned tento dům odevzdá do správy.

Ve vložce č. 694 poz. Knihy Praha-Vršovice buď zapsáno: „Poznamenává se vnucená správa pro vykonatelnou pohledávku Josefa Nováka 53.000 Kč s přísl.“

Za výkon poznámky se žádá krajský soud civilní v Praze.

Vkladné nebylo zapláceno. Rubrika přiložena.

Datum:

Josef Novák

Klíčová slova:

Exekuce

Dlužník

Věřitel

Seizure

Debitor

Creditor